

Strategie digitální gramotnosti ČR na období 2015 až 2020

Červen 2015

Obsah

1 Úvod	3
2 Hlavní východiska Strategie digitální gramotnosti	7
2.1 Vymezení digitální gramotnosti	7
2.2 Význam digitální gramotnosti pro jednotlivce, instituce a stát.....	11
2.3 Způsoby získávání digitální gramotnosti	12
3 Stav digitální gramotnosti v ČR a potřeby jejího rozvoje	15
3.1 Zdroje dat pro analýzu stavu DG v české populaci	15
3.2 Stav digitální gramotnosti v ČR.....	16
3.3 Význam podpory digitální gramotnosti v české populaci	19
3.4 Význam strategického přístupu pro rozvoj digitální gramotnosti.....	22
4 Návrh cílů a opatření pro zvýšení úrovně digitální gramotnosti	25
4.1 Strategický cíl 1 – Zaměstnanost.....	28
4.2 Strategický cíl 2 – Konkurenceschopnost.....	37
4.3 Strategický cíl 3 – Sociální začleňování	45
4.4 Strategický cíl 4 – Podpora rodiny.....	52
4.5 Strategický cíl 5 – Elektronické služby veřejného sektoru	61
4.6 Strategický cíl 6 – Podpora systému vzdělávání a učení prostřednictvím digitálních technologí.....	70
5 Implementace strategie	81
5.1 Řízení strategie a její implementace	81
5.2 Iniciační fáze strategie	82
5.3 Monitoring a hodnocení strategie.....	82
5.4 Reporting a řízení změn.....	83
5.5 Řízení rizik.....	84
5.6 Realizace strategie	84
6 Seznam zkratk	92

1 ÚVOD

Tato strategie reflektuje společenské změny, které probíhají v souvislosti se stoupajícím významem informací a znalostí, a reaguje na důsledky souvisejících společenských procesů. Mezi tyto procesy patří zejména velmi rychlé globální šíření informačních a komunikačních technologií, přesun těžiště růstu produktivity do oblasti utváření, zpracování a přenosu informací, narůstání významu terciárního (případně kvartérního) sektoru ve struktuře zaměstnanosti, růst významu teoretického vědění v běžném životě, politice, ekonomice i kultuře a přechod k dominanci sítí jako základního principu organizace lidských aktivit, a to např. v oblastech produkce a distribuce zboží, v každodenním sociálním životě, v mezinárodních vztazích či v oblasti sociálních hnutí.

Ačkoli digitální technologie nejsou jedinou hybnou silou všech současných změn, staly se – minimálně v ekonomicky nejvýkonnějších společnostech – základní infrastrukturou zprostředkovaného utváření, zpracování a přenosu informací. Protože komunikace je podstatou společenského aspektu lidského bytí, zasáhla tak tato změna přímo či nepřímo snad každou oblast společenského života (práci, vzdělávání, vědu, masmédiá, politiku, rodinu, péči o zdraví, hledání partnera apod.).

V tomto kontextu se schopnost efektivního připojení k infrastruktuře ICT stává jedním z klíčových faktorů účasti na životě společnosti, ať už pro jednotlivce, organizace nebo celé společnosti. Na úrovni států a organizací se hraje o začlenění do globalizované ekonomiky a globalizovaných procesů rozhodování. Na úrovni jednotlivce se efektivní užívání digitálních technologií stává jedním z faktorů společenské úspěšnosti, a tím i jednou z nezanedbatelných podmínek sociálního začlenění (na trhu práce, v komunitě, v lokálních hnutích, ve vztahu k digitalizovaným médiím či k informatizující se státní správě atd.).

Využitelnost potenciálu digitálních technologií je však závislá na tom, zda lidé dokážou vnímat jejich přínos, zda budou schopni je ovládat a zda je budou umět prakticky využít. Jedním z předpokladů rozvoje informační, resp. znalostní společnosti se tak stává také získávání, obnovování a prohlubování digitálních kompetencí jednotlivců.

Význam digitálních technologií ve společnosti bude i nadále růst, a proto je potřeba digitální dovednosti vnímat jako jednu ze základních složek funkční gramotnosti člověka. Tento vývoj však přináší i nové společenské jevy, které rozevírají propast mezi těmi, kteří se jim dokážou přizpůsobit, a těmi, kteří to sami nedokážou. Tato strategie se proto snaží podporovat občany v adaptaci na tyto probíhající změny, stejně tak nezapomíná na ty, kdo jsou těmito změnami ohroženi.

Šíří dopadů spojených s rozvojem digitálních technologií a jejich společenskému významu odpovídá také vize této Strategie digitální gramotnosti, kterou je:

Rozvíjet digitální gramotnost občanů ČR tak, aby byli připraveni využít potenciál digitálních technologií ke svému celoživotnímu osobnímu rozvoji, ke zvyšování kvality života a ke společenskému uplatnění.

Důležitost digitálních technologií ve společnosti potvrzují významné strategické a politické dokumenty. Strategie Evropa 2020¹ uvádí, že plné využívání potenciálu informačních a komunikačních technologií je jedním z klíčových faktorů pro inteligentní růst hospodářství založeného na znalostech a inovacích. Na Strategii Evropa 2020 navazuje strategie Digitální agenda², jejímž cílem je podpořit evropskou ekonomiku a pomoci evropským občanům a podnikům využít potenciálu digitálních technologií. Jedním z pilířů Digitální agendy je posílení digitální gramotnosti, dovedností a začlenění. Sdělení Evropské komise ze dne 7. 9. 2007 Elektronické dovednosti pro 21. století: Podporovat růst, konkurenceschopnost a zaměstnanost³ uvádí, že nedostatek elektronických dovedností brání lidem využívat internetové obchodování a internetové aplikace státní správy a plně se účastnit na informační společnosti. Nedostatek elektronických dovedností navíc zhoršuje sociální a vzdělanostní znevýhodnění, omezuje možnost celoživotního učení a zvyšování kvalifikace.

Na národní úrovni zmiňuje potřebu rozvoje digitální gramotnosti Národní program reforem České republiky 2014⁴, který uvádí rozvoj digitální infrastruktury (včetně podpory digitální gramotnosti) jako velmi podstatnou oblast rozvoje české ekonomiky s pozitivními dopady na technickou připravenost podniků, příliv zahraničních investic, produktivitu práce, ale také na celkovou vzdělanost obyvatel.

V souvislosti s výše uvedeným schválila vláda ČR dne 20. 3. 2013 Státní politiku v elektronických komunikacích Digitální Česko v. 2.0 – Cesta k digitální ekonomice⁵, která jako jedno z opatření zmiňuje vypracování Strategie pro zvýšení digitální gramotnosti a rozvoj elektronických dovedností občanů. Cílem tohoto opatření je rozvoj optimálních nástrojů, které umožní, aby byli noví pracovníci připraveni na vstup do zaměstnání a zároveň aby byli podporováni současní zaměstnanci, kteří čelí změnám v informačních a komunikačních technologiích a globalizaci. Mezi další cíle patří snižování digitální propasti a zajištění, resp. zvýšení digitální gramotnosti, a tím posílení české ekonomiky a její konkurenceschopnosti.

Hlavním gestorem přípravy tohoto opatření je v souladu s dřívějším Usnesením vlády ČR ze dne 29. 6. 2011 č. 503 Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (MPSV), které má na jeho zpracování spolupracovat s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT). Oblastí počátečního vzdělávání se zabývá Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020⁶, která byla schválena vládou ČR dne 12. 11. 2014, a oblastí dalšího vzdělávání se zabývá tato Strategie digitální gramotnosti.

V programovém prohlášení vlády ČR⁷ ze dne 12. 2. 2014 je jednou z priorit efektivní využití informačních a komunikačních technologií (ICT) ve veřejné správě a současně podpora internetové ekonomiky. Urychlení zavedení vysokorychlostního internetu. Přijetí Strategie pro zvýšení digitální gramotnosti a rozvoj elektronických dovedností občanů.

1 Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:CS:PDF>, s. 12, cit. dne 12. 11. 2014.

2 Dostupné z: <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en>

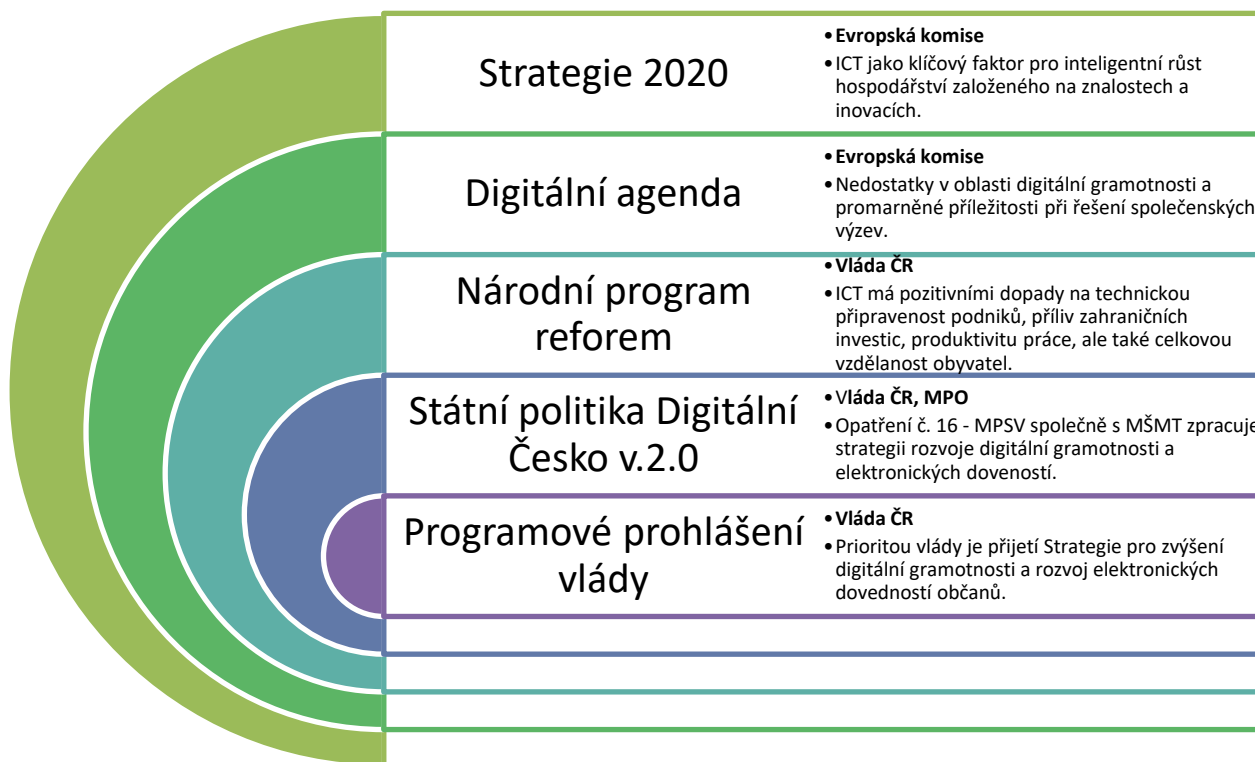
3 Dostupný z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0496&from=CS>, s. 6, cit. dne 12. 11. 2014.

4 Dostupný z: <http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/NPR-2014.pdf>, s. 32, cit. dne 12. 11. 2014.

5 Dostupný z: http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Digitalni-Cesko-v--2-0_120320.pdf, s. 53, cit. dne 12. 11. 2014.

6 Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/34429_1_1/

7 Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/programove-prohlaseni-vlady-cr-115911/>

Strategie digitální gramotnosti ČR zasahuje díky svému průřezovému charakteru do mnoha oblastí, čemuž odpovídají její vazby na další veřejně politické dokumenty. Kromě již výše zmíněných dokumentů se tato strategie dotýká i následujících strategií a koncepcí:

- Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti ČR 2012–2020⁸
- Strategie politiky zaměstnanosti do roku 2020⁹
- Koncepce podpory malých a středních podnikatelů 2014–2020¹⁰
- Strategie boje proti sociálnímu vyloučení 2011–2015¹¹
- Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020¹²
- Strategický rámec rozvoje veřejné správy ČR pro období 2014–2020¹³
- Národní strategie ochrany práv dětí (2012)¹⁴
- Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí 2013–2017¹⁵
- Národní inovační strategie ČR 2012–2020
- Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020

8 http://dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/mpo_strategie_konkurenceschopnost_2020.pdf

9 http://www.mpsv.cz/files/clanky/20016/vi_2014_65234_px.zip

10 http://dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/msp2014-2020.pdf

11 http://dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/strategie_boje_p_soc_vyloucení_2011_2015.pdf

12 <http://www.vzdelavani2020.cz/>

13 http://dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/cz-strategicky-ramec-rozvoje-verejne-spravy-2014-2020.pdf

14 http://dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/narodni-strategie-ochrany-prav-deti.doc

15 <http://www.mpsv.cz/cs/14540>

- Digitální strategie krajů: Strategie rozvoje informačních a komunikačních technologií (ICT) regionů ČR v letech 2013–2020
 - Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015¹⁶
 - Národní strategie kybernetické bezpečnosti České republiky na období let 2015 až 2020
- Strategie digitální gramotnosti ČR na období 2015 až 2020 je zpracována na základě Metodiky přípravy veřejných strategií (dle usnesení vlády č.318/2013).

¹⁶ http://www.mkcr.cz/assets/literatura-a-knihovny/Koncepce_rozvoje_knihoven_2011-2015.pdf

2 HLAVNÍ VÝCHODISKA STRATEGIE DIGITÁLNÍ GRAMOTNOSTI

2.1 Vymezení digitální gramotnosti

Koncept digitální gramotnosti se objevil v souvislosti se sílícím významem digitálních technologií v informační společnosti. Reflektuje potřebu kvantifikovat, monitorovat a rozvíjet dovednosti a znalosti občanů v oblasti využívání digitálních technologií. V souladu s definicí pojmu gramotnost schválenou UNESCO je digitální gramotnost (DG)¹⁷ v tomto dokumentu chápána jako

soubor kompetencí nutných k identifikaci, pochopení, interpretaci, vytváření, komunikování a účelnému a bezpečnému užití digitálních technologií (jejich technických vlastností i obsahu) za účelem udržení či zlepšení své kvality života a kvality života svého okolí, tj. např. za účelem pracovní i osobní seberealizace, rozvoje svého potenciálu a udržení či zvýšení participace na společnosti.

Digitální gramotnost se neomezuje na technické zvládnutí jasně daného výčtu úkonů a znalostí spojených s ovládnutím jedné technologie, např. počítače. Je jevem značně složitým, jehož nedílnou součástí jsou kromě kompetencí spojených s technickým zvládnutím informačních a komunikačních technologií také motivace, schopnost práce s digitalizovaným obsahem (tj. s informacemi), schopnost zvládnutí bezpečného užívání digitálních technologií, komunikační dovednosti a schopnost strategicky využít danou technologii k udržení či ke zlepšení vlastní kvality života. Pro účely této strategie rozlišujeme tři dimenze digitální gramotnosti specifikované níže: motivační, kompetenční a strategickou. Rozvoj digitální gramotnosti je podmíněn možností stabilního fyzického přístupu k digitálním technologiím určité minimální kvality, což znamená, že v situacích, kdy není fyzický přístup určité minimální kvality stabilně zajištěn, spadá jeho zabezpečení také do řešení rozvoje digitální gramotnosti. Konečně, digitální gramotnost lze rozvíjet množstvím způsobů, přičemž tyto způsoby musejí vždy zahrnovat rozvoj digitální gramotnosti jako celku. Rozvojem digitální gramotnosti zde tedy míníme

pouze takové postupy, opatření a vzdělávací příležitosti, které programově propojují rozvoj logicky propojeného souboru dílčích kompetencí s otázkami jejich smyslu pro cílového jednotlivce nebo cílovou skupinu a se souběžným utvářením vazby na strategickou užitečnost těchto kompetencí při řešení problémů v každodenním osobním nebo profesním životě.

Motivační dimenze

Motivační dimenze digitální gramotnosti je nedílnou součástí digitální gramotnosti, neboť i výborné zvládnutí digitálních technologií nemá potřebný efekt, pokud jednatelce postrádá

¹⁷ Pojmy počítačová, ICT či technologická gramotnost jsou v tomto smyslu zahrnuty do konceptu digitální gramotnosti. Naopak je třeba se vyvarovat záměny digitální gramotnosti s gramotností mediální (zasahující oblast všech médií) a informační (označující kompetence práce se všemi typy informací, nikoli pouze digitálně zprostředkovanými).

motivaci využívat technologii ve svém každodenním životě a rozvíjet si dále digitální gramotnost či se pohybuje v sociálním prostředí s nižší přidanou hodnotou z užívání digitálních technologií.

Motivační dimenze zahrnuje:

- A) Postoje, které jednotlivec zaujímá k digitálním technologiím a jejich užívání,** tj. motivace k užívání, ambice či naopak obavy z jejich zvládnutí, vnímání bezpečnostních a právních rizik, zodpovědnost atd. Na tyto postoje je pak navázáno:
- B) Jednotlivcově vnímání možného přínosu z užívání dané digitální technologie v jeho/její situaci.** Toto subjektivní hodnocení může být v nesouladu s reálnou užitečností dané technologie v dané situaci. Rozpor mezi realitou a subjektivním vnímáním výhod digitálních technologií je často způsoben neznalostí možností, které daná technologie nabízí. Postoje a vnímání přínosu digitální technologie jsou často hlavní příčinou jejího nevyužívání nebo nízké úrovně digitální gramotnosti.
- C) Centralitu digitálních technologií v životě jednotlivce,** tedy míru obklopení jednotlivce digitálními technologiemi v jeho každodennosti. Tato složka je vyjádřena třemi faktory (Lupač, 2015):
- 1. Nezbytností (určité úrovně) DG v oblasti jeho odborné kvalifikace.** V některých oblastech trhu práce je DG irelevantní nebo postačuje minimální úroveň, a tedy jednotlivcově uplatnění je dáno jinými druhy kompetencí. V jiných oblastech trhu práce je úroveň DG hlavním faktorem dobrého uplatnění.
 - 2. Mírou užívání digitálních technologií v jeho bezprostředním okolí (přátelé, rodina, práce).** V sociálních prostředích s vysokým zastoupením digitálně zprostředkované komunikace je DG předpokladem sociálního začlenění, naopak v prostředích s nízkým významem digitálně zprostředkované komunikace nemusí nízká míra DG představovat handicap.
 - 3. Tlakem na využívání digitálních technologií ze strany institucí a v jednotlivcově širším sociálním prostředí** (ze strany masových médií, úřadů, školy) a také mírou využívání digitálních technologií v širší populaci, v níž se jednotlivec pohybuje, a mezi lidmi se stejnými či podobnými zájmy.

Základními cestami ke zlepšení v oblasti postojů a vnímání je zvýšení pozorovatelnosti přínosného užívání dané technologie (*observability*), zvýšení možnosti vyzkoušení dané technologie (*trialability* – „vyzkoušitelnost“) a konečně, v závislosti na míře rozšíření technologie v cílové populaci, cílené plošné informační kampaně či podpora rozšiřování technologie mezi názorové vůdce v cílovém sociálním prostředí (Rogers, 2003). Centralita je vlastností sociálního prostředí, do níž lze intervenovat zejména v oblasti třetího faktoru, bez souběžně probíhajících změn v prvním a druhém faktoru však tento tlak může vést místo ke zvýšení kvality života cílové populace k vytvoření znevýhodněné digitálně vyloučené subpopulace.

Kompetenční dimenze

Digitální kompetence, jakožto dimenze DG, je schopnost používat znalosti a dovednosti v oblasti digitálních technologií zodpovědně, samostatně a vhodným způsobem v kontextu práce, zábavy či vzdělávání¹⁸. Celková obratnost v práci s digitálními technologiemi je souhrnem dílčích osvojených digitálních kompetencí, které se vztahují k různým aspektům této činnosti. V základu je můžeme rozdělit na kompetence spjaté s ovládním dané digitální technologie (počítače, prohlížeče internetu, dotykové obrazovky atp.) a na kompetence vztahující se na práci s obsahem – práce s informacemi, online komunikace a vytváření obsahu (van Deursen, Helsper a Eynon, 2014, podobně také Ala-Mutka, 2011).

V obou kategoriích se vyskytují kompetence s různou mírou obtížnosti (pokročilosti), ale také s různou mírou využitelnosti v každodenním osobním i pracovním životě. Ne každý jednotlivec by měl možnost využít například dovednosti tvorby webových stránek, zatímco tvorba textu v běžném textovém editoru bude využitelná pro větší procento lidí. Z tohoto důvodu je pro účely strategie nutné rozlišovat také kompetence přenositelné a specifické.

Přenositelné digitální kompetence představují schopnost využít znalosti a dovednosti, které nejsou přímo spojeny s konkrétním pracovním místem, kvalifikací či úkolem, ale jsou široce využitelné napříč obory i v soukromém životě. Tyto kompetence umožňují jednotlivci používat digitální technologie pohodlně v běžné praxi a flexibilně reagovat na změny (nová funkce či program, změna vizuální struktury atd.).

Specifické a nepřenositelné digitální kompetence odkazují ke schopnosti používat specializované digitální technologie při úkonech vázaných na určitý sektor trhu práce, profesi

¹⁸ Vymezení vycházející z definice kompetence podle doporučení Evropského kvalifikačního rámce; „competence’ is an ability to use knowledge and skills with responsibility, autonomy and other appropriate attitudes to the context of work, leisure or learning.“ (ALA-MUTKA, 2011, s. 19).

či zaměstnavatele. Mají tedy omezené možnosti využitelnosti a jsou relevantní pouze pro intervence zaměřené na zvyšování digitální gramotnosti v ekonomické oblasti (v oblasti zvyšování zaměstnatelnosti, adaptability a konkurenceschopnosti). U specifických kompetencí se jedná například o schopnost práce s profesně specifickými programy a funkcemi (např. specializované grafické programy, profesně specifický diagnostický software atd.), nepřenositelné jsou takové kompetence osvojené v souvislosti s ovládním konkrétních digitálních nástrojů, které nejsou využitelné u jiného zaměstnavatele (např. registr úřadu veřejné správy, vlastní firemní docházkové systémy, firemní intranet). Rozvoj takových kompetencí probíhá zejména na daném pracovišti zaškolením, nicméně tempo a kvalita osvojení specifických či nepřenositelných kompetencí závisí na jednotlivcově úrovni přenositelných kompetencí a na zkušenosti s prací s obdobným programem či nástrojem. I když zaměstnavatelé používají různé varianty těchto programů či nástrojů, platí, že jednotlivec kompetentní v práci s analogickým programem či nástrojem se bude na nový adaptovat rychleji.

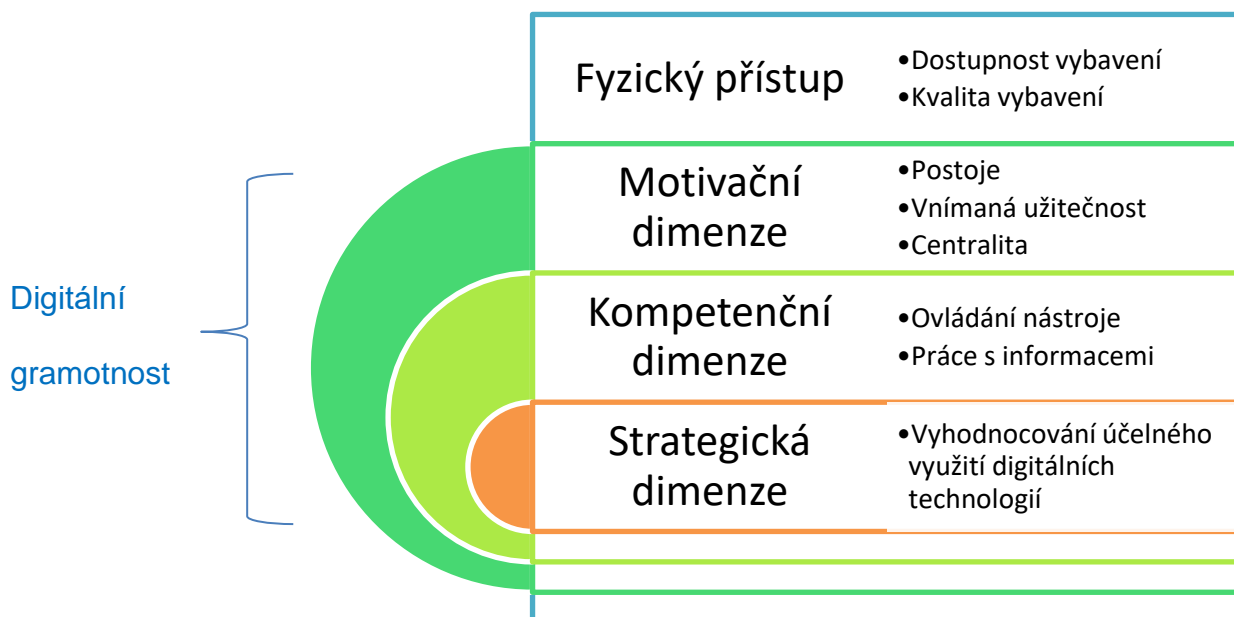
Dimenze strategického využití

Strategická dimenze má klíčový význam pro rozvoj DG, neboť skrývá schopnost využít digitální technologie ke zlepšení kvality života jednotlivce a k udržení či zlepšení jeho pozice ve společnosti. Pro mnoho lidí je používání digitálních technologií často jen doplňkem zaběhnuté každodenní praxe, zatímco potenciál pozitivní změny, který tyto technologie s sebou přinášejí, tak zůstává nevyužit. Strategicky pracující jedinec je schopen vyhodnotit, kdy je (i není) účelné digitální technologie využít, a nahlíží na digitální technologii jako na nástroj k dalšímu rozvoji, zlepšení kvality svého života a vylepšení svého potenciálu a pozice ve společnosti (v komunitě). Jedná se o schopnosti zorientovat se v možnostech, koncentrovat se na cíl činnosti, vybrat vhodné prostředky k jeho dosažení, rozhodnout se na základě mobilizovaných zdrojů a využít všech znalostí, dovedností a výsledků k získání užítku osobního, profesního či ekonomického charakteru. V současné informační/ vzdělanostní společnosti je strategické užívání digitálních technologií zásadní (van Dijk, 2005). Řada činností a příležitostí je dnes vázána na aktivní hledání, spojování, konfrontaci a využívání informačních zdrojů prostřednictvím digitální technologie. Zejména to platí o velké části pracovního trhu a vzdělávání, kde díky digitálním technologiím může jedinec výrazně zlepšit svou pozici (ať už aktivním hledáním příležitostí, či rozvíjením kompetencí v různých oblastech). Strategicky využívat digitální technologie znamená plně vytěžít jejich potenciál jakožto cesty k osvojení dalších kompetencí, znalostí a dovedností.

Vazby mezi dimenzemi DG

Všechny výše zmíněné dimenze DG jsou úzce propojeny. Úroveň motivační dimenze nezanedbatelně ovlivňuje míru a tempo rozvoje kompetenční dimenze (často může být i příčinnou úplného odmítnutí technologie či dalšího rozvoje digitální gramotnosti). Kompetenční dimenze je zase předpokladem strategické dimenze, protože jedinec nemůže strategicky digitální technologie využít, dokud nemá alespoň minimální úroveň digitálních kompetencí. Dimenze strategického využití je však i přesto na úrovni kompetenční dimenze částečně nezávislá – i jedinec s vysokou úrovní kompetencí může digitální technologie používat neefektivně, bez orientace ke strategickému cíli, a naopak velmi výrazného užítku z užívání lze dosáhnout již jen při osvojení základních dovedností práce s emailem nebo internetovým vyhledávačem. Strategická využití přinášející jednotlivci užitek či potěšení z osvojení další dílčí digitální kompetence potom zpětně pozitivně ovlivňují motivaci

potřebnou pro další rozvoj digitální gramotnosti a s tím spojenou funkční integrací digitálních technologií do každodenního života.

Obrázek 1: Schéma dimenzí digitální gramotnosti

2.2 Význam digitální gramotnosti pro jednotlivce, instituce a stát

Pro rozdíly mezi těmi, kdo jsou digitálně gramotní, a těmi, kdo digitální technologie nepoužívají nebo mají nízkou úroveň DG, se užívá označení digitální propast – angl. *digital divide* (van Dijk, 2005). Spíše než o dvě oddělené skupiny se však jedná o spojitý přechod mezi „digitálním vyloučením“ a „digitálním začleněním“, které si lze představit jako spektrum, na kterém jsou jednotlivci umístěni podle množství užívaných digitálních nástrojů a míry začlenění těchto nástrojů do každodenního života. Digitální začlenění není samo o sobě spojeno s vyšší společenskou úspěšností či vyšší kvalitou života (naopak, excesivní využívání ICT může být spojeno s problémy závislosti na internetu, zdravotními problémy, poruchami soustředění atd.). Síla vazby mezi digitálním začleněním a sociálním začleněním je v různých částech společnosti různá – jiná je např. v IT firmách a jiná v malé vesnické komunitě důchodců. Síla tohoto vztahu je dána již zmíněnou centralitou digitálních technologií v životě jednotlivce (viz výše). Vysoká centralita posiluje vazbu mezi digitálním zapojením a sociálním začleněním (a kvalitou života), zatímco nízká centralita digitálních technologií v životě vede k tomu, že digitálně vyloučený (nezapojený) jedinec nemusí být zároveň vyloučen sociálně. **Vazba mezi potřebou rozvoje digitální gramotnosti a cílem této strategie (udržení či zlepšení**

kvality života) je tedy v různých sociálních prostředích různá¹⁹. Implementaci této strategie na úrovni konkrétních cílových skupin obyvatelstva by mělo vždy předcházet zvážení potřebné podoby rozvoje digitální gramotnosti ve vazbě na podoby nezbytnosti užívat digitální technologie v tomto prostředí a ve vazbě na další složky gramotnosti.

Dnešní společnosti vytvářejí čím dál silnější vazbu mezi užíváním digitálních technologií a účastí na životě společnosti. Podpora informatizace ze strany států je podmínkou jejich ekonomického zapojení do globální informační ekonomiky. Pro organizace je efektivní zapojení digitálních technologií stále více podmínkou udržení konkurenceschopnosti. Na úrovni jednotlivce se digitální začlenění stále více stává jedním z faktorů sociálního začlenění, a to ve všech důležitých oblastech, jako jsou vzdělávání, pracovní život, společenský život či komunikace se státními institucemi.

Analogicky k procesu sociálního začleňování by i podpora rozvoje digitální gramotnosti (jako součást digitálního začlenění) měla probíhat s ohledem na základní oblasti účasti na životě společnosti – ekonomickou, politickou a občansko-kulturní. V ekonomické oblasti má být zvyšování DG prostředkem k lepšímu zapojení aktérů do pracovního trhu, zkvalitnění lidských zdrojů a zajištění konkurenceschopnosti státu, organizací i jednotlivce jako pracovní síly. Do této oblasti směřují první dva strategické cíle této strategie – Zaměstnanost a Konkurenceschopnost. V oblasti politické participace je zásadní snaha podporovat pomocí zvyšování DG schopnost občanů využívat výhod informatizace státní správy a souvisejících služeb a zároveň podporovat zefektivnění komunikace pomocí zvýšení dostupnosti a přístupnosti elektronických služeb veřejného sektoru pro jednotlivce. Na politické rovině je také třeba dosáhnout zvýšení efektivity a dostupnosti vhodných forem učení a vzdělávání prostřednictvím digitálních technologií v celoživotní perspektivě. Této oblasti se týkají strategické cíle Veřejná správa a Podpora systému vzdělávání a učení. Sféra občansko-kulturní zahrnuje strategické cíle Sociální začleňování a Podpora rodiny, které směřují k využití zvyšování DG jako nástroje zvyšování sociálního začlenění na komunitní úrovni a ke zlepšení fungování rodinných vazeb.

2.3 Způsoby získávání digitální gramotnosti

Formy rozvoje DG

K rozvoji digitální gramotnosti vedou tři základní cesty:

- informální učení na individuální úrovni (např. metodou pokus – omyl),
- učení prostřednictvím neformálních komunit (skupina přátel, rodina, zájmový klub, knihovna, online komunity),
- formalizované vzdělávání (pomocí manuálů, školní výuky či oficiálních kurzů).

¹⁹ Např. pro zabezpečení rovnoměrného rozvoje a zamezení vzniku digitální propasti mezi sociálními skupinami uvnitř měst, ale i mezi městy a venkovem je potřeba zajistit, aby aktivity zaměřené na rozvoj digitální gramotnosti směřovaly nejen do vzdělávání rizikových (sociálně vyloučených) skupin, ale rovněž do vyváženého a dostupného přístupu k digitálním technologiím na venkově, které nemusí splňovat kritéria pro rizikovou skupinu sensu stricto, ale s ohledem na demografické změny na venkově, mohou představovat v krátkém časovém horizontu skupinu ohroženou nedostatečnou digitální gramotností, a to zejména v souvislosti s přístupem ke službám veřejné správy v rámci rozvoje eGovernmentu.

Informální individuální učení je téměř ve všech případech nejpřínosnější cestou k nabytí digitálních dovedností, protože ze své podstaty probíhá tempem, které je jednotlivci vlastní a vychází z reálných potřeb jeho každodenní praxe. Pro skutečnou efektivitu individuálního učení je však zapotřebí velká motivace, snadný fyzický přístup k technologii (dostupnost a kvalita vybavení) a alespoň základní úroveň předchozích dovedností. Zejména u starších či sociálně vyloučených jednotlivců tak na tuto metodu osvojení dovedností nelze spoléhat a je třeba ji iniciovat prostřednictvím podpory dalších dvou zdrojů.

Učení prostřednictvím neformálních komunit spojuje výhody využití zkušenější autority (jednotlivce, experta, manuálu) a neformálního kontextu blízkých sociálních vazeb. Může se odehrávat i ve formálním prostředí (škola, zaměstnání, knihovna), nicméně se jedná o neformální proces, kdy se jednotlivci učí pomocí dotazů, pozorování a imitace. Učení v přirozeném sociálním prostředí vede ke snazšímu osvojení nových dovedností, bez stresu, který mohou vyvolávat formální kurzy. V komunitní praxi si navíc jednotlivec může snáze úkony procvičovat. Výhodou tohoto typu zvyšování DG oproti formalizovanému vzdělávání je vyšší motivace díky jasné návaznosti řešených problémů a osvojovaných kompetencí na vlastní, individuální situaci. Tato forma učení může probíhat v offline i online prostředí. Zejména u starších jednotlivců může být tato cesta velmi efektivní.

Formalizované vzdělávání je odborníky v některých případech považováno za méně efektivní formu rozvoje DG (van Dijk, 2005: 90), nicméně jde o nezbytný zdroj rozvoje DG. Nevýhodou tohoto přístupu však může být malá souvislost mezi obsahem vzdělávání a reálnými potřebami frekventantů nebo ostych před neznámými lidmi. Zejména u operačních dovedností však platí, že bez systematického formálního vzdělávání zůstane jejich získání nekompletní. U dospělých začátečníků navíc formální vzdělávání představuje důležitý odrazový můstek pro další učení.

Oblasti realizace forem rozvoje DG

Oblast počátečního vzdělávání je logicky zaměřena především na rozvoj DG pomocí formálního vzdělávání. Tento přístup je vždy třeba doplnit snahou o to, aby během procesu formálního vzdělávání docházelo také k budování neformálních komunit, v jejichž rámci bude paralelně probíhat neformální učení. V případě počátečního vzdělávání není tak těžké tohoto cíle dosáhnout – žáci spolu obvykle tráví několik let, znají se a neformálnost jejich kolektivu je přirozená.

Mladí lidé procházející počátečním vzděláváním jsou vnitřně velmi diferencovanou skupinou a jejich výsledná digitální gramotnost se v čase i v úrovních vzdělání liší. Vnitřní diferenciací skupiny vychází mimo jiné z vývoje v čase. Zatímco absolventi z minulých let procházeli v rámci studia digitálním vzděláváním v omezené míře, současní a budoucí absolventi již jsou a budou zasaženi postupným včleňováním digitálního vzdělávání do vzdělávacího systému. Komplexní povaha systému počátečního vzdělávání navíc neumožňuje flexibilní zapojení častých inovací ve světě digitálních technologií do vzdělávacích cílů. Kompetence získané během počátečního vzdělávání tak rychle zastarávají, zejména pokud jejich rozvoj zůstal pouze ve sféře formální výuky a nebyl doplněn neformálním či individuálním učením.

Rozdíly v úrovni DG mezi jednotlivci v počátečním vzdělávání mohou odrážet sociální původ a zázemí jednotlivce (Hargittai, 2010) a vzhledem k významu digitálních technologií v životě mladých mohou mít vážné důsledky v podobě sociální exkluze digitálně zcela negramotných

jednotlivců. Počáteční vzdělávání by mělo usilovat o vyrovnání rozdílů a předcházet tak digitálnímu vyloučení. Klíčové je, aby všichni absolventi měli alespoň takovou úroveň DG, aby byli schopni pokračovat celoživotním učením v této oblasti, a reagovat tak flexibilně na technologický vývoj i změnu své pozice na trhu práce a v osobním životě (rodičovství apod.). Zanedbání rozvoje digitální gramotnosti v mladém věku, kdy je jednotlivec nejnáze vzdělavatelny, může vést k celoživotní stagnaci úrovně digitální gramotnosti. Posláním počátečního vzdělávání je z hlediska koncepce celoživotního učení „naučit se učit“. Pro oblast digitálních technologií navíc platí, že je třeba je zapojit nejen jako výukový cíl sám o sobě, ale také jako prostředek k rozvoji jiných znalostí a dovedností.

Oblast dalšího vzdělávání²⁰ reaguje na potřeby doplnění znalostí a dovedností získaných v počátečním vzdělávání. Ty jsou často vyvolány změnami podmínek na trhu práce, ztrátou zaměstnání, vývojem technologií, potřebou zvyšování konkurenceschopnosti podniků atd. V případě digitálních technologií přichází potřeba rozšiřování znalostí a dovedností v průběhu aktivního života s technologickými inovacemi a postupným prorůstáním digitálních technologií do všech sfér společenského života. Další vzdělávání by také mělo kombinovat všechny tři formy učení. Často probíhá na úrovni formálního vzdělávání (v institucích školského systému, knihovnách, formálními kurzy ve skupinách atd.). Propojení těchto vzdělávacích aktivit s neformálním učením je těžší než v případě počátečního vzdělávání. Kurzy probíhají po omezenou dobu, a tak jejich klienti mají menší možnost se poznat. Přesto další vzdělávání často probíhá i formou individuálního učení a v rámci neformálních komunit (např. v rodině či v práci, knihovně). Tyto formy učení jsou často reakcí na aktuální nedostatek v digitálních kompetencích jednotlivce (např. problematický pracovní úkol, nová tiskárna). Další vzdělávání se tedy obecně vyznačuje větší flexibilitou v reakcích na měnící se podmínky a technologický vývoj než je tomu u počátečního vzdělávání. Nabídka formálních kurzů se může často přizpůsobovat a v rovině neformálního či informálního učení může jednotlivec rozvíjet přesně ty kompetence, které momentálně potřebuje.

Souhra mezi formálním vzděláváním, učením na individuální úrovni i v rámci neformálních komunit, a to v obou vzdělávacích oblastech (počáteční i další vzdělávání), je naprosto nezbytná pro efektivní proces **celoživotního učení**, které je z hlediska této strategie zásadní. Všechny vzdělávací možnosti by měly tvořit propojený systém a reflektovat potřeby vycházející z praxe²¹. Pro udržování či zvyšování úrovně DG v průběhu let je nezbytné, aby se jednotlivci dlouhodobě rozvíjeli celoživotním učením. Efektivní celoživotní učení v oblasti DG je požadovaným výsledkem opatření této strategie.

20 Další vzdělávání je zde chápáno jako soubor vzdělávacích aktivit člověka po jeho vstupu na pracovní trh. (Zahrnuje tedy také vzdělání získané ve školském systému v průběhu a po skončení pracovního života). Definice vychází ze Strategie celoživotního učení ČR, 2007.

21 Lifelong learning for all. Paris, OECD 1996.

3 STAV DIGITÁLNÍ GRAMOTNOSTI V ČR A POTŘEBY JEJÍHO ROZVOJE

3.1 Zdroje dat pro analýzu stavu DG v české populaci

Při tvorbě Strategie digitální gramotnosti ČR na období 2015 až 2020 vycházel autorský tým z dostupných mezinárodních (např. Studie PIAAC, OECD; World Internet Project – WIP; EU KIDS Online) i českých studií (např. Informační společnost v číslech 2014, ČSÚ; výsledky zkoušek ECDL, ČSKI; Studie ICILS 2013, Česká školní inspekce).

Témata byla diskutována v pracovních skupinách resortů MŠMT a MPSV zřízených pro tvorbu strategie digitální gramotnosti (pracovní skupiny „Podpora systematického přístupu, nových forem a inovací při rozvoji digitální gramotnosti“ a „Digitální gramotnost jako podmínka uplatnitelnosti na trhu práce“). Pracovní skupiny byly složeny ze zástupců odborných útvarů resortu MŠMT a MPSV, dotčených organizací, komerčních firem, neziskových organizací a akademické obce. Z vědeckého a teoretického hlediska je diskutovaná problematika dostatečně popsána a analyzována ve studiích. V českém prostředí dosud nebyly provedeny socioekonomické analýzy dopadů. Zpřesnění a hlubší analýzy jsou plánovány v opatření 6.5. této strategie.

Zdroje dat pro analýzu stavu DG v české populaci:

- **Informační společnost v číslech 2014, ČSÚ²²** – publikace poskytuje základní informace o stavu a vývoji používání moderních informačních a komunikačních technologií v hlavních oblastech naší společnosti. Konkrétní statistické údaje jsou určující pro navrhované intervence.
- **Studie PIAAC, OECD²³** – mezinárodní studie realizovaná poprvé v letech 2011–2013 v 25 zemích světa. Data vypovídají o stavu digitálních kompetencí v dospělé populaci na základě reprezentativního vzorku osob ve věku 16–65 let. Měření probíhalo formou přímého testování základních dovedností v práci s počítačem. Studie identifikuje segmenty populace, které čelí digitálnímu vyloučení, protože nezvládají základní operace s počítačem. Z dat však není možné určit detailnější stav digitálních kompetencí využitelných na trhu práce.
- **Studie ICILS 2013, Česká školní inspekce²⁴** – mezinárodní studie mapující digitální gramotnost mezi žáky 8. tříd ZŠ a ekvivalentních ročníků víceletých gymnázií v kontextu jejich školního i rodinného zázemí. Studie probíhá opakovaně v 19 zemích světa. Metodika přímého testování je srovnatelná se studií PIAAC.

22 Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/p/061004-14>

23 Dovednosti české populace v prostředí informačních technologií. Tematická analýza dat získaných v rámci mezinárodního výzkumu dospělých OECD PIAAC, Brno 2013, <http://www.piaac.cz/attach/PIAAC ICT zprava.pdf>

24 Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/e314591b-1187-4d6e-860d-0a5729200690>

- **EU Kids Online**²⁵ – mezinárodní studie o užívání internetu mezi dětmi, počítačové gramotnosti dětí a vnímání online rizik a způsobů bezpečnostních postupů. Projekt se účastní 25 evropských zemí, v České republice je projekt realizován na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity.
- **Výsledky zkoušek ECDL, ČSKI** – výsledky popisují především úroveň digitálních kompetencí potřebných pro trh práce, zejména těch přenositelných. Koncept je používán od roku 1997 a stal se jedním z východisek pro vytváření rámce digitálních kompetencí DIGCOMP. Získaná data zahrnují všechny věkové, profesní i sociální skupiny, přesto je nelze chápat jako reprezentativní, protože výběr osob je dán principem nabídky a poptávky po ECDL zkouškách.
- **Zprávy Světového projektu o internetu (World Internet Project – WIP)**²⁶ – mezinárodní výzkumná aktivita probíhající ve více než čtyřiceti zemích na všech kontinentech, data za ČR jsou k dispozici za roky 2005–2008 a 2014. Obsahuje zejména informace o sebehodnocení, deklarovaném vlivu užívání a neužívání internetu na kvalitu života, informace o sociodemografické distribuci digitálního začlenění a míře užívání dílčích funkcí internetu.
- **Bill and Melinda Gates Foundation** – rozsáhlý průzkum využívání internetu v evropských knihovnách, který mapuje názory uživatelů na přínosy informačních a komunikačních technologií ve veřejných knihovnách v České republice²⁷ prokázal pozitivní vliv na kvalitu života, viz závěrečná zpráva za ČR z března 2014; viz přehled v rámci Evropy²⁸

3.2 Stav digitální gramotnosti v ČR

O celkovém stavu DG v české populaci nemáme dostatek informací, neboť tomuto tématu nebyla v minulosti věnována dostatečná pozornost. Široce chápaný koncept DG v této strategii vyžaduje využití více zdrojů dat pro alespoň základní přehled o tom, jaký je stav DG v jejích jednotlivých dimenzích. DG je v jednotlivých dimenzích rozvinuta značně nerovnoměrně, mezi segmenty populace jsou velké rozdíly. Obecně platí, že ve všech dimenzích DG jsou stabilně největší rozdíly mezi jednotlivci podle dosaženého vzdělání. Rozdíly na základě věku a pohlaví se vyskytují pouze v některých dimenzích DG. Problémem pro určení ohrožených skupin populace může být i nedostatečná spolehlivost dat. Data vycházející ze sebehodnocení jsou zatížena nadhodnocováním u mužů a mladších jednotlivců. Data z praktických testů digitálních kompetencí jsou v tomto ohledu přesnější, velmi často se však zaměřují na testování dílčích kompetencí a neposkytují informace pro určení úrovně motivační a strategické dimenze.

25 Reporty dostupné zde: <http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20Online%20reports.aspx>

26 Dostupné na worldinternetproject.net

27 http://ipk.nkp.cz/docs/CrossEuropeanLibrariesSurveyCZE_cor.pdf

28 http://issuu.com/civicagenda/docs/260113096_cross-european_libraries_survey_report_f?e=5419856/2526039

Fyzický přístup

Podle dat ČSÚ byl v roce 2013 počítač dostupný v 74 % českých domácností a internet v 73 % domácností, což odpovídá evropskému průměru, který činí podle ČSÚ 75 % (ČSÚ 2013: 21). Procento uživatelů internetu se neustále mírně zvyšuje, v roce 2013 to bylo 70 % české populace starší 16 let. Z dat je patrné, že vlastnictví počítače je výrazně méně časté u nejnižších příjmových skupin (v té nejnižší má počítač pouze 30 % domácností). Sociálně vyloučení jsou v tomto směru nejohroženější skupinou. Absenci fyzického přístupu k počítači s internetem uvádí jako důvod k nepoužívání internetu 22 % jeho neuživatelů (WIP ČR). Častější překážkou neuvádění internetu je však nedostatečná digitální gramotnost, kterou uvádí třetina českých neuživatelů.

Významným přínosem pro odstranění digitální propasti v přístupu obyvatel ČR k internetu jsou aktivity knihoven poskytujících veřejné a informační služby. Knihovní zákon č. 257/2001 Sb. ukládá provozovatelům knihoven umožnit bezplatný přístup k internetu všem bez rozdílu, zvláštní důraz pak je kladen na zpřístupnění informací z veřejné správy. V roce 2014 cca 6 000 knihoven nabízelo bezplatný přístup k internetu všem obyvatelům ČR nezávisle na jejich ekonomické či sociální situaci. Jednou z podstatných skupin návštěvníků knihoven jsou osoby ohrožené sociálním vyloučením. Jedná se o síť nízkoprahových zařízení, která jsou rovnoměrně rozložena po celém území státu a jsou snadno dostupná všem obyvatelům. Ročně je evidováno cca 3 mil. návštěvníků.

Motivační dimenze

Stav DG z hlediska motivační dimenze můžeme odvodit zejména z odpovědí na otázku důvodů pro nepoužívání digitálních technologií. V případě internetu celých 25 % neuživatelů uvádí, že jej nepoužívají, protože ho neshledávají užitečným (Lupač, Chrobáková, Sládek, 2014). Jejich subjektivně vnímaný přínos technologie pro život je tedy velmi nízký, a v důsledku toho nejsou ochotni internet vůbec používat. Spadají tedy do skupiny tzv. vyhýbačů (angl. *net-evaders*), kam patří i lidé, kteří fyzický přístup mají, ale z různých důvodů jej příliš nevyužívají. Patří sem nezanedbatelná část rodičů dětí-uživatelů, zbytek této skupiny tvoří např. lidé ve vyšších pozicích, kteří mají na vyřizování nutných online záležitostí vždy po ruce nějakého podřízeného, starší ženy, využívající k vyřizování online úkolů jiné členy rodiny, či lidé, pro něž malé nebo žádné využívání internetu představuje součást distinktivního životního stylu. Tato část uživatelů má sníženou motivaci rozvíjet svoji DG. Z dat ČSÚ vyplývá, že používání mobilního telefonu s internetem (který můžeme považovat za jednu z inovativních technologií) je výrazně méně časté ve starších věkových skupinách ve srovnání s mladšími, což potvrzuje obecné pravidlo, že starší věkové skupiny mají menší motivaci k přijímání inovací. Motivační dimenzi uživatelů internetu zachycují data z WIP ČR 2014 také prostřednictvím centrality technologie internetu pro život. Nejvyšší úroveň centrality (nezbytnost užívání internetu pro práci a udržení kvality sociálního života) se projevila u lidí s vyšším vzděláním a u mladších respondentů. Jejich protějšky tak představují skupiny s nízkou mírou centrality, která je spojena s oprávněnou celkově nižší úrovní motivace (tamtéž).

Kompetenční dimenze

Z hlediska kompetencí jsou laiky za největší považovány rozdíly na základě věku. Studie PIAAC naznačuje, že v ČR jsou rozdíly mezi věkovými skupinami dokonce o něco větší než

průměrně v Evropě. V poslední době se však množí studie, které závislost digitálních kompetencí na věku nepotvrzují, nebo poukazují na specifika jednotlivých druhů digitálních kompetencí ve vztahu k věku (van Deursen, van Dijk, 2014). Podle těch je představa digitální generace (mladší věkové skupiny) mylná, protože zejména v kompetencích spojených s prací s obsahem jsou mladší uživatelé horší. Data dostupná pro ČR v tomto ohledu stále prokazují, že starší jednotlivci mají nižší úroveň digitálních kompetencí (podle ECDL lidé nad 45 let), což ale neznamená, že mezi mladšími je situace ideální. V rámci studie ICILS 2013 mapující digitální kompetence žáků 8. tříd ZŠ dopadly české děti ve srovnání s ostatními zeměmi výborně (v celkovém součtu skončily na prvním místě), nicméně byl prokázán silný vztah mezi úrovní digitálních kompetencí žáka a socioekonomickým statusem jeho rodiny. Zejména děti ze sociálně slabých nebo vyloučených rodin jsou tedy ohroženy nízkou úrovní DG. Opomenout tuto věkovou skupinu jako celek by tak mohlo mít vzhledem k pokračující digitalizaci negativní důsledky ve formě prohloubení sociální exkluze dětí s nízkou úrovní digitální gramotnosti.

Co se týče rozdílů mezi pohlavími, muži sice tráví u počítače více času, nicméně rozdíly v dovednostech mezi pohlavími jsou v rozvinutých společnostech mizivé (van Deursen, van Dijk, 2014). Větší rozdíly jsou pouze u starších a méně vzdělaných (starší ženy z nižších vzdělanostních skupin jsou tedy nejvíce ohroženy nízkou DG). Nejvýznamněji se odlišují jednotlivci na základě dosaženého vzdělání. Dlouhodobě platí, že vyšší vzdělanostní skupiny mají vyšší úroveň digitálních kompetencí ve všech ohledech.

Strategická dimenze

Poměrně vzácné studie zaměřené na měření strategických dovedností v populaci ukazují na jejich dramaticky nízkou úroveň a na specifický vztah ke klasickým sociodemografickým charakteristikám – zatímco starší lidé vykazují např. nižší hodnoty v kompetenční dimenzi, skórují výše než mladší ročníky u schopnosti strategického využití ICT (van Deursen a kol., 2011). O stavu strategické dimenze v ČR nemáme dostatek spolehlivých informací. Nepřímo lze usuzovat z dat WIP 2014, kde respondenti hodnotili vztah užívání internetu a kvality jejich života v různých oblastech. Poměrně velké procento (v průměru 36 %) z nich deklarovalo, že používání internetu nemá na jejich kvalitu života žádný nebo má negativní vliv. Tato část uživatelů tedy zřejmě nedisponuje strategickými schopnostmi využít technologii ve svůj prospěch a užívá ji rutinně. Jen průměrně pětina populace deklarovala výrazné zlepšení svého života v důsledku užívání internetu, což by odpovídalo distribuci strategických dovedností zjištěné zahraničními výzkumy. Pozitivní vliv na kvalitu života jednoznačně prokázal rozsáhlý průzkum využívání internetu v evropských knihovnách²⁹.

Sběr dat pro řízení implementace strategie

Pro naplnění cílů strategie je nutné provést na počátku její realizace sběr dat o stávajícím stavu digitální gramotnosti v ČR a počátečních hodnotách indikátorů úspěšné realizace jednotlivých opatření. Získaná počáteční data poslouží také jako podklad pro provedení hlubších vstupních analýz socioekonomického zázemí, dopadů a rizik pro každý prioritní okruh s cílem zajistit optimální formu realizace strategie DG.

²⁹ Názory uživatelů na přínosy informačních a komunikačních technologií ve veřejných knihovnách v České republice. Dostupné z: http://ipk.nkp.cz/docs/CrossEuropeanLibrariesSurveyCZE_cor.pdf o výsledcích průzkumu vlivu ICT na digitální gramotnost.

Zároveň budou na počátku realizace strategie vypracovány metodiky a nástroje průběžného sběru a vyhodnocování dat o přínosech realizace strategie. Metodika současně popíše mechanismy změnového řízení v případě, že navržené aktivity nebudou dostatečně naplňovat cíle strategie.

Každoročně bude vyhodnocováno plnění strategie, bude zpracována zpráva o průběžném plnění, případně budou navrženy změny a projednána aktualizace strategie. Na závěr bude zpracována souhrnná zpráva o vyhodnocení celé strategie s doporučením návrhu dalšího postupu.

Vzhledem k aktuálnímu, ne dostatečně poznanému stavu digitální gramotnosti je u všech opatření kladen velký důraz na sběr a vyhodnocování dat potřebných pro mapování. Do evaluačního plánu strategie jsou proto začleněny hodnoticí/evaluační aktivity zaměřené na řízení implementace a evaluace strategie DG. Sběr a evaluace dat je předmětem Opatření 6.5 – Podpora sběru dat, výzkumných šetření a evaluací v oblasti digitální gramotnosti této strategie.

3.3 Význam podpory digitální gramotnosti v české populaci

Potřeba zvyšování digitální gramotnosti³⁰ v české populaci je reakcí na několik základních problémů, které pro jednotlivce, organizace i stát představuje další vývoj ve stále více se informatizujícím prostředí.

Ekonomická oblast

V oblasti ekonomického života je potřeba zvyšování digitální gramotnosti spojena s významem, který celkový stav DG má pro další ekonomický rozvoj. Téměř všechny odborné texty i zprávy nadnárodních institucí (ITU, OECD, Světová banka) zaměřené na problematiku rozdílů v míře využívání digitálních technologií se shodují v potřebě řízené intervence do zvyšování využívání ICT v populaci (Castells, 2000b). Nejčastěji jsou uváděny následující důvody vycházející z analýzy dostupných dat mezinárodních institucí (Lupač, 2015):

- Informatizace má pozitivní vliv na ekonomický rozvoj a růst produktivity. Efektivita plynoucí z informatizace výrobních a distribučních organizací (či OSVČ) se promítá do snížení výrobních, dopravních a transakčních nákladů, což se dále projevuje nižšími konečnými cenami, zvyšováním reálné mzdy a zvýšenou konkurenceschopností. Nedostatečná úroveň digitální gramotnosti brání dosažení těchto pozitivních ekonomických efektů.
- IT sektor má významný podíl na vytváření nových pracovních míst (Warschauer, 2010).
- Části populace užívající internet v práci mají průměrně o 10–15 % vyšší plat než ti, kdo jej nevyužívají, a to i po vyřazení vlivu zaměstnanecké pozice, věku a vzdělání. Podobný nárůst byl zaznamenán i u zaměstnaneckých pozic vyžadujících nízkou kvalifikaci

30 Včetně povědomí o kybernetické bezpečnosti (rizicích i prevenci).

a u zaměstnaneckých pozic z odvětví nenáročných na technologické inovace (Mossberger, Tolbert a McNeal, 2008).

- Organizace efektivně kombinující organizační změnu se zaváděním digitálních technologií jsou více konkurenceschopné na lokálních i globálních trzích (Castells, 2000a).
- Strukturální posuny ve struktuře zaměstnanosti ekonomicky rozvinutých zemí, kam patří i ČR, vytvářejí dlouhodobější trend převisu nenaplněné poptávky po pracovnících s vyšší úrovní digitální gramotnosti na jedné straně, a naopak převisu nepotřebné nabídky pracovních sil s nízkou nebo žádnou digitální gramotností na straně druhé. V tomto kontextu je podpora digitální gramotnosti podmínkou vyšší efektivity ekonomiky jako celku, a tudíž i podmínkou výraznějšího rozvoje sektoru služeb, ekonomického růstu a růstu konkurenceschopnosti celé ekonomiky. Podpora digitální gramotnosti tak nutně doprovází přechod od průmyslově založené ekonomiky k informační ekonomice založené primárně na službách a terciárním sektoru.
- Nízká míra a schopnost využívání digitálních technologií k vyhledávání a vyhodnocování informací (EUROSTAT 2014, WIP ČR 2014), a to zejména v částech populace s nižší kvalifikací, představuje nevyužitý potenciál digitálních technologií ke zvyšování kvalifikace a efektivity práce v rámci vlastní profese. Podpora digitálních kompetencí spojených s využíváním digitálních technologií pro vlastní další vzdělávání a zlepšování pozice na pracovním trhu je jednou ze základních oblastí možností zvyšování adaptability pracovní síly.

Politická oblast

Potenciál plynoucí z rozvíjení digitální gramotnosti ve vztahu ke státním institucím vychází z předpokladu naplňování cílů Strategického rámce rozvoje eGovernmentu 2014+, jehož úspěšná a smysluplná implementace je podmíněna paralelním rozvojem příslušných digitálních kompetencí občanů-klientů. Úspěšné naplňování strategie eGovernmentu by v symbióze s naplňováním prioritních cílů Strategie digitální gramotnosti vedlo ke zvýšení motivace (vnímané užitné hodnoty internetu) a tím k podpoře dalšího rozvíjení digitální gramotnosti a digitálního začlenění.

Občansko-kulturní oblast

V oblasti kvality osobního života máme k dispozici následující indicie poukazující na potenciál DG v této oblasti (Lupač, 2015):

- Pro převážnou část uživatelů v USA hrál internet významnou roli ve vyrovnávání se s těžkou životní situací (Horrigan a Rainie, 2006).
- Značná část uživatelů tvrdí, že užívání internetu mělo pozitivní vliv na rozvoj jejich koníčků, efektivitu práce, sociální život, kontakt s rodinou a kariéru (WIP ČR 2014).
- Užívání internetu je spojeno s větším množstvím udržovaných sociálních kontaktů a s jejich větší diverzitou. To vede ke snadnějšímu získávání zdrojů v případě potřeby (potřeba půjčky, hledání podnájmu, hledání nového zaměstnání).
- Využívání kombinace mobilního telefonu a internetu vytváří nové formy rodinné soudržnosti, které jsou založeny na větším vzájemném kontaktu, lepší koordinaci vzájemných aktivit, sdílení témat, zážitků, fotografií a jiných informací (Wellman a kol.,

2008). Rozvoj DG rodičů a prarodičů je proto důležitý pro rozvíjení rodinné soudržnosti v situaci, kdy se komunikace jejich dětí a vnuků přesouvá na internet. Příkladem dobré praxe je v této souvislosti program rozvíjení digitální gramotnosti prarodičů jako nástroje vytváření komunikačních mostů mezi prarodiči a vnuky³¹.

- Podpora DG rodičů s nižším socioekonomickým statusem je důležitá pro zvýšení mezigenerační vzdělanostní mobility (tj. dosažení vyššího stupně vzdělání u dětí), neboť úspěch dětí v počátečním vzdělávání je ovlivněn statusem jejich rodičů (ICILS 2014). Digitalizace počátečního vzdělávání by bez intervence na úrovni rodiny dále oslabil meritokratický princip a přispěla k nižší korespondenci talentů a systému pozic ve společnosti.
- Uživatelé internetu ČR s nižším socioekonomickým statusem používají méně ekonomické, informační a edukativní funkce internetu, naopak více užívají zábavní funkce (Lupač, 2015). Ukázali jsme také výše, že tato část populace má celkově horší úroveň digitální gramotnosti. Absence intervence ze strany strategie by tedy ponechala tuto část populace v situaci celkově horší kvality využívání internetu, než je tomu u části populace s již dobrým společenským postavením.
- Digitální vyloučení velmi silně koresponduje s dalšími dimenzemi sociálního vyloučení. Opustit bludný kruh sociálního vyloučení dnes s sebou nese i potřebu začlenit se do komunikačních okruhů většinové společnosti prostřednictvím individualizovaného rozvoje DG, zejména pak strategických dovedností tak, aby digitální začlenění nebylo spojeno pouze s lepším usazením se ve své sociální situaci (Buré, 2006).

Významným přínosem pro odstranění digitální propasti v přístupu obyvatel ČR k internetu jsou aktivity knihoven poskytujících veřejné knihovnické a informační služby. Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb, v platném znění (knihovní zákon) ukládá provozovatelům knihoven umožnit bezplatný přístup k internetu všem bez rozdílu; jednou z explicitně zmíněných služeb je zprostředkování informací ze státní správy a samosprávy.

Dopady využití veřejného internetu (PAC) ve veřejných knihovnách České republiky³²:

- V České republice během 12 měsíců využilo PAC odhadem 0,3 milionu dospělých, tj. 4 % dospělých. To je zcela v souladu s průměrem celé EU (4 % dospělých).
- Primárními motivacemi uživatelů PAC jsou v EU bezplatnost služby a absence jiných možností. Uživatelé PAC v České republice oproti svým protějškům v EU jako důvod využívání počítačů ve veřejných knihovnách častěji zmiňují poradenství zaměstnanců knihovny a pomoc od jiných uživatelů.
- Celkově se odhaduje, že 90 000 uživatelů PAC v České republice nemá jinou příležitost internetového připojení nebo bezplatného internetového připojení.
- V České republice se 34 % uživatelů knihoven v uplynulých 12 měsících v knihovně zúčastnilo vzdělávací aktivity, což je více než průměr EU (25 %).

31 <https://www.gold.ac.uk/media/intergenerational%20learning%20article.pdf>

32 Názory uživatelů na přínosy informačních a komunikačních technologií ve veřejných knihovnách v České republice. Dostupné z: http://ipk.nkp.cz/docs/CrossEuropeanLibrariesSurveyCZE_cor.pdf

- Něco přes třetinu (35 %) uživatelů PAC v České republice v uplynulých 12 měsících použilo knihovní počítače pro aktivity spojené se zaměstnáním, což je o trochu více než průměr EU, tj. 30 %. Odhadem se jedná o 100 000 českých uživatelů PAC, kteří této možnosti využili pro aktivity spojené se zaměstnáním.
- V uplynulých 12 měsících zhruba 18 500 uživatelů v ČR použilo PAC k tomu, aby se ucházeli o práci, a odhadem 6 000 dospělých si takto úspěšně zajistilo práci.
- Průzkum v knihovnách ukázal, že přibližně jeden z pěti uživatelů PAC v České republice (23 %) v uplynulých 12 měsících použil PAC ke komunikaci s veřejnou správou, což odpovídá průměru EU (24 %). Nejčastějšími způsoby, jakými čeští uživatelé PAC komunikují s veřejnou správou, je získávání informací z internetových stránek těchto orgánů (17 %), stahování úředních formulářů (9 %) a posílání vyplněných formulářů (9 %).
- Celkově jeden ze čtyř uživatelů PAC v České republice (25 %) v posledních 3 měsících použil PAC pro aktivity spojené s občanskou participací, v souladu s průměrem celé EU (26 %). Mezi dvě nejfrekventovanější aktivity spojené s občanskou participací bylo hledání informací o spotřebitelských/zákonných právech (13 % v ČR oproti 11 % v EU) a četba a psaní názorů na občanská nebo politická témata prostřednictvím internetových stránek (11 % v ČR oproti 14 % v EU).
- 95 % návštěvníků veřejného internetu v knihovnách uvedlo, že využívání veřejného internetu pro ně bylo přínosné, průměr EU (83 %). Jedná se přibližně o 280 000 obyvatel ČR. Stejně jako v případě všeobecné úspory času (77 % ČR, 61 % EU) je využívání PAC hodnoceno jako užitečné v celé řadě společenských a volnočasových aktivit jako věnování se zájmům a zálibám (71 % ČR, 48 % EU), věnování se jiným aktivitám ve volném čase (67 % ČR, 42 % EU), zlepšování celkové pohody (70 % ČR, 39 % EU) a udržování styků s rodinou a přáteli (59 % ČR, 43 % EU). Polovina uživatelů PAC (50 %) v České republice a EU odpověděla, že PAC jsou užitečné pro úsporu peněz. Odpovídá to odhadem 155 000 českým uživatelům PAC.

Primárními motivacemi uživatelů PAC (= Public Access Computer) jsou v EU bezplatnost služby a absence jiných možností. Uživatelé PAC v České republice oproti svým protějškům v EU jako důvod využívání počítačů ve veřejných knihovnách častěji zmiňují poradenství zaměstnanců knihovny a pomoc od jiných uživatelů.

3.4 Význam strategického přístupu pro rozvoj digitální gramotnosti

Systematická podpora rozvoje DG představuje podmínku nutnou k dosažení souhry jednotlivých typů vzdělávání, a tím k dosažení efektivního celoživotního učení v oblasti digitálních technologií. V rámci Strategie celoživotního učení ČR³³ byla tato oblast dovedností identifikována jako klíčová kompetence pro celoživotní učení jako takové, jako podmínka

33 Strategie celoživotního učení ČR. Praha: MŠMT ČR, 2007.

nezbytná mimo jiné k participaci a rozvoji distančních vzdělávacích forem. Celoživotní učení jako koncept je potom součástí celkové strategie EU v oblasti vzdělávání a zaměstnanosti³⁴. Jeho význam pro zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky, adaptability pracovní síly a zlepšení kvality života jednotlivců je zásadní. Jak již bylo nastíněno výše, celoživotní učení v oblasti digitální gramotnosti vyžaduje soulad mezi situací v počátečním a dalším vzdělávání. V jednotlivých vzdělávacích oblastech identifikujeme situaci následovně.

V počátečním vzdělávání je z hlediska nastartování celoživotního učení cílem vytvoření návyků a osvojení strategické práce s digitálními technologiemi. K tomu je nutná co nejvyšší míra jejich zapojení do výuky, a to i mimo předměty přímo zaměřené na ICT. Současný stav má v tomto směru stále rezervy. Podle zprávy ČŠI nebyly ICT vůbec použity v 65 % sledovaných vyučovacích hodin na ZŠ, interaktivní formou³⁵ byly do výuky ICT zapojeny pouze v 5 % hodin³⁶, což se jeví jako nedostačující. Problém vychází i z nedostatečné úrovně DG u části pedagogických pracovníků³⁷. Jak vyplývá z doporučení zprávy ICILS 2013, vysoké školy připravující učitele v tomto směru nedostatečně vedou absolventy k zapojení digitálních technologií do každodenní výuky³⁸. Podpora ze strany státu v této oblasti nebyla v minulosti vždy dostatečná a stabilní (zejména v rovině metodické). V rovině technické se podpora zlepšila (pouze 22 % učitelů hodnotilo technické zázemí školy jako nedostačující). Naopak polovina pedagogů ZŠ (49 %) identifikovala jako jednu z překážek zapojení digitálních technologií do výuky „nedostatek metodické podpory pro efektivní využití ICT“³⁹.

Další vzdělávání v oblasti digitálních technologií je státem podporováno zejména v rovině formálního vzdělávání prostřednictvím rekvalifikačních kurzů, nebo kurzů s vazbou na digitální technologie pro státní zaměstnance, které jsou hojně využívány⁴⁰. Podpora neformálního a individuálního učení ze strany státu je mnohem složitější. Zde by se mělo jednat především o podporu motivace dospělých pro zvyšování DG a vytváření metodické a softwarové infrastruktury, která by učení v této oblasti napomohla. Digitální technologie mají z pohledu dalšího vzdělávání význam i jako výukový prostředek, nikoli pouze jako cíl. Z dat WIP ČR vyplývá, že v roce 2014 používalo internet k výuce (účast na online přednášce či školení) alespoň jednou měsíčně pouze 7 % uživatelů. K vyhledávání a ověřování faktů využívají internet alespoň jednou měsíčně dvě pětiny uživatelů. Z toho můžeme vyvozovat, že používání digitálních technologií v procesu dalšího vzdělávání není zatím většinovým trendem, a tedy situace by se v tomto ohledu měla vylepšovat.

V České republice se 34 % uživatelů knihoven v uplynulých 12 měsících v knihovně zúčastnilo vzdělávací aktivity, což je více než průměr EU (25 %). Více než třetina (35 %) uživatelů PAC v České republice v uplynulých 12 měsících použilo počítače v knihovnách pro aktivity spojené se zaměstnáním, což je o něco více než průměr EU, tj. 30 %; odhadem se jedná o 100 000 českých uživatelů PAC. V uplynulých 12 měsících zhruba 18 500 uživatelů v ČR použilo PAC

34 A Memorandum on Lifelong Learning, Brussels: European Commission, 2000. [on-line]. Dostupné z:

<http://aplikace.msmt.cz/DOC/memorandum.doc>

35 Tj. aktivně s nimi pracuje alespoň několik žáků.

36 ČŠI, *Výroční zpráva 2012/2013*. Je však třeba podotknout, že oproti minulým letům došlo k nárůstu.

37 23 % pedagogů SŠ uvádí pouze základní stupeň digitálních dovedností (ČŠI, *Výroční zpráva 2012/2013*).

38 ICILS 2013. Česká školní inspekce. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/d7c850b2-c2cb-4c35-aa10-4c6a80692dae>

39 ČŠI. 2009. Úroveň ICT v základních školách v ČR. Tematická zpráva. Praha.

40 Kurzy a semináře zaměřené na oblast digitálních technologií patří např. mezi pedagogy k nejnavštěvovanějším.

k tomu, aby se ucházeli o práci, a odhadem 6 000 dospělých si takto úspěšně zajistilo práci. 95 % návštěvníků veřejného internetu v knihovnách uvedlo, že jeho využívání pro ně bylo přínosné, průměr EU představuje 83 %, jedná se cca o 280 000 obyvatel ČR. Stejně jako v případě všeobecné úspory času (77 % ČR, 61 % EU) je využívání PAC hodnoceno jako užitečné v celé řadě společenských a volnočasových aktivit jako věnování se zájmům a zálibám (71 % ČR, 48 % EU), věnování se jiným aktivitám ve volném čase (67 % ČR, 42 % EU), zlepšování celkové pohody (70 % ČR, 39 % EU) a udržování styků s rodinou a přáteli (59 % ČR, 43 % EU). Polovina uživatelů PAC (50 %) v České republice a EU odpověděla, že PAC jsou užitečné pro úsporu peněz. Odpovídá to odhadem 155 000 českým uživatelům PAC.

4 NÁVRH CÍLŮ A OPATŘENÍ PRO ZVÝŠENÍ ÚROVNĚ DIGITÁLNÍ GRAMOTNOSTI

Šíří dopadů spojených s rozvojem digitálních technologií a jejich společenskému významu odpovídá vize Strategie digitální gramotnosti:

Rozvíjet digitální gramotnost občanů ČR tak, aby byli připraveni využít potenciál digitálních technologií ke svému celoživotnímu osobnímu rozvoji, ke zvyšování kvality života a ke společenskému uplatnění.

Cíle a opatření této strategie se zaměřují na řešení klíčových problémů souvisejících s digitálními technologiemi v oblasti ekonomické, politické a občansko-kulturní.

V ekonomické oblasti identifikujeme jako klíčové problémy nedostatečné využívání potenciálu digitálních technologií pro zvyšování adaptability, zaměstnatelnosti a konkurenceschopnosti ekonomiky. V oblasti občansko-kulturní je nevyužitý potenciál digitálních technologií pro sociální začleňování a pro zvyšování kvality života rodiny. V politické oblasti je nedostatečně rozvinutý potenciál elektronických služeb veřejného sektoru pro zvyšování motivace jednotlivců k využívání digitálních technologií.

Nezbytným předpokladem k rozvinutí potenciálu digitálních technologií ve všech uvedených oblastech je schopnost jednotlivců porozumět jejich přínosu. K tomu je však zapotřebí, aby jednotlivci dosáhli určité úrovně digitální gramotnosti, která jim umožní digitální technologie používat ve prospěch kvality jejich života, zvyšování adaptability či konkurenceschopnosti ekonomiky. Hlavním strategickým cílem této strategie je proto:

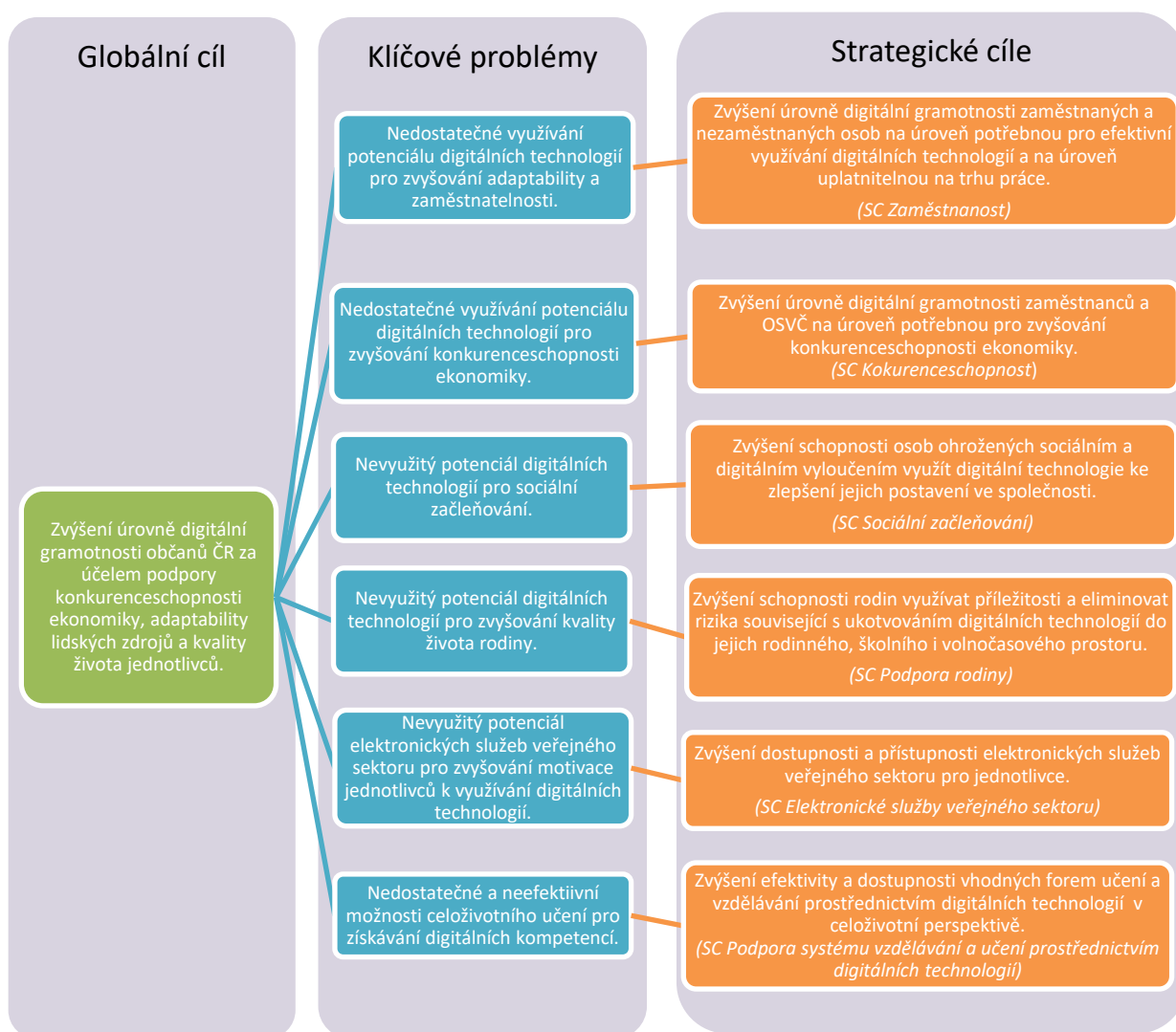
Zvýšení úrovně digitální gramotnosti občanů ČR za účelem podpory konkurenceschopnosti ekonomiky, adaptability lidských zdrojů a kvality života jednotlivců.

Je patrné, že význam digitální gramotnosti se mění dle společenského kontextu, ve kterém mají být digitální technologie využívány. Pro to, aby mohla být opatření této strategie vhodně zacílena, jsme vymezili čtyři hlavní priority, kterými jsou Zaměstnanost, Konkurenceschopnost, Sociální začleňování a Podpora rodiny, a k nim prioritní cíle:

- Zvýšení úrovně digitální gramotnosti zaměstnaných a nezaměstnaných osob na úroveň potřebnou pro efektivní využívání digitálních technologií a na úroveň uplatnitelnou na trhu práce.
- Zvýšení úrovně digitální gramotnosti zaměstnanců a OSVČ na úroveň potřebnou pro zvyšování konkurenceschopnosti ekonomiky.
- Zvýšení schopnosti osob ohrožených sociálním a digitálním vyloučením využít digitální technologie ke zlepšení jejich postavení ve společnosti.
- Zvýšení schopnosti rodin využívat příležitosti a eliminovat rizika související s ukotvováním digitálních technologií do jejich rodinného, školního i volnočasového prostoru.

Je však potřeba zaměřit se také na podporu motivace a zlepšování možností transferu digitálních kompetencí, a proto jsme vymezili priority Elektronické služby veřejného sektoru a Podpora systému vzdělávání a učení prostřednictvím digitálních technologií a k nim prioritní cíle:

- Zvýšení dostupnosti a přístupnosti elektronických služeb veřejného sektoru pro jednotlivce.
- Zvýšení efektivity a dostupnosti vhodných forem učení a vzdělávání prostřednictvím digitálních technologií v celoživotní perspektivě.

Obrázek 2: Schéma strategických cílů

Při stanovování cílů a přípravě opatření a aktivit jsme vycházeli z dosavadních získaných poznatků, z nichž také vyplývají hlavní principy strategie:

1. Jednostranná podpora pouze kompetenční dimenze neumožňuje dosáhnout dlouhodobějšího a efektivního rozvoje digitální gramotnosti. Nestačí totiž jen technicky zvládnout předem nadefinovaný soubor úkonů, ale je potřeba dosáhnout celkové změny postojů a způsobu užívání digitálních technologií.

Princip č. 1: Strategie by měla podporovat rozvoj všech tří dimenzí digitální gramotnosti uvedených výše. Jedině tak bude zajištěno, že proces zvyšování digitální gramotnosti v české populaci neskončí s touto strategií, ale že bude dále samovolně a plynule pokračovat na jejím základě.

2. Je zapotřebí zabývat se nejen řešením rizik souvisejících s rozvojem digitálních technologií, ale je potřeba také podporovat využívání jejich potenciálu. Realizace strategie by se neměla omezit pouze na jednotlivce s nejnižší úrovní digitální gramotnosti, případně na digitálně negramotné.

Princip č. 2: Strategie by měla cílit na všechny skupiny obyvatel, kterým jejich dosažená úroveň digitální gramotnosti nestačí pro efektivní participaci ve společnosti a uplatnitelnosti na trhu práce, a kteří tedy nevyužívají všechny potenciál digitálních technologií pro ně relevantní.

3. Není vhodné omezovat dostupné komunikační a informační kanály na digitální technologie a tím podporovat úplné strukturální sociální vyloučení digitálně negramotných.

Princip č. 3: Strategie by neměla vést k zániku informačních a komunikačních kanálů, které umožňují přístup k informacím a materiálům i v jiné než digitální formě.

4. Receptivita vůči informačním kampaním je vyšší u vyšších statusových vrstev, což může vést k tomu, že strategie bude v této oblasti přínosná zejména pro tuto skupinu.

Princip č. 4: Informační kampaně v rámci strategie by měly být koncipované s ohledem na potřeby a způsob uvažování částí populace s nejnižší úrovní DG.

5. Řešení problému zvyšování digitální gramotnosti v ČR se netýká výhradně rozvoje individuálních kompetencí, ale také institucionálního a infrastrukturního rámce využitelnosti DG.

Princip č. 5: Navrhovaná řešení v rámci strategie by kromě cílení na oblast individuálních kompetencí měla brát v potaz také rozvíjení institucionální podpory (podpora zprostředkovatelských a poradenských služeb, podpora nových způsobů mediované sociální a zdravotní péče, optimalizace eGovernmentu a e-learningu) a podpory infrastrukturních řešení (podpora vzniku online prostředí pro rozvoj a uplatnění specifických potřeb a dovedností osob s nízkým SES a osob handicapovaných).

V následujících kapitolách jsou rozpracovány jednotlivé strategické cíle Strategie digitální gramotnosti. Struktura kapitol je vždy shodná:

- význam digitální gramotnosti pro daný strategický cíl,
- analýza potřeb rozvoje, podpory či potenciálu digitální gramotnosti pro daný strategický cíl včetně popisu příčin a důsledků nevyužívání digitálních technologií,
- stanovení cílů a opatření.

4.1 Strategický cíl 1 – Zaměstnanost

Význam digitální gramotnosti pro zaměstnanost

Schopnost jednotlivce využívat digitální technologie má přímý vliv také na jeho zaměstnatelnost na trhu práce. Zaměstnavatelé dnes již běžně – přímo či nepřímo – od zaměstnanců očekávají schopnost pracovat s digitálními technologiemi. Šetření Národního ústavu pro vzdělávání z roku 2008 ve svých závěrech analýzy inzertní nabídky zaměstnavatelů a zkušeností personalistů uvádí, že schopnost práce s počítačem je očekávána u naprosté většiny uchazečů o zaměstnání od administrativních pozic výše, což se projevuje jak v inzerci, tak ve zkušenostech personálních agentur. Přitom se ukazuje, že pro některá povolání je určitým předpokládaným standardem, který často ani není v inzerátech či agenturách přímo deklarován (Potřeby zaměstnavatelů, 2008, s. 77)⁴¹. V řadě strategických dokumentů zabývajících se problematikou zaměstnanosti a využíváním digitálních technologií, například v dokumentech Evropské komise⁴², je v posledních několika letech uváděn předpoklad, že od roku 2015 bude více než 90 % pracovních míst v Evropě vyžadovat základní znalosti a dovednosti v oblasti digitálních technologií.

Při posuzování uplatnitelnosti na trhu práce je v současné informační společnosti prisuzována velká důležitost právě počítačové gramotnosti, při hodnocení kvality lidských zdrojů je digitální gramotnost též řazena do souboru ukazatelů v hodnocení kvality lidských zdrojů⁴³. Počítačová, resp. digitální gramotnost je již mnoha odborníky považována za nedílnou součást funkční gramotnosti jednotlivců. Dokladem je například zařazení počítačové a informační gramotnosti do souboru kompetencí, které jsou vyhodnocovány v mezinárodním výzkumu dospělých PIAAC. Vnímání digitální gramotnosti jako součásti funkční gramotnosti je klíčové i z hlediska trhu práce, jelikož digitální gramotnost není pouze předpokladem pro výkon pracovních činností vyžadujících použití digitálních technologií, ale je především předpokladem pro zvyšování adaptability jednotlivců.

Nezastupitelnou roli má dnes digitální gramotnost také v procesu hledání pracovního uplatnění. Prostřednictvím digitálních technologií mohou jednotlivci využívat služby, které poskytují informace o povoláních na pracovním trhu a požadavcích pro jejich výkon a které umožňují provádět základní diagnostiku v oblasti profesní orientace či vyhledávat volná pracovní místa. Digitální technologie se mohou stát pro osoby digitálně vyloučené bariérou v procesu hledání uplatnění. Náborové procesy se ve stále větší míře přesouvají na internet a komunikace s potenciálními zaměstnavateli vyžaduje velmi často použití digitálních technologií.

V oblasti zaměstnanosti se liší vnímání významu digitální gramotnosti také dle jednotlivých dimenzí. Zaměstnavatelé přikládají největší význam digitálním kompetencím potřebným pro výkon pracovních činností a oceňují specifické digitální kompetence, přičemž řadu

41 NÚOV: Potřeby zaměstnavatelů z pohledu analýzy inzertní nabídky zaměstnání a názorů pracovníků personálních agentur (2007–08), s. 77 [cit. 3. 2. 2015]. Dostupné z: <http://bit.ly/1vqIj5>

42 European Commission: Digital Agenda: ICT for jobs, s. 1 [cit. 10-30-2014]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/themes/12_digital_agenda_ict_for_jobs.pdf

43 Respekt institut, o. p. s.: Evropská regionální fóra Vzdělání a trh práce, s. 9 [cit. 5. 2. 2015]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/37/11326-vzdelani_a_trh_prace.pdf

přenositelných digitálních kompetencí již spíše předpokládají. V zájmu jednotlivců jsou však především přenositelné digitální kompetence, které zvyšují jejich celkovou schopnost přizpůsobovat se změnám v požadavcích na výkon pracovních činností i změnám na trhu práce. Proto má pro jednotlivce strategický význam přijetí digitálních technologií jakožto nástroje jejich dalšího profesního rozvoje. Z pohledu jednotlivců i institucí služeb zaměstnanosti má zvláštní význam schopnost strategicky využít digitální technologie jako nástroje řízení profesní dráhy. K tomu je na straně jednotlivce zapotřebí nezbytné minimum v oblasti přenositelných digitálních kompetencí a strategický přístup k využití digitálních technologií, podpořený znalostí konkrétních možností digitálních technologií v této oblasti.

Analýza potřeb rozvoje digitální gramotnosti v oblasti zaměstnanosti

Hlavním problémem pro využití potenciálu digitálních technologií v oblasti zaměstnanosti je nedostatečná úroveň digitální gramotnosti zaměstnaných i nezaměstnaných osob. Tento problém může ve svém důsledku vést k nezaměstnanosti jednotlivců i ke strukturální nezaměstnanosti na trhu práce. Na makroekonomické rovině patří digitální gramotnost k parametrům, které ovlivňují kvalitu lidských zdrojů. Nízká úroveň digitální gramotnosti může ve svém důsledku vést k menší ochotě investorů realizovat v ČR své aktivity s následkem nevyužití možnosti vzniku nových pracovních míst. Nízká úroveň digitální gramotnosti vede také k závislosti jednotlivců na podpoře blízkého okolí a v oblasti zaměstnanosti rovněž k závislosti na podpoře pracovníků institucí služeb zaměstnanosti. Nevyužívání digitálních technologií pro přístup k aktuálním zdrojům informací a informálnímu učení má negativní dopad na adaptabilitu jednotlivců na trhu práce.

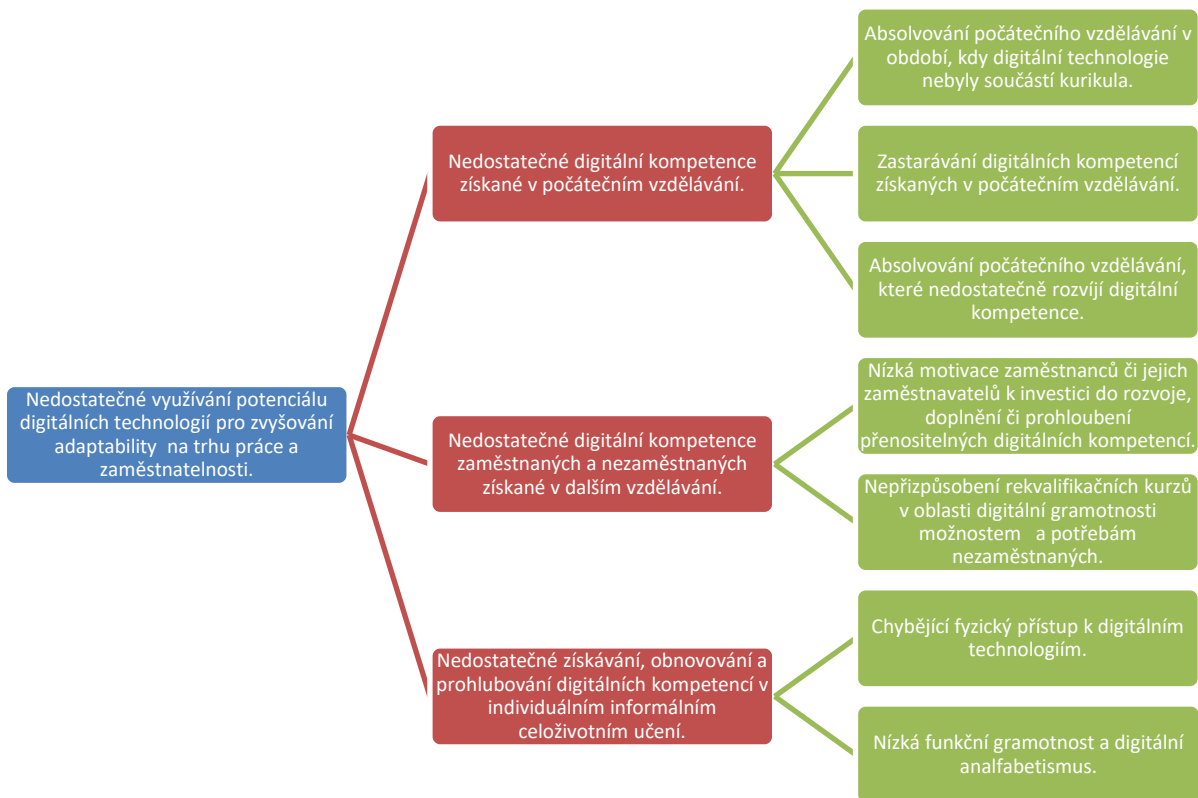
Obrázek 3: Důsledky nedostatečného využívání potenciálu digitálních technologií v oblasti zaměstnanosti

K hlavním faktorům, které ovlivňují stávající úroveň digitální gramotnosti u zaměstnaných a nezaměstnaných osob, patří nedostatečné, neaktuální či žádné digitální kompetence získané v počátečním vzdělávání, v dalším vzdělávání nebo v rámci celoživotního učení. Značná část naší populace absolvovala počáteční vzdělávání, které nerozvíjelo digitální kompetence buď vůbec, anebo v podobě, která je dnes již zastaralá. Část současných absolventů je také dotčena doposud nedostatečnou, a především negarantovanou kvalitou výuky digitálních technologií v počátečním vzdělávání, a nedisponuje tedy potřebnými digitálními kompetencemi. Možnosti doplnění digitálních kompetencí v rámci dalšího vzdělávání jsou významně ovlivněny nízkou motivací zaměstnanců i zaměstnavatelů investovat do rozvoje přenositelných digitálních kompetencí. Zaměstnavatelé jsou ochotni

investovat vlastní finanční prostředky do rozvoje specifických a nepřenositelných digitálních dovedností, nezbytných pro výkon pracovních činností. Přenositelné digitální kompetence, ale částečně také specifické digitální kompetence zaměstnavatelé při výběru nových zaměstnanců přímo vyžadují, nebo předpokládají. Zaměstnavatelé se spíše snaží, aby si již vybírali zaměstnance s potřebnými digitálními kompetencemi, což je pro ně ekonomicky i časově výhodnější. Zaměstnavatelé se zabývají doplněním přenositelných kompetencí spíše okrajově, a to většinou tehdy, pokud lze k jejich rozvoji využít veřejné finanční prostředky.

Individuální účasti zaměstnaných osob na dalším vzdělávání brání nízká schopnost objektivního posouzení vlastní úrovně přenositelných digitálních kompetencí prostřednictvím sebehodnocení, nízké povědomí o významu přenositelných digitálních kompetencí a neochota či nemožnost investovat vlastní finanční prostředky a čas do jejich rozvoje. U nezaměstnaných osob je přístup k možnostem rozvoje digitálních kompetencí podstatně lepší, téměř čtvrtina rekvalifikačních kurzů rozvíjí digitální kompetence nezaměstnaných. Nabídka rekvalifikačních kurzů je široká. U nezaměstnaných je klíčovým problémem správné zacílení rekvalifikačního kurzu tak, aby rozvíjel relevantní digitální kompetence, případně motivační nebo strategickou dimenzi digitální gramotnosti. Nevhodný výběr rekvalifikačního kurzu je zapříčiněn především nesprávným sebehodnocením úrovně digitální gramotnosti. K objektivnímu hodnocení současné úrovně a stanovení vhodného vzdělávacího cíle pro nezaměstnané však instituce služeb zaměstnanosti nemají k dispozici potřebné nástroje a dovednosti (tento problém se týká i zaměstnaných osob). Efektivitu rekvalifikačních počítačových kurzů snižuje, jsou-li poskytovány bez toho, aby jejich účastník měl možnost ve svém běžném pracovním či soukromém životě digitální technologie (a především přístup k internetu) dále prakticky používat. Pokud nemá zaměstnaný či nezaměstnaný možnost fyzického přístupu, případně je funkčně ngramotný, anebo mu chybí nejzákladnější digitální kompetence, pak nelze očekávat, že bude schopen prostřednictvím individuálního učení dále samostatně získávat, obnovovat nebo prohlubovat své digitální kompetence. Chybějící fyzický přístup může být zapříčiněn nedostatkem infrastruktury, ale také ekonomickými důvody. Individuální naučení digitálními kompetencím je silně limitováno motivací jednotlivce a také dostupností někoho v blízkém okolí, kdo může pomoci překonat počáteční bariéry ve využití digitálních technologií.

Odkazujeme na dříve uvedené informace, že více než třetina (35 %) uživatelů PAC v České republice v uplynulých 12 měsících použilo počítače v knihovnách pro aktivity spojené se zaměstnáním, což je o něco více než průměr EU, který představuje 30 %. Odhadem se jedná o 100 000 českých uživatelů PAC. V uplynulých 12 měsících zhruba 18 500 uživatelů v ČR použilo PAC k tomu, aby se ucházeli o práci, a odhadem 6 000 dospělých si takto úspěšně zajistilo práci.

Obrázek 4: Příčiny nedostatečného využívání potenciálu digitálních technologií v oblasti zaměstnanosti

Stanovení cílů a opatření v oblasti zaměstnanosti

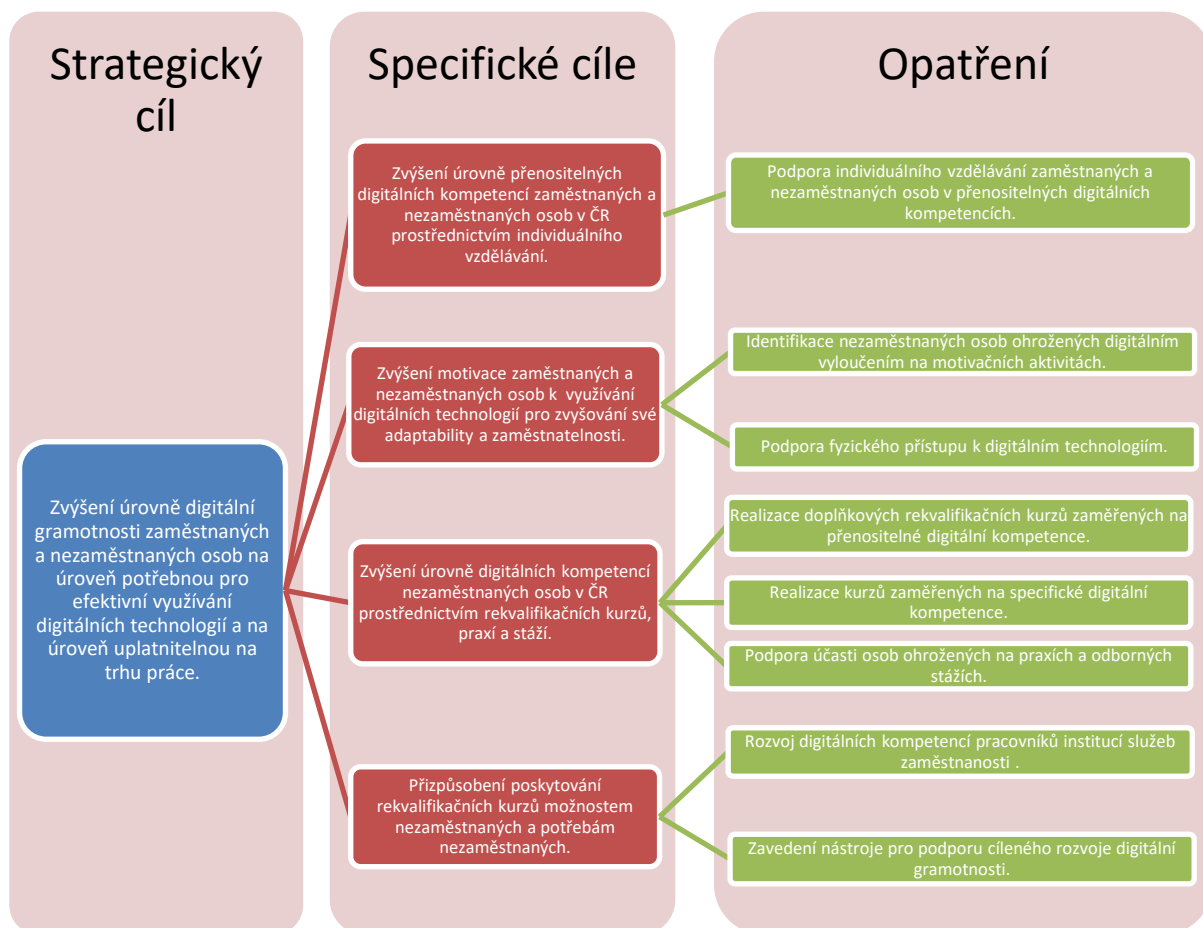
Digitální technologie znamenají z pohledu zaměstnanosti příležitost k uplatnění ve specifických a nově vznikajících pozicích, ale také problém z pohledu jednotlivců, kteří se nedokážou adaptovat na nový způsob práce a nový přístup k informacím. Základním předpokladem pro využití potenciálu a eliminaci rizik spojených s rozvojem digitálních technologií je schopnost jednotlivců je efektivně využívat pro potřeby trhu práce a vlastní adaptabilitu. Prioritním cílem této strategie pro oblast zaměstnanosti je proto zvýšení úrovně digitální gramotnosti zaměstnaných a nezaměstnaných osob na úroveň potřebnou pro efektivní využívání digitálních technologií a na úroveň uplatnitelnou na trhu práce.

K dosažení prioritního cíle pro oblast zaměstnanosti bude nezbytné podporovat rozvoj digitální gramotnosti zaměstnaných a nezaměstnaných osob prostřednictvím vhodných vzdělávacích forem. Specifické cíle a opatření se proto zaměří na podporu individuálního vzdělávání, rekvalifikace, praxe a stáže. Podpůrnou roli budou mít opatření zaměřená na zvyšování motivace, zlepšení fyzického přístupu k digitálním technologiím a cílené zaměření vzdělávacích kurzů.

Specifickými cíli pro oblast zaměstnanosti jsou:

- Zvýšení úrovně přenositelných digitálních kompetencí zaměstnaných a nezaměstnaných osob v ČR prostřednictvím individuálního vzdělávání.
- Zvýšení motivace zaměstnaných a nezaměstnaných osob k využívání digitálních technologií pro zvyšování své adaptability a zaměstnatelnosti.

- Zvýšení úrovně digitálních kompetencí nezaměstnaných osob v ČR prostřednictvím rekvalifikačních kurzů, praxí a stáží.
- Přizpůsobení poskytování rekvalifikačních kurzů možnostem nezaměstnaných a potřebám nezaměstnaných.

Obrázek 5: Cíle a opatření pro oblast zaměstnanosti

Opatření pro realizaci strategického cíle zaměstnanost

Opatření 1.1 Podpora individuálního vzdělávání zaměstnaných a nezaměstnaných osob v oblasti přenositelných digitálních kompetencí

Cílem opatření je prostřednictvím stimulace poptávky zaměstnaných a nezaměstnaných osob podpořit jejich zájem o doplnění, obnovení či prohloubení přenositelných digitálních kompetencí. K dosažení tohoto cíle budou poskytovány individuální finanční příspěvky zaměstnaným a nezaměstnaným osobám na úhradu nákladů spojených s jejich účastí na vzdělávacích kurzech. Součástí opatření bude také spolupráce se zaměstnavateli, která podpoří lepší informovanost zaměstnanců o možnostech individuálního rozvoje v přenositelných digitálních kompetencích a která se také zaměří na podporu uznávání absolvovaného vzdělávání ze strany zaměstnavatelů.

Indikátory úspěšné realizace⁴⁴:

- Zlepšují se výsledky populace ČR v mezinárodních srovnáních v oblasti DG.
- Meziročně se zvyšuje počet zaměstnaných a nezaměstnaných osob, které si prostřednictvím absolvovaného kurzu doplnily, obnovily či prohloubily přenositelné digitální kompetence. U realizovaných kurzů je prováděno stanovování a ověřování zvýšení, prohloubení nebo obnovení úrovně přenositelných digitálních kompetencí účastníků.
- Meziročně se zvyšuje počet firem akceptujících podporované vzdělávací kurzy na přenositelné digitální kompetence.

Aktivity:

- Finanční podpora individuálního vzdělávání zaměstnaných a nezaměstnaných osob v oblasti přenositelných digitálních kompetencí.
- Zapojení zaměstnavatelů do podpory individuálního vzdělávání zaměstnanců v oblasti přenositelných digitálních kompetencí.

Opatření 1.2 Identifikace nezaměstnaných osob ohrožených digitálním vyloučením

Cílem opatření je podchycení nezaměstnaných osob, které jsou ohroženy digitálním vyloučením, a jejich zařazení do vhodných motivačních kurzů (viz Opatření strategického cíle 3).

Indikátory úspěšné realizace:

- Je vytvořena a zveřejněna Metodika ÚP ČR pro identifikaci nezaměstnaných osob ohrožených digitálním vyloučením.
- V rámci ÚP ČR je celoplošně implementována a využívána Metodika ÚP ČR pro identifikaci nezaměstnaných osob ohrožených digitálním vyloučením.
- V rámci činnosti ÚP ČR jsou průběžně identifikovány nezaměstnané osoby ohrožené digitálním vyloučením a jsou zařazovány do vhodných motivačních kurzů.

Aktivity:

- Vytvoření a zavedení metodických pokynů, organizačních postupů a nástrojů, které umožní ÚP ČR identifikovat nezaměstnané osoby ohrožené digitálním vyloučením.

44 Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

Opatření 1.3 Podpora fyzického přístupu k digitálním technologiím **Cílem opatření je** propojit

vzdělávací a motivační aktivity tohoto strategického cíle s aktivitami na podporu fyzického přístupu k digitálním technologiím (viz navržená opatření strategického cíle 3) a tím podpořit zvýšení zaměstnatelnosti, přístup k informacím týkajících se uplatnění na trhu práce atd.

Indikátory úspěšné realizace⁴⁵:

- Meziročně se zvyšuje podíl nízkopříjmových domácností/osob s přístupem k digitálním technologiím (zejména připojení k internetu).
- Meziročně se zvyšuje počet míst fyzického přístupu k digitálním technologiím pro osoby ohrožené digitálním vyloučením.
- Kontinuálně se obnovuje infrastruktura knihoven potřebná pro přístup k digitálnímu obsahu.⁴⁶

Aktivity:

- Zapracování mechanismů podpory fyzického přístupu k digitálním technologiím pro osoby ohrožené digitálním vyloučením do postupů pro realizaci vzdělávacích kurzů v oblasti digitální gramotnosti.
- Podpora základní znalosti pravidel kybernetické bezpečnosti a zapojení neziskových osvětových organizací působících v oblasti kybernetické bezpečnosti a prevence rizik souvisejících s užíváním prostředků ICT a internetu.

Opatření 1.4 Realizace doplňkových rekvalifikačních kurzů zaměřených na přenositelné digitální kompetence

Cílem opatření je umožnit nezaměstnaným získání, prohloubení nebo obnovení přenositelných digitálních kompetencí v rámci doplňkových rekvalifikačních kurzů. Opatření 1.4 bude synergické s opatřením 1.1 této strategie.

Indikátory úspěšné realizace⁴⁷:

- Jsou realizovány a absolvovány doplňkové rekvalifikační kurzy zaměřené na přenositelné digitální kompetence.
- U realizovaných doplňkových rekvalifikačních kurzů je prováděno stanovování a ověřování zvýšení, prohloubení nebo obnovení úrovně přenositelných digitálních kompetencí účastníků.

⁴⁵ Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

⁴⁶ Podmínkou naplnění indikátoru je zajištění financování z EU fondů.

⁴⁷ Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

Aktivity:

- Realizace doplňkových rekvalifikačních kurzů v oblasti přenositelných digitálních kompetencí.

Opatření 1.5 Realizace kurzů zaměřených na specifické digitální kompetence

Cílem opatření je zvýšit uplatnitelnost nezaměstnaných osob tím, že budou disponovat specifickými digitálními kompetencemi požadovanými zaměstnavateli.

Indikátory úspěšné realizace⁴⁸:

- Roste reálná míra uplatnění nezaměstnaných osob, které absolvovaly rekvalifikační kurzy v oblasti specifických digitálních kompetencí.
- U realizovaných rekvalifikačních kurzů je prováděno stanovování a ověřování zvýšení, prohloubení nebo obnovení úrovně kompetencí účastníků.

Aktivity:

- Realizace rekvalifikačních kurzů v oblasti specifických digitálních kompetencí pro nezaměstnané.

Opatření 1.6 Podpora účasti osob ohrožených nezaměstnaností na praxích a odborných stážích

Cílem opatření je, aby nezaměstnaní a osoby ohrožené nezaměstnaností získali praktické zkušenosti s pracovními pozicemi, na nichž se vykonávají pracovní činnosti prostřednictvím digitálních technologií.

Indikátory úspěšné realizace⁴⁹:

- V oblasti týkající se digitálních technologií je vytvořena, trvale rozšiřována a zveřejněna nabídka stáží a praxí pro nezaměstnané a osoby ohrožené nezaměstnaností.
- Jsou realizovány a absolvovány praxe a odborné stáže pro osoby ohrožené nezaměstnaností.

Aktivity:

- Podpora účasti nezaměstnaných a osob ohrožených nezaměstnaností na stážích a praxích.

48 Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

49 Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

Opatření 1.7 Rozvoj digitálních kompetencí pracovníků institucí služeb zaměstnanosti

Cílem opatření je zvýšení úrovně digitálních kompetencí pracovníků institucí služeb zaměstnanosti.

Indikátory úspěšné realizace⁵⁰:

- Jsou vytvořena, zveřejněna a realizována školení pracovníků institucí služeb zaměstnanosti v digitálních kompetencích.
- Je proškoleno 80 % relevantních pracovníků institucí služeb zaměstnanosti v digitálních kompetencích. U realizovaných kurzů je prováděno stanovování a ověřování zvýšení, prohloubení nebo obnovení úrovně kompetencí účastníků.

Aktivity:

- Školení pracovníků institucí služeb zaměstnanosti v digitálních kompetencích.

Opatření 1.8 Zavedení nástroje pro podporu cíleného rozvoje digitální gramotnosti

Cílem opatření je zajistit, aby vzdělávací aktivity byly vhodně zacíleny a aby rozvíjely digitální kompetence relevantní k potřebám školených osob.

Indikátory úspěšné realizace:

- Akreditace rekvalifikačních kurzů v oblasti přenositelných digitálních kompetencí – školitelé a účastníci těchto kurzů naplňují profily digitálních kompetencí a standardů poskytovatelů vzdělávání v oblasti digitálních kompetencí podle výstupů opatření 6.1 této strategie.

Aktivity:

- Sladění procesu akreditace a výběru dodavatelů a účastníků doplňkových rekvalifikačních kurzů v oblasti přenositelných digitálních kompetencí s výstupy opatření 6.1 této strategie.
- Zakomponování výstupů opatření 6.1 této strategie do realizace individuálního vzdělávání v rámci opatření 1.1 této strategie.

50 Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

4.2 Strategický cíl 2 – Konkurenceschopnost

Význam digitální gramotnosti pro konkurenceschopnost

Je mnoho důvodů, proč zvýšit digitální gramotnost u malých a středních podniků (MSP) a OSVČ.

Jedním z nedůležitějších je zvýšení digitální gramotnosti vlastních zaměstnanců, které je uvedeno i v předchozí kapitole, neboť digitálně negramotní nebo pouze částečně gramotní zaměstnanci snižují výkonnost podniku. Tito zaměstnanci nevyužívají dostatečně informační technologie, brání se novým metodám a komunikačním procesům. Naopak zaměstnanci, kteří průběžně rozvíjejí své digitální kompetence, mohou zefektivnit vnitropodnikové procesy, ušetřit provozní náklady využíváním práce z domova a také lépe propagovat práci podniku prostřednictvím moderních prezentačních technologií.

Dalším důvodem je zvyšující se elektronická komunikace ve vztahu k veřejné správě, využívání datových schránek, úplných elektronických podání daňových a dalších přiznání, komunikace se zdravotními pojišťovnami apod. Důležitou součástí eGovernmentu bude ve stále větší míře elektronické podávání přihlášek do výběrových řízení veřejné správy, které je doménou spíše velkých, ale také středních podniků.

Rozvoj digitálních kompetencí způsobí rovněž zvýšení integrace vnitropodnikových procesů automatizovaným sdílením dat uvnitř podniku, zavedením ERP a CRP informačních systémů. Dalšími důvody pro zvýšení digitálních kompetencí podniků je elektronické řízení dodavatelsko-odběratelských vztahů, elektronické obchodování, elektronické objednávání, nákup a prodej. V neposlední řadě je to v řadě odvětví opomíjený marketing a propagace v elektronické podobě s využitím extranetu, webových stránek a webových aplikací. Zejména pro malé a střední podniky je důležité také zvýšení používání služeb cloud computingu a zajištění bezpečnosti jak vlastních dat, tak dat svých zákazníků.

Analýza potřeb rozvoje digitální gramotnosti v rámci malých a středních podniků a OSVČ

Vedoucí pracovníci malých a středních podniků a drobní podnikatelé se soustřeďují především na dosažení svých ekonomických cílů a nejsou ochotni řešit absenci základních znalostí a dovedností. Základní úroveň digitální gramotnosti je zaměstnavateli u většiny zaměstnanců již předpokládána, stejně jako schopnost číst, psát a počítat. Pokud jsou zaměstnavatelé ochotni do rozvoje digitálních kompetencí zaměstnanců investovat, pak je to převážně v oblasti specifických a nepřenositelných digitálních kompetencí (např. využívání aplikací typu účetního software).

Podnikové klima, týkající se digitálních technologií, zásadním způsobem ovlivňuje management. Pokud ředitelé, majitelé nebo vedoucí pracovníci podniků nemají dostatečnou úroveň digitální gramotnosti (především strategické dimenze), jsou méně ochotni v podniku rozvíjet řešení postavená na digitálních technologiích a obtížně vyhodnocují otázky týkající se bezpečnosti nebo realizovatelnosti technického řešení.

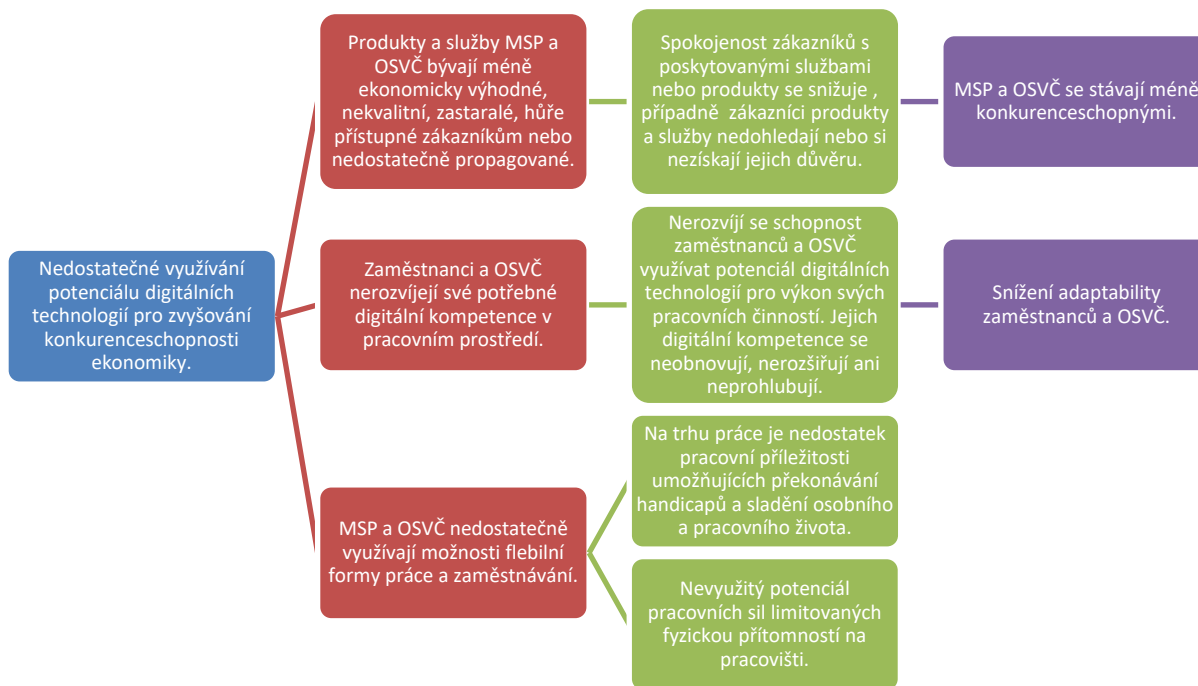
Jedním z důsledků nedostatečného využívání potenciálu digitálních technologií v podnicích je také doposud nízká míra využívání flexibilních forem zaměstnávání. Především v oblasti práce

z domova nebo na dálku hraje významnou roli technické vybavení, zvýšené počáteční investice na straně zaměstnavatelů a obavy ze zabezpečení dat. Rozhodující roli v tom, zda a v jaké podobě umožní zaměstnavatel práci na dálku, hraje právě podnikový management. Podle zahraniční studie Connected World Report z roku 2010⁵¹, kterou zveřejnila společnost Cisco, by 66 % respondentů upřednostnilo přijetí pracovního místa s nižším platem, pokud by měli více volnosti ve využívání mobilních zařízení, přístup k sociálním sítím a možnost pracovat na dálku. Naproti tomu studie uvádí, že zaměstnavatelé se na práci na dálku dívají spíše skepticky. Téměř polovina jich uvedla, že jejich společnost není dostatečně připravena ji podpořit, a to především kvůli nedostatečně zavedeným pravidlům a technologiím. Jejich největší obavou je bezpečnost (57 %), rozpočet (34 %) a zkušenosti zaměstnanců (17 %). Závěry této zahraniční studie podporuje i publikace Flexibilní formy práce ve vybraných zemích EU, která na straně zaměstnavatelů uvádí vážavý (někdy také nepřátelský) postoj k flexibilním formám zaměstnání, očekávání, že jejich častější využívání je spojeno s nižší efektivitou a produktivitou práce, s obtížnější komunikací s těmito pracovníky a s problémem zajištění bezpečnosti na pracovišti (např. při práci z domova) a kontroly kvality odvedené práce. Pozitivní efekty zavedení práce na dálku však potvrzují mnohé studie. Například společnost CISCO zveřejnila v roce 2009 výsledky své interní studie⁵², které se zúčastnilo téměř 2 000 zaměstnanců – podle jejich výsledků se produktivita po zavedení práce na dálku zvýšila u 61 % z nich a okolo 80 % pracovníků uvedlo také větší spokojenost v soukromém životě. Z výsledků studie dále vyplynulo, že díky práci z domova společnost jen v loňském roce ušetřila téměř 277 mil. dolarů.

Specifickou skupinou z pohledu digitální gramotnosti jsou OSVČ. V České republice je kolem 300 000 OSVČ zaměřených na řemeslné činnosti, kteří mají jen velmi omezené nebo téměř žádné digitální kompetence, investice do vzdělávání v digitálních kompetencích považují za zbytečné a prostředky eGovernmentu a elektronické bankovní služby nejsou schopni, ani nechtějí využívat.

51 Tisková zpráva dostupná z: <http://www.cisco.com/web/CZ/about/news/2010/112510.html>

52 Tisková zpráva dostupná z: http://newsroom.cisco.com/dlls/2009/prod_062609.html

Obrázek 6: Důsledky nedostatečného využívání potenciálu digitálních technologií pro konkurenceschopnost

Existují poměrně značné rozdíly ve využívání digitálních technologií mezi malými a středními podniky na straně jedné a velkými podniky na straně druhé. Velké podniky jsou na tom nesrovnatelně lépe – mají výkonnější specializované IT pracoviště a ve vedení podniku je obvykle pracovník, který disponuje vysokou úrovní strategické dimenze digitální gramotnosti.

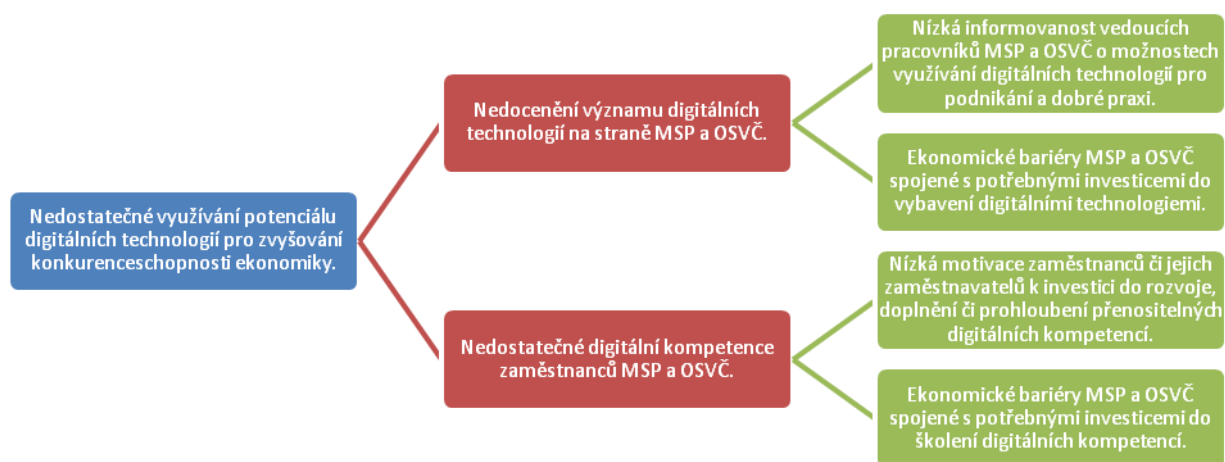
Příčiny zaostávání digitální gramotnosti vlastních zaměstnanců jsou popsány již v předchozí kapitole. Jedná se především o nesystémové vzdělávání ovlivněné buď výběrem lektorů, nebo stanovením cílové skupiny a pro ni nevyhovujících vzdělávacích cílů. Pokud jde o malé podniky, v roce 2013/14 se dle údajů ČSÚ mohlo proškolit v oblasti IT kompetencí na podnikové náklady pouze 16 % zaměstnanců.

Rovněž využívání práce z domova je na velmi nízké úrovni. Přestože ze statistiky ČSÚ vyplývá, že téměř 25 % MSP nabízí tuto možnost, práci z domova v těchto podnicích využívá pouze kolem 5 % zaměstnanců. Ačkoliv uvedený údaj ČSÚ se může na první pohled jevit optimisticky, ve skutečnosti nezohledňuje, pro kolik zaměstnanců či v jakém rozsahu je práce na dálku zaměstnavateli umožňována. Podniky svým zaměstnancům pro pracovní účely poskytují také přenosná zařízení – jak přenosné počítače, tak chytré telefony (smartphony). Podle údajů ČSÚ takováto zařízení poskytují svým zaměstnancům dvě třetiny všech podniků s více než 10 zaměstnanci. Jedná se však pouze o jednu šestinu vybraných zaměstnanců, kteří je využívají k pracovním účelům. Propagací práce podniku prostřednictvím moderních prezentačních technologií se zabývá jen malý okruh pracovníků – tato tematika není součástí vzdělávání všech pracovníků.

U MSP zaostává i využívání elektronické komunikace ve vztahu k veřejné správě. Využívání datových schránek, úplných elektronických podání daňových a dalších příznání, komunikace se zdravotními pojišťovnami apod. jsou ve srovnání s velkými podniky na jedné třetině. Nejčastěji praktikovanou činností na internetu ve vztahu k veřejné správě je prosté využívání

internetu k získávání informací z webových stránek úřadů. Další činnosti jsou pouze okrajové – podle dat ČSÚ např. jen pětina malých podniků v roce 2013 podala elektronickou přihlášku do výběrových řízení organizovaných veřejnou správou.

Dále u MSP výrazně zaostává elektronické řízení dodavatelsko-odběratelských vztahů, elektronické obchodování, elektronické objednávání, nákup a prodej. Podle šetření ČSÚ v roce 2014 pouze desetina malých a středních podniků zajišťovala dodavatelsko-odběratelské vztahy elektronicky. V souvislosti s nízkou úrovní zabezpečení dat, databázových serverů a přístupu k nim při elektronickém obchodování se řada zákazníků MSP obává o bezpečnost svých osobních dat, což brání dalšímu ekonomickému rozvoji podniků. CRP informační systémy jsou zatím jen u 11 % MSP. Webové stránky má již více než 80 % MSP, avšak pouze šestina malých a středních podniků je pravidelně aktualizuje. Nejčastější službou, kterou podnikové webové stránky ve vztahu ke svým zákazníkům nabízejí, je prohlížení katalogů a ceníků nabízených výrobků a služeb. Na 37 % webových stránek podniků v České republice si mohl zákazník objednat či rezervovat jejich produkt. Po objednání produktu ho bylo možné ze 7 % webových stránek také zaplatit.

Obrázek 7: Příčiny nedostatečného využívání potenciálu digitálních technologií pro konkurenceschopnost

Stanovení cílů a opatření v oblasti konkurenceschopnosti

Hlavním cílem této strategie pro oblast konkurenceschopnosti je zvýšení schopnosti MSP a OSVČ využít potenciál digitálních technologií pro podnikání a zvyšování konkurenceschopnosti.

Digitální technologie⁵³ představují pro MSP a OSVČ jednak možnosti zvyšování produktivity práce lepší organizací práce, snižováním vedlejších a režijních nákladů a integrací vnitropodnikových procesů automatizovaným sdílením dat uvnitř podniku, jednak efektivnější dodavatelsko-odběratelské vztahy a efektivní a rychlou komunikaci se státní správou. Využívání extranetu a jazykových mutací webových stránek pak podpoří i zvýšení konkurenceschopnosti v Evropě a ve světě.

⁵³ Při zohlednění kybernetické bezpečnosti, především z hlediska odpovídajícího zabezpečení informačních technologií a pravidel jejich bezpečného používání.

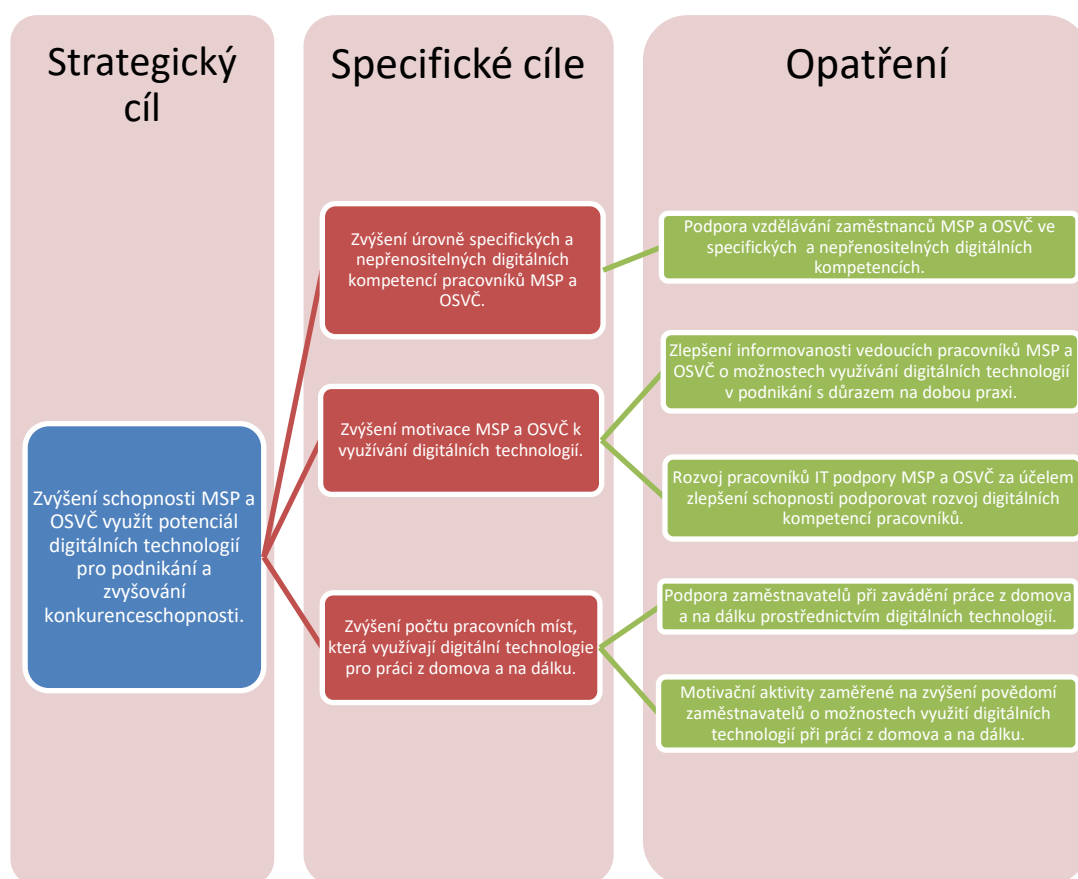
Důležité je proto zlepšit strategickou dimenzi digitální gramotnosti podnikatelských subjektů tak, aby byly schopny porozumět a využívat potenciál digitálních technologií. Konkrétně je třeba pomocí ekonomických nástrojů stimulovat, nebo přímo finančně podporovat zaměstnavatele, kteří jsou ochotni investovat do vzdělávání svých zaměstnanců v oblasti digitální gramotnosti, zajistit informovanost podnikatelů, vedoucích pracovníků, středního managementu a ředitelů MSP o potenciálu digitálních technologií a příkladech dobré praxe, poskytovat poradenské služby podnikům související s přípravou zaměstnanců na zavádění či inovace digitálních technologií, s analýzami vzdělávacích potřeb, s rozvojem interních lektorů, s tvorbou či dostupností vzdělávacích kurzů apod. Pro rozvoj uplatnění digitálních technologií v malých a středních podnicích je významná podpora a rozvoj personalistů a vedoucích pracovníků, zaměřený na zaměstnávání digitálně gramotných zaměstnanců, na specifikaci požadavků na digitální kompetence zaměstnanců a na dokládání úrovně digitálních kompetencí uchazečů o zaměstnání. Součástí digitálních strategií by měla být také stimulace zaměstnavatelů, aby systémově podporovali alternativní formy zaměstnávání využívající digitální technologie, a to zejména s ohledem na osoby zdravotně postižené a osoby pečující o rodinné příslušníky, a v neposlední řadě aby také podporovali digitální vzdělávání specifické skupiny nekvalifikovaných pracovníků IT podpory v oblasti pokročilých přenositelných, specifických digitálních kompetencí a měkkých dovedností.

Dále je nutno podpořit motivaci OSVČ ke vzdělávání v oblasti přenositelných digitálních kompetencí, se zaměřením na podporu obchodu a marketingu s využitím internetu a na komunikaci s veřejnou správou. Pro OSVČ je potřeba pořádat bezplatné kurzy rozvoje všech složek digitální gramotnosti, které budou zakončené objektivním ověřením výsledků vzdělávání.

Specifické cíle pro oblast konkurenceschopnosti jsou:

- Zvýšení úrovně specifických a nepřenositelných digitálních kompetencí pracovníků MSP a OSVČ.
- Zvýšení motivace MSP a OSVČ k využívání digitálních technologií.
- Zvýšení počtu pracovních míst, která využívají digitální technologie pro práci z domova a na dálku, a podpora jejich využití.

Rozvoj přenositelných digitálních kompetencí u zaměstnanců je ovlivněn nízkou ochotou zaměstnavatelů zabývat se touto problematikou. Doplnění, rozvoj, obnovení či prohloubení přenositelných digitálních kompetencí jsou primárně v osobním zájmu jednotlivců, pro které představují předpoklad pro zvyšování jejich adaptability a zaměstnatelnosti. Opatření v oblasti rozvoje přenositelných digitálních kompetencí zaměstnanců jsou proto obsažena v prvním strategickém cíli strategie.

Obrázek 8: Cíle a opatření pro oblast konkurenceschopnosti

Opatření pro realizaci strategického cíle konkurenceschopnost

Opatření 2.1 Podpora vzdělávání zaměstnanců MSP a OSVČ v oblasti specifických a nepřenositelných digitálních kompetencí

Cíle opatření: Zvýšení potenciálu pracovníků k využívání specifických digitálních řešení směřujících k podpoře podnikání a konkurenceschopnosti MSP a OSVČ. Zajištění podpory MSP a OSVČ, která zvýší jejich schopnost získat a efektivně využít dotační finanční prostředky na rozvoj specifických a nepřenositelných digitálních kompetencí. Dotační příspěvky budou poskytovány zjednodušenou formou vykazování. Aktivity v tomto opatření se zaměří také na podporu MSP a OSVČ při plánování vzdělávacích aktivit, a to zapojením sociálních partnerů zastupujících zaměstnavatele jako poskytovatelů poradenské a metodické činnosti.

Indikátory úspěšné realizace⁵⁴:

- Jsou vytvořeny a aktualizovány kvalitní informační a metodické produkty pro MSP a OSVČ v oblasti rozvoje specifických a nepřenositelných digitálních kompetencí.

⁵⁴ Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

- Je zprovozněno informační a metodické poradenské středisko pro MSP a OSVČ v oblasti rozvoje specifických a nepřenositelných digitálních kompetencí.
- Je využíván systém finanční podpory na vzdělávací aktivity MSP a OSVČ v oblasti specifických a nepřenositelných digitálních kompetencí, který bude vyžadovat dopad vzdělávání na rozvoj podnikání.

Aktivity:

- Zavedení poradenského servisu pro MSP a OSVČ v oblasti rozvoje specifických a nepřenositelných digitálních kompetencí ve vazbě na strategické využívání digitálních technologií pro rozvoj podnikání MSP a OSVČ.
- Poskytování finanční podpory na vzdělávací aktivity MSP a OSVČ v oblasti specifických a nepřenositelných digitálních kompetencí, která bude založená na zjednodušeném vykazování finančních prostředků, ale která bude vyžadovat vazbu vzdělávání v těchto digitálních kompetencích na rozvoj podnikání.

Opatření 2.2 Zlepšení informovanosti vedoucích pracovníků MSP a OSVČ o možnostech využívání digitálních technologií v podnikání s důrazem na dobrou praxi

Cíle opatření: Zajištění podpory rozvoje motivační a strategické dimenze digitální gramotnosti vedoucích pracovníků MSP a OSVČ, a to prostřednictvím zvýšení jejich informovanosti o současných trendech v oblasti digitálních technologií a o jejich využitelnosti pro rozvoj podnikání.

Indikátory úspěšné realizace:

- Je vytvořena analýza a prognóza dopadů a vývoje sektorů z hlediska digitálních technologií v podnikání.
- Probíhá předávání zkušeností dobré praxe – jsou využívány informační a metodické produkty/nástroje pro MSP a OSVČ v oblasti rozvoje specifických a nepřenositelných digitálních kompetencí.

Aktivity:

- Vytvoření komunikačních nástrojů pro sdílení dobré praxe a realizace komunikačních a informačních aktivit pro MSP a OSVČ.
- Sektorově zaměřené analýzy a šetření v oblasti využívání digitálních technologií v podnikání.

Opatření 2.3 Rozvoj pracovníků IT podpory MSP a OSVČ za účelem zlepšení schopnosti podporovat rozvoj digitálních kompetencí pracovníků

Cíle opatření: Zvýšení schopnosti pracovníků IT podpory poskytovat pracovníkům MSP a OSVČ účinný servis při rozvoji jejich digitálních kompetencí. Cílem je zlepšit orientaci pracovníků IT podpory v identifikaci potřeb digitálních kompetencí pracovníků MSP a OSVČ a v možnostech jejich rozvoje.

Indikátory úspěšné realizace⁵⁵:

- Je sestavena a cíleně distribuována nabídka dalšího vzdělávání pracovníků IT podpory MSP a OSVČ, která je cílená na zlepšení schopnosti podporovat rozvoj digitálních kompetencí pracovníků MSP a OSVČ.
- Jsou realizovány a absolvovány kurzy zaměřené na zlepšení schopnosti podporovat rozvoj digitálních kompetencí pracovníků MSP a OSVČ. U realizovaných kurzů je prováděno stanovování a ověřování zvýšení, prohloubení nebo obnovení úrovně kompetencí účastníků.

Aktivity:

- Komunikační aktivity a podpora vzdělávání pracovníků IT podpory MSP a OSVČ, cílené na zlepšení schopnosti podporovat rozvoj digitálních kompetencí pracovníků MSP a OSVČ.

Opatření 2.4 Podpora zaměstnavatelů při zavádění práce z domova a na dálku prostřednictvím digitálních technologií

Cíle opatření: Zajištění legislativní, metodické, poradenské a finanční podpory, která sníží vliv bariér na straně zaměstnavatelů a zvýší jejich ochotu k zavedení možnosti práce z domova.

Indikátory úspěšné realizace⁵⁶:

- Existuje vhodná legislativní podpora v oblasti zaměstnávání na dálku a z domova.
- Meziročně se zvyšuje počet pracovníků MSP, kterým je práce na dálku umožněna.

Aktivity:

- Zajištění vhodné legislativní podpory a právního výkladu v oblasti zaměstnávání na dálku a z domova.
- Poradenská a metodická podpora MSP v otázkách zavádění práce na dálku.

Opatření 2.5 Motivační aktivity zaměřené na zvýšení povědomí zaměstnavatelů o možnostech využití digitálních technologií při práci z domova a na dálku

Cíle opatření: Zvýšení informovanosti klíčových pracovníků MSP a poskytnutí objektivních dat pro rozhodnutí o zavádění práce na dálku.

⁵⁵ Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

⁵⁶ Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

Indikátory úspěšné realizace⁵⁷:

- Je realizována informační kampaň zaměřená na zvýšení povědomí zaměstnavatelů o možnostech využití digitálních technologií při práci z domova a na dálku.
- Je podpořen stanovený počet zástupců MSP v rámci školicích aktivit. U realizovaných kurzů je prováděno stanovování a ověřování zvýšení, prohloubení nebo obnovení úrovně kompetencí účastníků.

Aktivity:

- Komunikační a vzdělávací aktivity pro management MSP zaměřené na zvýšení jeho informovanosti o možnostech zavádění práce na dálku s využitím digitálních technologií.

4.3 Strategický cíl 3 – Sociální začleňování

Význam digitálních technologií a digitální gramotnosti pro sociální začleňování

Opatření navrhovaná v tomto strategickém cíli směřují především k jednotlivcům ohroženým sociálním vyloučením. Sociální vyloučení je proces, ve kterém jsou jednotlivci i skupiny vytěšňováni na okraj společnosti a je jim ztížen či omezen přístup ke zdrojům a příležitostem, které jsou běžně dostupné ostatním členům společnosti (např. zaměstnání, vzdělání, sociální ochrana). V tomto smyslu chápeme rozvoj digitální gramotnosti jako součást procesu sociálního začleňování. V právním řádu České republiky je sociální začleňování definováno jako "proces, který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené dosáhnou příležitostí a možností, které jim napomáhají plně se zapojit do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný" (Strategie sociálního začleňování 2014–2020).

Digitální gramotnost je významným předpokladem participace na životě v dnešní společnosti. Digitální vyloučení se obvykle váže na starší linie nerovností a zároveň vytváří novou. Souvisí s demografickými charakteristikami, a to především s věkem, vzděláním, socioekonomickým postavením a s geografickými faktory⁵⁸. Skupinu digitálně vyloučených tvoří i rodiče dětí. Jak ukázal výzkum ICILS (2014)⁵⁹, digitální dovednosti žáků statisticky významně souvisejí se statusem povolání rodičů – můžeme tedy předpokládat generační přenos. Může jít také o tzv. vyhýbače, tj. osoby odpojené nebo se zprostředkovaným přístupem.

Digitální vyloučení se netýká pouze osob bez přístupu a s nulovou digitální gramotností – projevuje se také nízkou úrovní v kompetenční, motivační a strategické dimenzi. Je posilováno

57 Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

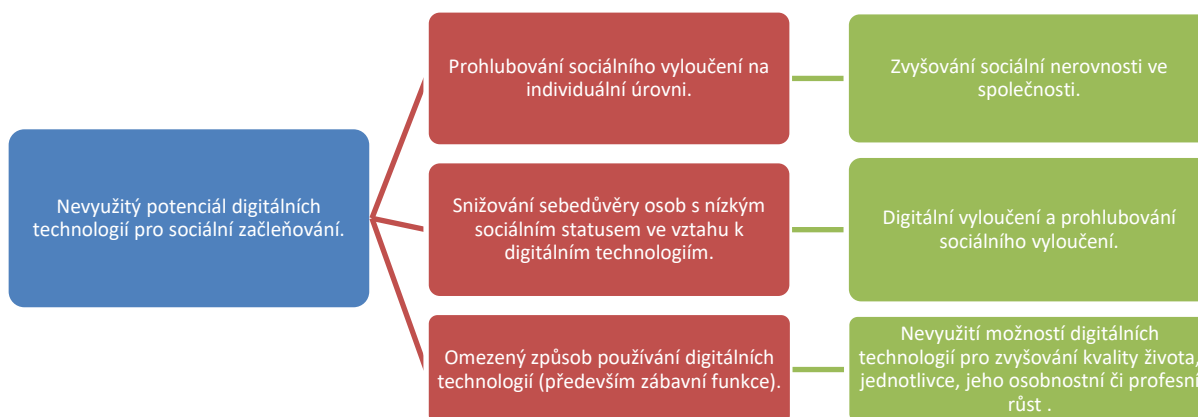
58 Podle poslední zprávy ČSÚ (2014) „mělo osobní počítač a připojení k internetu 72 % českých domácností. V případě domácností s nejvyššími příjmy mělo internet 97 %, což je třikrát více než u rodin s nejnižšími příjmy. Jedná se o jeden z největších rozdílů v rámci zemí Evropské unie“. Nejnižší zastoupení je ve skupině nad 65 let.

59 Národní zpráva ICILS 2013. Dostupné z: http://www.icils.cz/articles/files/ICILS_2013_Narodni_zprava_CZE.pdf

rutinními a jednoduchými způsoby využívání, stejně tak využíváním digitálních technologií pouze jako zdroje zábavy. Tyto způsoby využití nemají pozitivní vliv na kvalitu života jednotlivce, případně jeho sociální vyloučení ještě více upevňují. Konkrétně se digitální vyloučení týká seniorů, osob se zdravotním postižením, osob s duševním onemocněním, etnických menšin, jednotlivců i lokalit ohrožených chudobou. Nejde o kompletní výčet – digitální vyloučení se objevuje napříč celou populací, a ne vždy se váže na jasné sociodemografické charakteristiky. Také z tohoto důvodu často zůstává u jednotlivců neidentifikováno.

Analýza potřeb využití potenciálu digitálních technologií pro sociální začleňování

Digitální vyloučení vytváří riziko sociálního vyloučení a v dlouhodobém horizontu může vést k úplné exkluzi. Zajištění přístupu k této klíčové infrastruktuře nepochybně patří k cílům a zároveň i k nástrojům sociálního začleňování. Digitální technologie mohou současně sloužit jako mechanismus exkluze, stejně jako mechanismus inkluze. Důsledkem digitálního vyloučení je u ohrožených skupin snížení participace na trhu práce, na sociálním životě, na vzdělávání i na veřejném životě. Strategické dokumenty týkající se sociálního začleňování přesto nedostatečně akcentují, a mnohdy ani nezmiňují rozvoj digitální gramotnosti. U jednotlivců i skupin osob (případně subkultur) u nichž je významné riziko sociálního vyloučení je nutné současně vzít v potaz riziko sociálně nežádoucích jevů (příp. sociálních patologií), jejichž potenciál zejména v úrovni internetu je značný. Mezi rizika patří šikana, stalking, dehonestace, zneužití osobních dat, nebo trestná činnost – podvody, vylákání finančních prostředků prostřednictvím e-banking apod.

Obrázek 9: Důsledky nevyužívání potenciálu digitálních technologií pro sociální začleňování

Fyzický přístup je základním kamenem pro rozvoj digitální gramotnosti. Osoby sociálně vyloučené často nemají dostatečné technické vybavení a dostupné připojení. Statistiky⁶⁰ naznačují, že v této oblasti dochází k pozitivnímu vývoji – významněji se však tento trend projevuje u domácností s vyššími příjmy a domácností s dětmi, zatímco nejméně připojených osob je ve skupině nad 65 let. Optimálním řešením je zajištění dostupnosti v domácím

60 Český statistický úřad: Informační společnost v číslech, 2014. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/publ/061004-14-r_2014

prostředí. Digitálně vyloučení však mají k technologiím často rezistentní postoj – pro překonání obranných mechanismů může v první fázi sehrávat důležitou roli zajištění přístupu v rámci komunitního vzdělávání. Připsání významu, užité hodnoty digitálních technologií a očekávání benefitu se jeví jako klíčové momenty, které mohou vést k překonání digitálního vyloučení i v rovině materiálního vybavení.

Pro danou cílovou skupinu je klíčová **motivační složka**. Osobní motivace bývá u cílové skupiny častěji negativní, tedy spojená s určitou nespokojeností se situací v životním prostoru a s negativními emocemi. Rezistentní postoje a nejasné představy o možnostech využití rozšiřují nesoulad mezi subjektivním hodnocením a objektivně existujícími možnostmi. Motivace je základním momentem při překonávání digitálního vyloučení a musí se odvíjet od sledování centrality digitálních technologií v životě jednotlivce, tedy v jeho širším i bezprostředním okolí (především nezbytností užívání ICT při kontaktu s úřady, s širší i lokální komunitou, s lidmi se stejnými či podobnými zájmy, s přáteli, s rodinou a v neposlední řadě při kontaktech pracovních). V sociálních prostředích s vysokým zastoupením digitálně zprostředkované komunikace je digitální gramotnost předpokladem sociálního začlenění, v prostředích s nízkým významem digitálně zprostředkované komunikace nemusí absence digitální gramotnosti představovat handicap. Pro digitálně vyloučené bývá charakteristické, že význam technologií pro svůj život často popírají a na příležitosti reagují rezistentně. Obavy z technologií jsou spojeny s nízkou sebedůvěrou, chybějícími pozitivními zážitky, nebo naopak s předchozími negativními zkušenostmi, nesrozumitelností používané terminologie či neznalostí možností, které mohou digitální technologie pro běžný život jednotlivce přinášet. Bez vnějších podnětů a dostupné nabídky motivačních a vzdělávacích aktivit tak lze očekávat, že tyto osoby i nadále zůstanou digitálně vyloučené.

Třetí parametr se týká **strategického využití technologií**. Důležitou roli hraje způsob, jakým lidé nejčastěji počítačovou gramotnost získávají, a zda je součástí jejich profesní dráhy. Je pravděpodobné, že pokud by získání počítačové gramotnosti bylo součástí přirozené profesní nebo životní dráhy, daná cílová skupina by se získáním základních dovedností neměla problém⁶¹. Zaměstnanci v profesích bez nutnosti využívat digitální technologie a nezaměstnaní musejí mobilizovat daleko více sil a hledat možnosti vzdělávání nebo samostudia. Vzdělávací úsilí je spojeno s důvěrou v možnost vlastního úspěchu a souvisí s tzv. *self-efficacy*⁶². Tyto klíčové okolnosti musejí být při digitálním vzdělávání dané cílové skupiny zohledněny. Důležitá je dostupnost, plná akceptace osobnosti jednotlivce, zajištění srozumitelnosti předávaných informací a orientace na rozvoj schopnosti strategického využití. V opačném případě je efekt na sociální začleňování a zlepšení kvality života málo pravděpodobný. Studie mezi bezdomovci (Bure, 2005)⁶³ ukázala, že tito lidé užívají digitální technologie způsobem, který jim „zvyšuje pohodlí“ v jejich sociální situaci, čímž jim vlastně blokuje sociální začlenění. Výstupem kvalitního vzdělávacího transferu je strategické využívání technologií a především nasměrování jednotlivce k dalšímu vzdělávání. Vzdělávací příležitosti, které nejsou přizpůsobeny dané cílové skupině, mohou mít negativní dopad, zvýšit

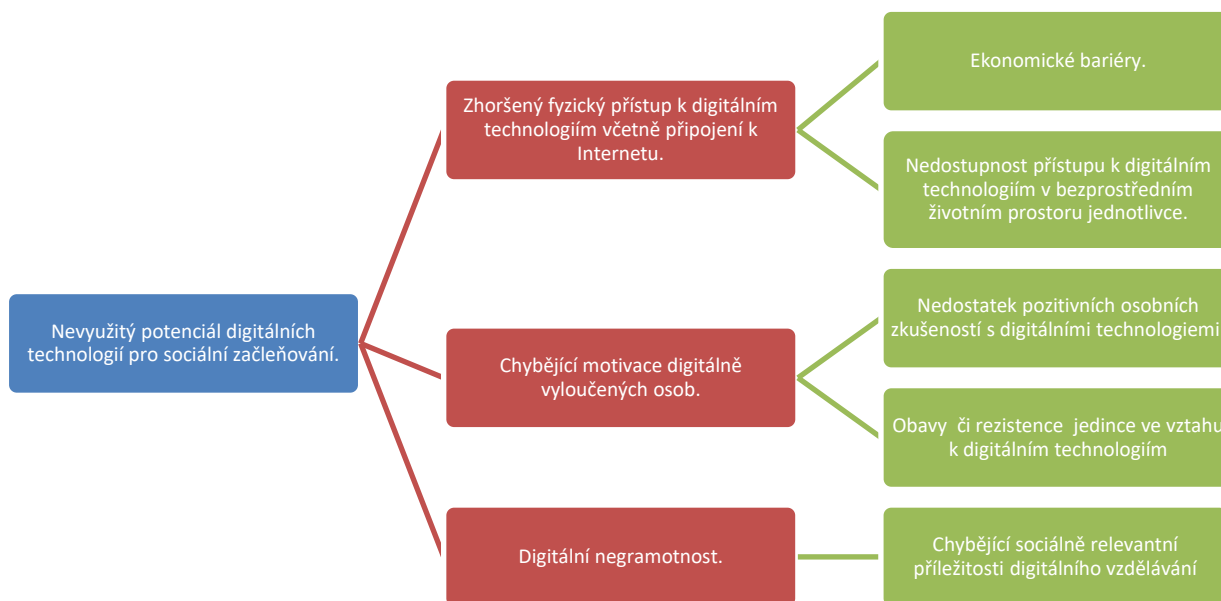
61 ČSÚ61 monitoruje četnost využívání digitálních technologií zaměstnanců podle jednotlivých ekonomických odvětví. Nejnížší zastoupení je podle této statistiky v administrativních a podpůrných činnostech a v oblasti stravování a pohostinství.

62 Možno přeložit jako osobní zdatnost či vnímaná osobní účinnost. Jde o víru ve vlastní schopnosti, uplatnění a přesvědčení o vlastní schopnosti cílevědomého jednání.

63 BURE, C. (2005): Digital inclusion without social inclusion: The consumption of information and communication technologies (ICTs) within homeless subculture in Scotland. *The Journal of Community Informatics*, 1(2), s. 116–133.

obavy digitálně vyloučených, a naopak prohlubovat digitální propast. Naproti tomu digitální vzdělávání, které souběžně posiluje další klíčové kompetence (např. sociální, občanské či komunikační), se jeví jako vhodný nástroj sociálního začleňování.

V oblasti **kompetenční** považujeme v první fázi za důležité zajistit efektivní minimum digitálních dovedností, které by se mělo odvíjet od motivační dimenze a centrality technologií v životě jedince a které by mělo být funkčním základem pro strategické využívání technologií.

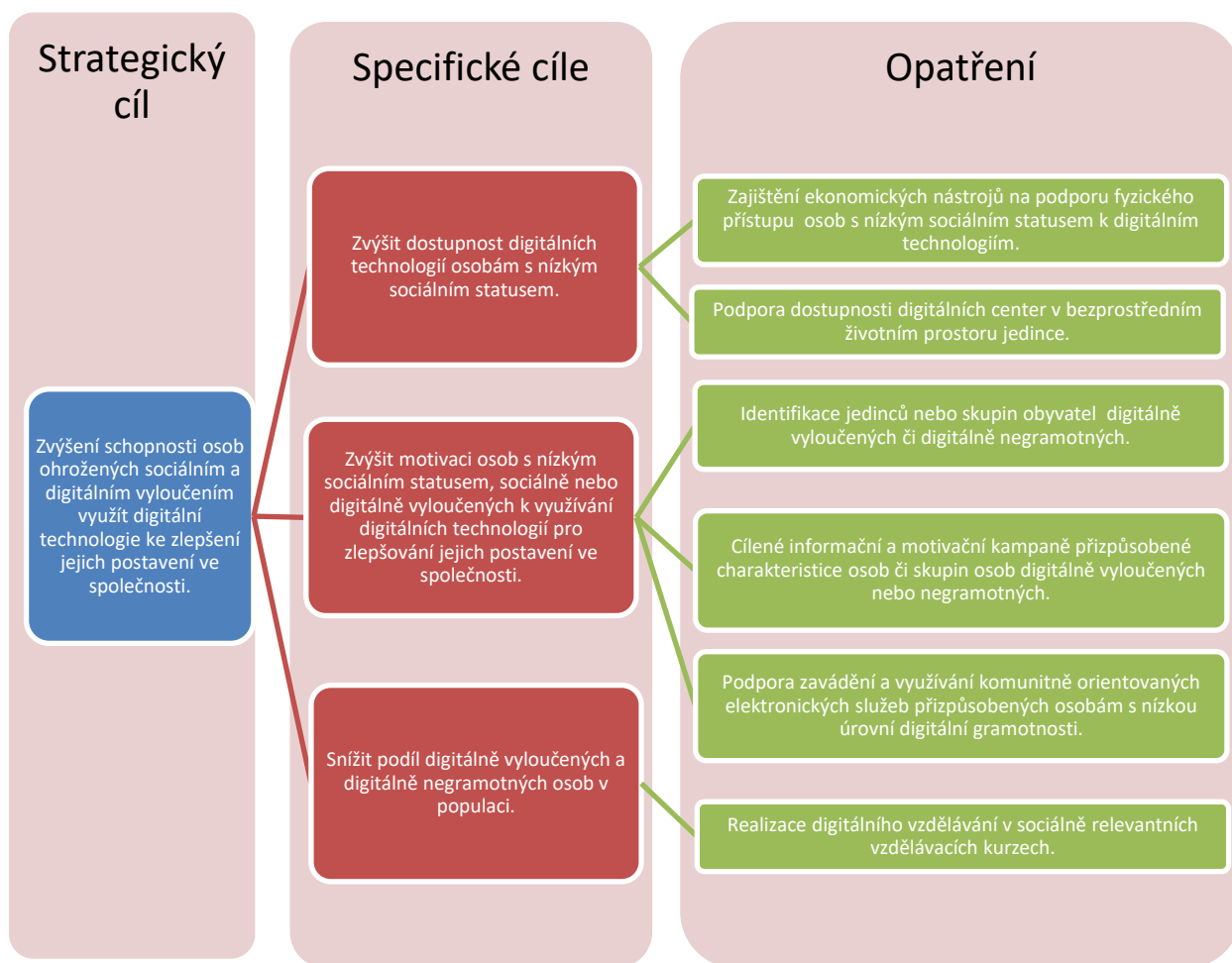
Obrázek 10: Příčiny nevyužití potenciálu digitálních technologií pro sociální začleňování

Stanovení cílů a opatření pro podporu sociálního začleňování s využitím potenciálu digitálních technologií

Hlavním cílem navrhovaných opatření je zvýšení schopnosti osob ohrožených sociálním a digitálním vyloučením využít digitální technologie ke zlepšení jejich postavení ve společnosti. Pro překonání digitálního vyloučení je klíčová rozvíjená motivace (spojená s šancí na zlepšení pozice ve společnosti, nikoli v subkultuře), dále paralelní řešení základních příčin sociálního vyloučení, rozvoj schopnosti vytvářet online sociální podpurné sítě mimo subkulturu a rozvoj strategických dovedností.

Specifickými cíli jsou:

- Zvýšit dostupnost digitálních technologií osobám s nízkým sociálním statusem.
- Zvýšit motivaci osob s nízkým sociálním statusem, sociálně nebo digitálně vyloučených, k využívání digitálních technologií pro zlepšování jejich postavení ve společnosti.
- Snížit podíl digitálně vyloučených a digitálně negramotných osob v populaci.

Obrázek 11: Cíle a opatření pro podporu využívání příležitostí a eliminaci rizik digitálních technologií v rodině

Opatření pro realizaci strategického cíle sociální začleňování s využitím potenciálu digitálních technologií

Opatření 3.1 Zajištění ekonomických nástrojů na podporu fyzického přístupu osob s nízkým sociálním statusem k digitálním technologiím

Cíle opatření: Snížit bariéry v přístupu nízkopříjmových skupin obyvatel, způsobené ekonomickou nedostupností digitálních technologií a připojení k internetu, a zlepšit tak možnost fyzického přístupu této skupiny k elektronickým službám a informacím a to včetně propagace pravidel bezpečného užívání prostředků ICT a pravidel bezpečného chování a etiky na Internetu.

Indikátory úspěšné realizace⁶⁴:

- Existují zvýhodněné komerční datové tarify pro nízkopříjmové skupiny obyvatel.
- Sociální příspěvek na telekomunikační služby pro nízkopříjmové skupiny obyvatel je rozšířen o datové tarify.
- Meziročně se zvyšuje podíl nízkopříjmových domácností/osob s přístupem k digitálním technologiím (zejména připojení k internetu).

Aktivity:

- Zvýhodnění komerčních datových tarifů pro nízkopříjmové skupiny obyvatel, podpora přístupu těchto osob k dostupným bezplatným veřejným sítím (např. v knihovnách) a rozšíření sociálního příspěvku na telekomunikační služby o datové tarify.
- Zavedení ekonomických pobídek určených na vybavení počítačem (nebo obdobným digitálním zařízením vhodným pro přístup k internetu) pro nízkopříjmové skupiny.

Opatření 3.2 Podpora dostupnosti digitálních center⁶⁵ v bezprostředním životním prostoru jednotlivce

Cíle opatření: Zajištění přístupnosti v rámci knihoven, komunitních center a míst každodenního setkávání. Především pro seniory a zdravotně postižené jsou významné mobilní učebny (schopné rychlého přemístění a pohotového využití), které mohou pomoci přiblížit digitální učení jejich domovu. Součástí opatření je i zajištění podpory trvalého přístupu a připojení. Součástí přístupnosti jsou rovněž vzdělávací a poradenské aktivity (návaznost na opatření 3.7).

Indikátory úspěšné realizace⁶⁶:

- Meziročně se zvyšuje dostupnost knihoven, digitálních center a mobilních učeben pro osoby ohrožené sociálním a digitálním vyloučením a zlepšuje se vybavení knihoven potřebnými technologiemi umožňujícími přístup k digitálnímu obsahu.
- Meziročně se zvyšuje počet uživatelů digitálních center.

Aktivity:

- Vznik digitálních center a mobilních učeben v bezprostředním životním prostoru cílové skupiny.
- Podpora vzniku a rozvoje digitálních center v lokalitách ohrožených sociální, resp. digitální exkluzí, podpora jejich poradenské a metodické činnosti.

64 Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

65 Jde o nízkoprahová místa vybavená digitálními technologiemi, která mohou být primárně určena k jiným účelům.

66 Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

Opatření 3.3 Identifikace jednotlivců nebo skupin obyvatel digitálně vyloučených či digitálně negramotných

Cíle opatření: Aktivní vyhledávání a oslovení jednotlivců ohrožených digitálním vyloučením ve spolupráci se státními i nestátními organizacemi.

Indikátory úspěšné realizace:

- Je celoplošně implementována a využívána metodika (postupy práce) pro identifikaci digitálně vyloučených či negramotných jednotlivců.
- Je realizována analýza (sociologický průzkum) digitálně vyloučených skupin a skupin ohrožených digitálním vyloučením.
- Jsou realizovány mechanismy eliminace rizik digitálního vyloučení.

Aktivity:

- Analýza digitálně vyloučených skupin a skupin ohrožených digitálním vyloučením.
- Podpora zavádění postupů pro identifikaci digitálně vyloučených jednotlivců.

Opatření 3.4 Cílené informační a motivační kampaně přizpůsobené charakteristice osob či skupin osob digitálně vyloučených nebo negramotných

Cíle opatření: Zvýšení informovanosti o příležitostech spojených s digitálními technologiemi v životě jednotlivce a o jejich významu v širším i užším sociálním prostředí jednotlivce. Překonání rezistentních postojů a přijetí digitálních technologií jako nástroje pro zlepšení kvality života.

Indikátory úspěšné realizace:

- Jsou realizovány informační kampaně cílené na digitálně vyloučené osoby.

Aktivity:

- Informační kampaně cílené na digitálně vyloučené, orientace na motivační a strategickou dimenzi.

Opatření 3.5 Podpora zavádění a využívání komunitně orientovaných elektronických služeb přizpůsobených osobám s nízkou úrovní digitální gramotnosti

Cíle opatření: Podpořit vznik a využívání prakticky orientovaných komunitních služeb, které využívají potenciál digitálních technologií ve prospěch komunity a které jsou svým obsahem i formou blízké osobám s nízkou úrovní digitální gramotnosti. Komunitní služby budou pomáhat řešit základní životní potřeby jednotlivců ohrožených sociálním, resp. digitálním vyloučením.

Indikátory úspěšné realizace⁶⁷:

- Meziročně se zvyšuje počet podpořených komunitně orientovaných elektronických služeb, vycházejících z potřeb osob ohrožených sociálním, resp. digitálním vyloučením (synergie s opatřením 3.3).

Aktivity:

- Podpora analytických činností, zavádění technických řešení a užívání komunitně orientovaných elektronických služeb.

Opatření 3.6 Realizace digitálního vzdělávání v sociálně relevantních vzdělávacích kurzech

Cíle opatření: Kurzy orientované na danou cílovou skupinu musejí být dostupné, srozumitelné a orientované na motivační a strategickou dimenzi. (Pevně stanovené a standardizované vzdělávací obsahy nejsou vzhledem ke specifikům dané cílové skupiny vhodné.) Je potřeba akceptovat osobnost a individuální potřeby digitálně vyloučeného. Z tohoto důvodu je vhodné realizovat vzdělávací kurzy mimo rekvalifikační programy. Sociálně relevantní kurzy je vhodné spojit s motivačním programem a také s rozvojem dalších klíčových kompetencí (např. občanské, sociální, komunikační, „učit se učit“ apod.).

Indikátory úspěšné realizace⁶⁸:

- Meziročně se zvyšuje počet sociálně relevantních vzdělávacích příležitostí.
- Jsou realizovány a absolvovány sociálně relevantní vzdělávací aktivity. U realizovaných aktivit je prováděno stanovování a ověřování zvýšení, prohloubení nebo obnovení úrovně kompetencí účastníků.

Aktivity:

- Realizace sociálně relevantních vzdělávacích kurzů, připravených podle individuálních potřeb a podle centrality technologií v životě jednotlivce.

4.4 Strategický cíl 4 – Podpora rodiny

Význam podpory využívání příležitostí a eliminace rizik digitálních technologií v rodině

Digitální technologie významně intervenují do oblastí rodinného života. Hlavní směry podpory lze znázornit na dvou osách: Na vertikální linii jde o dění v rámci rodinné dynamiky,

67 Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

68 Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

v horizontální pak o vztahy rodiny a společnosti. Rodinu chápeme jako „celek rozličných konstelací takové formy života, která obsahuje minimálně dvougenerační soužití dětí a rodičů, má trvalý charakter a vykazuje pevné vazby mezigenerační a vnitrogenerační solidarity“⁶⁹. Jednotlivá opatření se vztahují i na další formy náhradní výchovy (náhradní rodinná a ústavní péče), kde představuje rozvoj digitální gramotnosti významný socializační nástroj.

Rodinná dynamika: Rozvoj digitální gramotnosti v rámci rodinné dynamiky můžeme chápat v kontextu rodičovské odpovědnosti. Rodičovská odpovědnost je novým občanským zákoníkem⁷⁰ definována jako soubor práv a povinností při péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, ochranu dítěte, udržování osobního styku s dítětem, zajišťování jeho výchovy a vzdělání, určení místa jeho bydliště, zastupování dítěte a správě jeho jmění. Rozvoj digitální gramotnosti se jeví jako důležitý předpoklad pro zajištění plné rodičovské odpovědnosti. Velký význam má rozvoj digitální gramotnosti prarodičů i členů širší rodiny v rámci mezigeneračního učení, a to především pro posílení rodinných a komunitních vazeb. Věk je jednou z významných determinant prohlubování digitálního vyloučení, a tedy podpora mezigeneračních aktivit souvisí také se strategickým cílem 3. Členové rodiny často tráví významnou část volného času doma ve svém privátním prostoru ve společnosti digitálních médií⁷¹, zatímco společně strávený čas a prostor s rodinou ustupuje do pozadí. Tato situace posiluje rizikové chování dětí a jde o ztracenou příležitost ke společnému sdílení aktivit v rodině napříč generacemi. Vzájemné mezigenerační učení významně posiluje kompetenční, motivační i strategickou dimenzi digitální gramotnosti.

Vztahy rodiny a společnosti: Digitální technologie představují příležitost pro posílení spolupráce, komunikace a sdílení informací a slouží k udržování identity společenství (Memorandum, 2000)⁷². Ve vztahu k dítěti je klíčová spolupráce na ose škola – rodina – instituce volného času. V tomto smyslu by rozvoj digitálních dovedností měl směřovat ke společné podpoře příležitostí a eliminaci rizik, ale také ke vzájemné komunikaci a posilování participace všech aktérů při výchově dětí. Spolupráce posiluje sociální kapitál, což je předpokladem pozitivního ovlivnění školní dráhy i života dítěte obecně. Spolupráce na této ose se ukazuje jako významná také v souvislosti s aktuálními výsledky výzkumu ICILS (2014)⁷³. V této souvislosti nabývá na významu inkluzivní vzdělávání, které by mělo kompenzovat deficity způsobené sociálním znevýhodněním. Rozvoj digitálních technologií podpořil rozvíjení edukace v mimoškolních prostředích (fyzických i virtuálních). Zesílil požadavek na dynamičnost, kontinuitu a propojenost učení ve všech oblastech lidského života, došlo k překročení hranic mezi formálním, neformálním a informálním učením. Memorandum (2000)⁷⁴ zdůrazňuje, že „přiblížení učení domovu bude také vyžadovat reorganizaci a přesouvání zdrojů tak, aby se vytvořily vhodné druhy učebních středisek v lokalitách, kde se

69 (srov. Lüscher citován v: Národní zpráva o rodině, 2004)

70 <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>

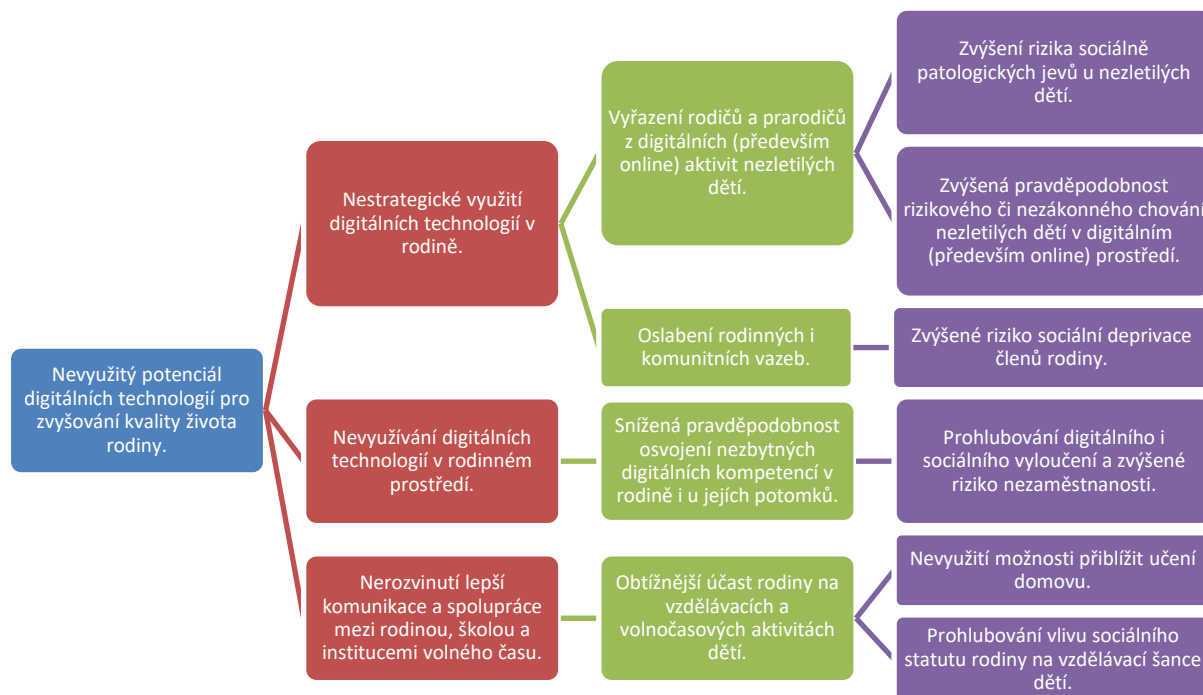
71 V této souvislosti se hovoří o tzv. „bedroom culture“ (srov. Livingstone, Das, 2010).

72 Memorandum o celoživotním učení (2000): Dostupné z: <http://old.nvf.cz/archiv/memorandum/index.htm>

73 Česká republika se řadí k zemím, kde byl zjištěn podprůměrný podíl žáků, kteří se vybrané dovednosti naučili ve škole. Průměrný výsledek žáků v testu se zvyšuje s rostoucím počtem počítačů doma – s každým přibývajícím počítačem v domácnosti výsledek roste v průměru o 12 bodů (v ČR o 8 bodů). Potvrdila se úměra s vyšší statusu povolání rodičů.

74 Memorandum o celoživotním učení (2000): Dostupné z: <http://old.nvf.cz/archiv/memorandum/index.htm>

lidé každodenně shromažďují“. Pro rozvoj digitální gramotnosti členů rodiny představuje komunitní vzdělávání velký potenciál.

Obrázek 12: Důsledky nevyužitého potenciálu digitálních technologií pro zvyšování kvality života rodiny

Analýza potřeb pro podporu využívání příležitostí a eliminaci rizik digitálních technologií v rodině

Hlavní problém v této oblasti spočívá v nevyužitém potenciálu digitálních technologií pro zvýšení kvality života rodiny, v nedostatečném využívání online možností a nízké eliminaci rizik. Podle zprávy EU Kids Online (2014)⁷⁵ patří rodiče v České republice do skupiny, která podporuje online příležitosti pouze mírně, rodiče se zaměřují především na zábavný obsah. Míra rizika je stále vysoká, rodiče využívají různé možnosti mediace, avšak výsledek není příliš efektivní. Online příležitosti a rizika lze klasifikovat následovně:

⁷⁵ EU Kids Online je mezinárodní studie, která komplexním způsobem zkoumá otázky týkající se dětského užívání internetu, počítačové gramotnosti dětí a vnímání online rizik a způsobům bezpečnostních postupů. Reporty dostupné z: <http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20Online%20reports.aspx>

Tabulka 1: Klasifikace online příležitostí a rizik ve vztahu k dítěti

		Obsah: Dítě jako adresát	Kontakt: Dítě jako účastník	Chování: Dítě jako aktér
PŘÍLEŽITOSTI	Vzdělávání, studium a digitální gramotnost	Vzdělávací zdroje	Kontakt s ostatními, kteří sdílejí zájmy dítěte	Samostatně iniciované nebo kolaborativní učení
	Participace a občanská angažovanost	Globální informace	Výměna v rámci zájmových skupin	Konkrétní formy občanské angažovanosti
	Kreativita a sebevyjádření	Rozmanitost zdrojů	Dítě je vyzváno, inspirováno, aby něco vytvořilo nebo se na něčem podílelo	Vytváření obsahu uživatelem
	Identita a sociální zapojení	Rada (osobní či ohledně zdraví, sexu atd.)	Sociální sítě, sdílení zkušeností s ostatními	Vyjádření identity
RIZIKA	Komerční	Reklama, spam, sponzorování	Vyhledávání a sběr osobních informací (harvesting)	Hazardní hry, nelegální stahování, hackerství
	Agresivní	Násilný, hrůzný a nenávistný obsah	Šikanování, obtěžování, stalking (nebezpečné pronásledování)	Šikanování nebo obtěžování jiných
	Sexuální	Pornografický a škodlivý sexuální obsah	Setkávání se s cizími lidmi, vylákávání na schůzku	Tvoření, přenášení pornografického materiálu na internet
	Hodnotová	Rasistické, zkreslené informace a rady (např. ohledně drog)	Sebepoškozování, nežádoucí přesvědčování	Poskytování rad (např. ohledně sebevraždy, pro-anorektických)

Zdroj: EU Kids Online, 2009

Digitální technologie přinášejí i další změny do oblasti sociability a vzorců sociálního chování⁷⁶. Dalším otazníkem je závislost na internetu a nutková potřeba být stále online. Tuto oblast také monitoruje EU Kids Online: Podle výsledků z roku 2012 bylo závislé 1 % dětí v České republice, ale jejich počet narůstá. EU Kids Online (2014) poukazuje na přímou úměru mezi četností využívání internetu a mírou digitálních dovedností a využití příležitostí. Ne všechny způsoby využívání však vedou k dosažení prospěchu – využívání příležitostí souvisí s věkem, pohlavím, socioekonomickým postavením rodiny, podporou rodičů a dostupným pozitivním obsahem na internetu.

Pro kontrolu online aktivit dětí (EU Kids Online, 2009) aplikují rodiče zavádění pravidel a omezení (restriktivní mediace), zadruhé sociální přístup, jehož hlavním cílem je rozvoj kritického myšlení a zodpovědného chování dětí. Patří sem společné sledování, sdílení, povídání si s dětmi (aktivní mediace). Zatřetí jde o používání technických nástrojů, jako např. filtrování, monitorování (technické mediace). Velké procento rodičů uvedlo, že používá každou z těchto uvedených strategií. Podle EU Kids Online (2014) nemusejí všechna rizika vést k újmě. Záleží na digitální gramotnosti dětí a na jejich schopnosti čelit rizikům. Významná je

⁷⁶ Přehled hypotéz o vztahu sociability a využívání digitálních technologií předložil Lupač (2013) v článku Užívání internetu a sociabilita: Kořeny, vývoj a současnost výzkumu.

výchovná role rodičů, především sdílení společných online aktivit, dialog s dětmi a vedení k zodpovědnému chování. Patří sem také nastavení pravidel, kontrolních nástrojů a technických filtrů. Zpráva doporučuje především podporu informovanosti ohledně rizik a zlepšení komunikace, jejíž nízká úroveň pramení právě z nedostatku znalostí rodičů. V tomto směru souvisí tento bod s profesním vzděláváním rodičů (viz SC 1).

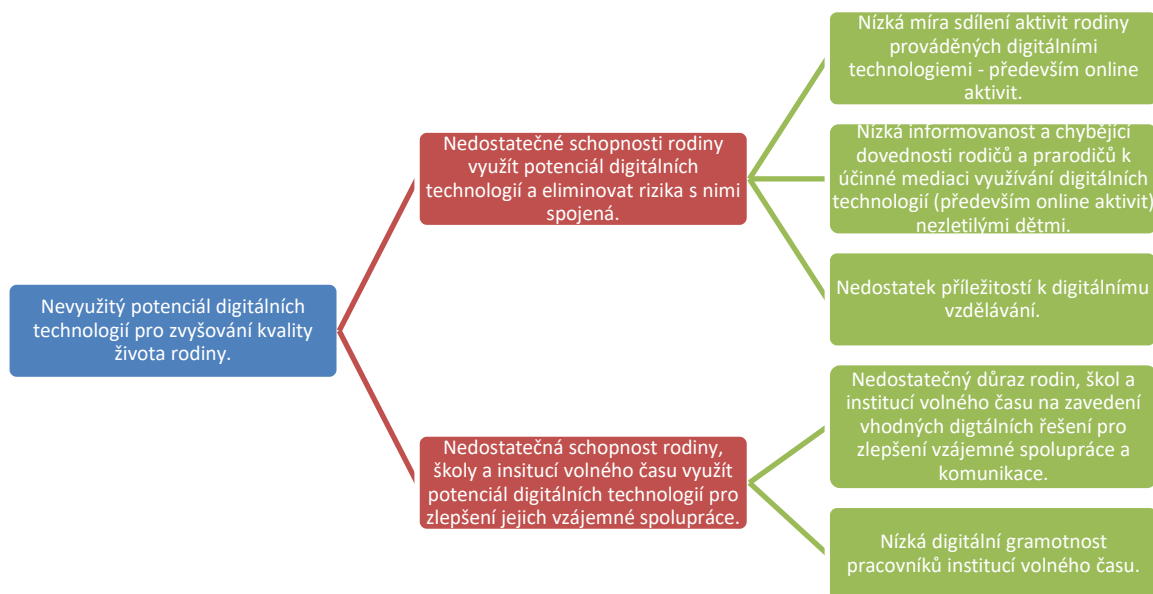
Rodiče ve snaze eliminovat rizika spojená s používáním digitálních technologií brání dětem využívat i jejich potenciál a v rámci celé rodiny dochází k nedostatečnému sdílení společných aktivit prostřednictvím digitálních technologií. Rodiče neumějí digitální technologie využít k vylepšení komunikace se svými dětmi a k jejich ochraně i před nevirtuálními riziky. Nevhodné využívání digitálních technologií dětmi vede k novým sociálně patologickým jevům (kriminalita, kyberšikana, závislost).

Příčinou nevyužívání digitálních příležitostí v rámci rodiny je také nedostatečné mezigenerační učení. Děti mohou být digitálně zdatnější, rodič či prarodič však může díky svým zkušenostem otevřít příležitosti k rozvoji a učení. Proces může fungovat oboustranně – děti se mohou stát zprostředkovateli digitálních dovedností pro starší generaci, a to i v rámci širší komunity. Vazba mezi komunitou a mezigeneračním učením není jednosměrná, komunita vytváří prostor pro mezigenerační učení, ale mezigenerační učení také recipročně přispívá k budování a zvyšování soudržnosti komunity (Rabušicová, Kamanová, Pevná, 2014)⁷⁷. Jedním z prostředků jsou mezigenerační programy, tedy plánované aktivity vytvořené za účelem vzájemně výhodného spojení generací. Otevírá se zde příležitost pro podporu inkluze a posílení vzájemnosti všech členů komunity, ale také zapojení školy do širšího komunitního života. Digitální technologie mají potenciál posílit partnerství mezi školou a rodinou, tedy jeho ideální model sdílené zodpovědnosti, v němž se rodiče podílejí na rozhodování o procesech školního vzdělávání. Jak uvádí Šeďová (2009)⁷⁸, vyjednávání mezi rodinou a školou probíhá jaksi skrytě a mnohdy spíše prostřednictvím toho, o čem se nemluví a co se neděje, než naopak. Rodiče často zauímají spíše roli zákazníka, a nikoliv výchovných partnerů. Pro spolupráci školy, rodičů a všech členů komunity je ideální vybudovat prostředí komunitní školy. Nabízí se zde možnost využívat školní prostory, ale také materiální a lidské zdroje. Škola připravuje a organizuje vzdělávací akce pro všechny členy komunity a posiluje spoluúčast a sdílenou zodpovědnost všech jejích členů⁷⁹.

77 RABUŠICOVÁ, M. – KAMANOVÁ, L. – PEVNÁ, K. (2014): Mezigenerační učení v prostředí komunit: koncept a mapování výzkumného terénu. *Studia paedagogica*, 19 (1), s. 103–124.

78 ŠEĎOVÁ, K. (2009): Tiché partnerství: vztahy mezi rodiči a učiteli na prvním stupni základní školy. *Studia paedagogica*, 14 (1), s. 27–51.

79 Srov. LAUERMAN, M. et al. (2008): Analýza připravenosti prostředí v ČR a možností rozvoje komunitních škol. MŠMT, s. 296.

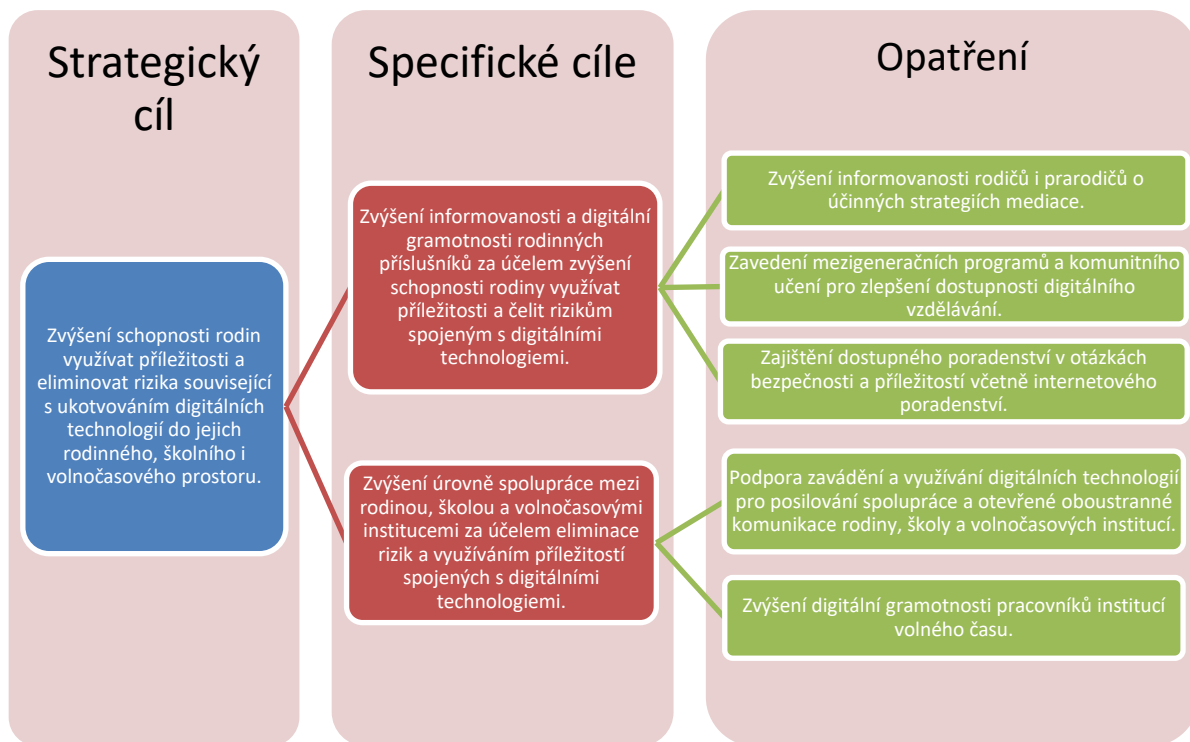
Obrázek 13: Příčiny nedostatečného využívání potenciálu digitálních technologií pro zvyšování kvality života rodiny

Stanovení cílů a opatření pro podporu využívání příležitostí a eliminaci rizik digitálních technologií v rodině

Klíčovým cílem je zvýšení schopnosti všech členů rodiny využívat příležitosti a eliminovat rizika související s ukotvováním digitálních technologií do jejich širšího komunitního prostoru. Ve vztahu k dítěti je klíčová spolupráce mezi rodinou, školou a institucemi volného času. Hlavní specifické cíle lze shrnout do dvou rovin: Jednak jde o rovinu digitálního vzdělávání a zvyšování informovanosti všech aktérů, jednak o rovinu spolupráce všech relevantních institucí. Za významné považujeme prohlubování poznatků a výzkumu v této oblasti (viz SC 6).

Specifickými cíli pro oblast rodiny jsou:

- Zvýšení informovanosti a digitální gramotnosti rodinných příslušníků za účelem zvýšení schopnosti rodiny využívat příležitosti a čelit rizikům spojeným s digitálními technologiemi.
- Zvýšení úrovně spolupráce mezi rodinou, školou a volnočasovými institucemi za účelem eliminace rizik a využívání příležitostí spojených s digitálními technologiemi.

Obrázek 14: Cíle a opatření pro podporu využívání příležitostí a eliminaci rizik digitálních technologií v rodině

Opatření pro realizaci strategického cíle podpora využívání příležitostí a eliminaci rizik digitálních technologií v rodině

Opatření 4.1 Zvýšení informovanosti rodičů i prarodičů o účinných strategiích mediace

Cíle opatření: Cílem je především zvýšení informovanosti o online příležitostech (vzdělání, participace, kreativita a identita) a způsobech účinné mediace⁸⁰ při zamezování online rizik (restriktivní, aktivní a technické mediace)⁸¹, včetně osvěty v oblasti kybernetické bezpečnosti (výchova k bezpečnému i etickému užívání prostředků ICT a Internetu) s důrazem na osvětu dětí a seniorů jako potencionálně nejzranitelnějších.

Indikátory úspěšné realizace⁸²:

- Jsou realizovány informační kampaně cílené na zvýšení informovanosti rodičů i prarodičů o účinných strategiích mediace – je dosaženo stanoveného počtu subjektů zapojených do kampaně.
- Meziročně se zvyšuje počet účastníků seminářů pro členy rodiny.

⁸⁰ Rodičovská mediace je řízení vztahu mezi dětmi a digitálními médii s cílem maximalizovat výhody a minimalizovat negativní dopady.

⁸¹ EU Kids Online, 2009.

⁸² Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

- Meziročně se zpomaluje trend počtu dětí závislých na internetu.

Aktivity:

- Informační kampaně s využitím dat z EU Kids Online, semináře pro členy rodiny (např. <http://rodinavsiti.cz/>), kurzy aktivní rodičovské mediace.

Opatření 4.2 Zavedení mezigeneračních programů a komunitního učení pro zlepšení dostupnosti digitálního vzdělávání

Cíle opatření: Podpora rozvoje všech dimenzí digitální gramotnosti prostřednictvím mezigeneračních komunitních vzdělávacích programů (s využitím míst pro každodenní setkávání). Cílem je vzájemně prospěšné spojení generací, zapojení širší komunity a přiblížení učení domovu. V této souvislosti mohou hrát významnou roli mobilní učebny.

Indikátory úspěšné realizace:

- Meziročně se zvyšuje počet mezigeneračních komunitních programů.
- Meziročně se zvyšuje dostupnost digitálních center a mobilních učeben v místech každodenního života a vybavení knihoven potřebnými technologiemi umožňujícím přístup k digitálnímu obsahu.
- Meziročně se zvyšuje počet účastníků mezigeneračních komunitních programů.

Aktivity:

- Mezigenerační vzdělávací programy⁸³, mobilní učebny, vytváření učebních středisek pro digitální vzdělávání v místech, kde se lidé každodenně shromažďují (školy, knihovny, muzea, areály pro trávení volného času).

Opatření 4.3 Zajištění dostupného poradenství v otázkách bezpečnosti a příležitostí včetně internetového poradenství

Cíle opatření: Podpora jednorázového i dlouhodobého poradenství pro otázky bezpečnosti a podpory příležitostí.

Indikátory úspěšné realizace:

- Meziročně se zvyšuje nabídka institucí nabízejících poradenství v otázkách bezpečnosti a rizik spojených s používáním digitálních technologií a online příležitostí.
- Meziročně se zvyšuje počet poskytnutých poradenských intervencí.

Aktivity:

- Poradny pro rodiče a děti, včetně online poradenství.

83 Např. projekt Internet spojuje generace, ve kterém žáci v rámci svého volného času pomáhali seniorům se základy práce na počítači, viz <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=2916&PHPSESSID=37ec0689f51ce06d0c7c7b33b09ac149>

Opatření 4.4 Podpora zavádění a využívání digitálních technologií pro posilování spolupráce a otevřené oboustranné komunikace rodiny, školy a volnočasových institucí

Cíle opatření: Cílem je zapojení digitálních technologií a mobilních zařízení pro posílení spolupráce mezi rodinou, školou a institucemi volného času. Cílem je rovněž zvyšování digitální gramotnosti všech aktérů a zvýšení jejich informovanosti.

Indikátory úspěšné realizace⁸⁴:

- Meziročně se zvyšuje počet digitálních nástrojů a řešení pro vzájemnou spolupráci školy, rodiny a institucí, včetně středisek v místech každodenního života.
- Meziročně se zvyšuje počet škol, které komunikují s rodinou prostřednictvím systému (např. Elektronické žákovské knížky, zadávání úkolů, Portál třídy apod.).

Aktivity:

- Vytváření funkčních způsobů komunikace s rodiči pomocí digitálních technologií, zapojení škol a institucí volného času do podpory digitálního vzdělávání (návaznost na opatření 4.2).

Opatření 4.5 Zvýšení digitální gramotnosti pracovníků institucí volného času

Cíle opatření: Rozvoj digitální gramotnosti pracovníků institucí volného času, především s cílem podpořit jejich efektivní postupy při podpoře online příležitostí a eliminaci rizik ve vztahu k dětem.

Indikátory úspěšné realizace⁸⁵:

- Jsou realizovány kurzy zaměřené na rozvoj digitální gramotnosti pracovníků institucí volného času.
- Meziročně se zvyšuje úroveň digitální gramotnosti účastníků tematických kurzů a kurzů pro zvyšování digitálních kompetencí.
- U realizovaných aktivit je prováděno stanovování a ověřování zvýšení, prohloubení nebo obnovení úrovně kompetencí účastníků.

Aktivity:

⁸⁴ Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

⁸⁵ Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

- Kurzy efektivní mediace ve vztahu k dětem, školení pracovníků v oblasti tzv. *edutainment*⁸⁶, kurzy zaměřené na posílení kompetencí.

4.5 Strategický cíl 5 – Elektronické služby veřejného sektoru

Elektronické služby veřejného sektoru a jejich význam pro digitální gramotnost

Zabezpečení systému kvalitních a dostupných veřejných služeb je jednou ze základních úloh státu. Úspěch veřejné správy je pak posuzován zejména podle kvality, efektivnosti a schopnosti pružně reagovat na potřeby občanů a podnikatelů. Jedním z předpokladů efektivního fungování veřejné správy směrem k občanům/podnikatelům je využití širokého spektra komunikačních kanálů, usnadňujících dostupnost služeb a zajišťujících přenos informací směrem k občanům a podnikatelům. Ukazuje se, že využití elektronizace v oblasti správy věcí veřejných významně ovlivňuje výkonnost celé ekonomiky států a regionů. Z tohoto důvodu se veřejný sektor v České republice věnuje dobudování funkčního rámce eGovernmentu, a to jak z koncepčního hlediska, tak z hlediska dobudování ICT infrastruktury.

V souvislosti s implementací Smart Administration a za využití prostředků ze strukturálních fondů EU byla v rámci snižování administrativní a regulatorní zátěže realizována řada projektů, podporujících elektronizaci veřejných služeb (např. vybudování systému základních registrů, vytvoření sítě kontaktních míst Czech Point, zavedení informačního systému datových schránek jakožto státem garantovaného způsobu elektronické komunikace, zprovoznění Portálu veřejné správy aj.). Infrastruktura eGovernmentu ovšem zatím není zcela dobudována, objevují se problémy technického i systémového rázu, realizace projektů není centrálně koordinována, díky čemuž jsou občané stále – v rozporu s hlavní myšlenou eGovernmentu – nuceni opakovaně dokládat data. Rovněž zaměstnanci veřejné správy nejsou v řadě případů plně obeznámeni se základní legislativní úpravou eGovernmentu, neznají možnosti a postupy v oblasti poskytování elektronických veřejných služeb, a tedy nejsou schopni poskytovat občanům a podnikatelům relevantní informace. Uvedené nedostatky pak mají demotivující vliv na příjemce veřejných služeb a celkově negativně ovlivňují vnímání veřejného sektoru jako takového (podrobně viz Usnesení vlády č. 680/2014 ke Strategickému rámci rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014–2020 a o zřízení Rady vlády pro veřejnou správu).

Implementace elektronizace v oblasti výkonu agend veřejné správy nejde pouze po linii komunikace orgánů veřejné správy s občany a podnikateli, ale zejména po linii vlastního výkonu agend uvnitř správních orgánů samotných. Cílem elektronizace je pak především standardizace výkonu veřejné správy, zrychlení a snížení finančních nákladů na výkon jednotlivých agend, odstranění duplicit ve výkonu veřejné správy, zvýšení transparentnosti veřejné správy a zrychlení komunikace mezi orgány veřejné moci. Elektronizace výkonu agend pak opět – vedle nezbytného technicko-organizačního zabezpečení – klade nároky na znalosti a dovednosti, resp. na celkovou kvalitu úředníků a zaměstnanců veřejné správy, a to jak na

⁸⁶ Jde o specifický druh zábavy, jejímž prostřednictvím se zúčastněný může vzdělávat, nebo může být vychováván. Využívá nových prostředků, pracuje s virtuální realitou nebo s informačními technologiemi.

úrovni pracovníků státní správy, tak na úrovni pracovníků územní samosprávy. Kvalitní řízení lidských zdrojů ve veřejné správě na všech úrovních (získávání, stabilizace, motivace a rozvoj) tak představuje zásadní potenciál při zavádění elektronických veřejných služeb.

Analýza potřeb rozvoje elektronických služeb veřejného sektoru jako nástroje pro podporu zvyšování úrovně digitální gramotnosti občanů ČR

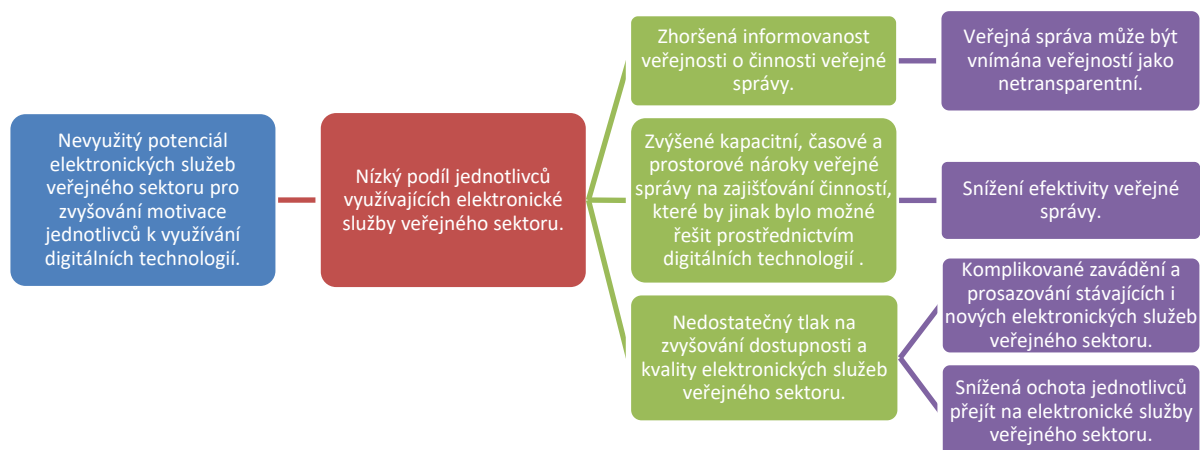
Využití elektronických veřejných služeb, resp. služeb eGovernmentu, v zemích Evropské unie je sledováno ve statistikách EUROSTAT⁸⁷. Podle údajů z 2. poloviny září 2014 pouze 29 % občanů ČR alespoň jednou ve sledovaném období jednoho roku před průzkumem EU využilo internet pro jednu z následujících služeb: pro získání některé služby z webových stránek orgánů veřejné správy, pro stažení formulářů veřejné správy nebo pro odeslání vyplněného formuláře orgánům veřejné správy. Česká republika je s 29 % pod průměrem EU-27 o 13 procentních bodů a za Slovenskem o 5 procentních bodů. Výrazně nejvyšší podíl využití internetu občany je ve všech severovýchodních státech a v Nizozemsku – ve všech případech výrazně nad 70 %. Příčin nízkého využívání elektronických veřejných služeb je více, od již popsaných problémů systémového rázu přes nízkou znalost možností eGovernmentu samotnými zaměstnanci veřejné správy až po malé povědomí občanů o elektronických službách, jejich dostupnosti a možnostech využití.

Např. průzkum v knihovnách ukázal, že přibližně jeden z pěti uživatelů PAC v České republice (23 %) v uplynulých 12 měsících použil PAC ke komunikaci s veřejnou správou, což odpovídá průměru EU (24 %). Nejčastějšími způsoby, jakými čeští uživatelé PAC komunikují s veřejnou správou, je získávání informací z internetových stránek těchto orgánů (17 %), stahování úředních formulářů (9 %) a posílání vyplněných formulářů (9 %).

Důsledkem nízkého podílu jednotlivců využívajících elektronické služby veřejného sektoru je snížená informovanost veřejnosti a nízká spokojenost s jejími službami. V důsledku toho pak může tato skutečnost přispívat k vnímání veřejné správy jako netransparentní nebo neefektivní. Nové elektronické nástroje se obtížně zavádějí, pokud občané nejsou motivováni k jejich využití a pokud nejsou voleny s ohledem na potřeby vyplývající z řešení základních životních situací občanů. Na straně veřejné správy pak nevyužívání možnosti elektronických nástrojů občany i orgány veřejné správy způsobuje zvýšenou administrativu, a tím celkově sníženou efektivitu (finanční, prostorovou, kapacitní atd.) výkonu veřejnosprávních agend. Svoji roli zde hraje také neochota, nedůvěra či nedostatek digitálních kompetencí na straně úředníků/zaměstnanců veřejné správy k tomu, aby plně využívali potenciál elektronických nástrojů veřejné služby.

87 EUROSTAT, 2014, 2: Statistické tabulky eGovernmentu v EU. Dostupné z:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/information_society/data/main_tables

Obrázek 15: Důsledky nevyužitého potenciálu elektronických služeb veřejného sektoru pro zvyšování motivace jednotlivců k využívání digitálních technologií

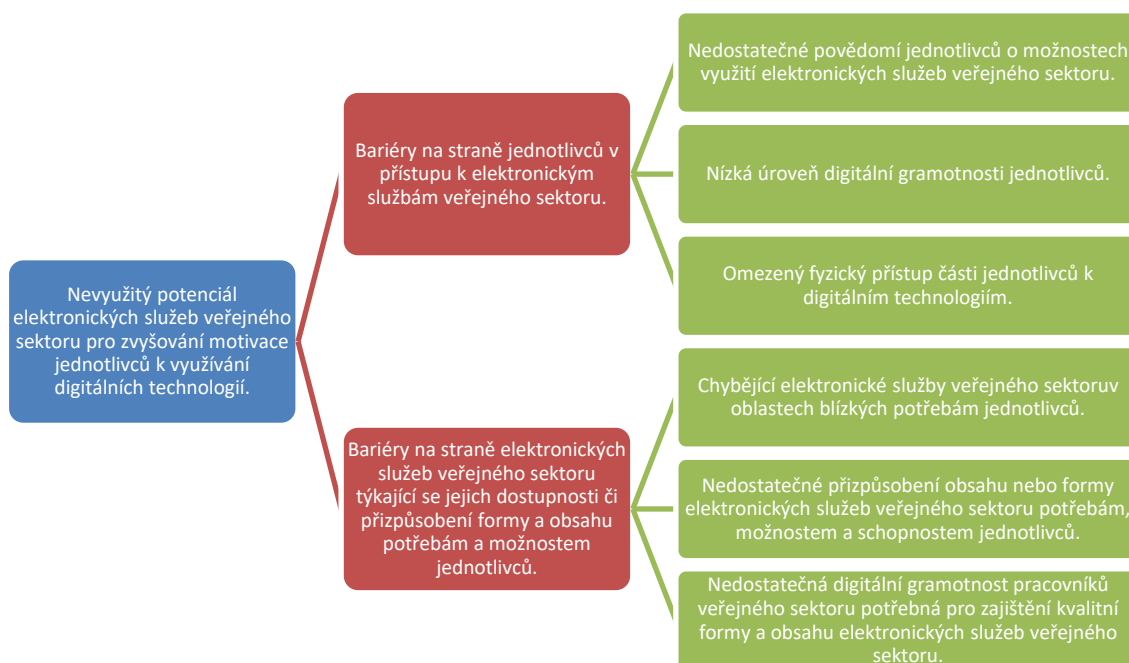
Nízké procento občanů ČR, kteří využívají elektronických služeb veřejného sektoru, je způsobeno více faktory. Občané jsou k využívání služeb eGovernmentu dosud málo motivováni, nabídka a dostupnost elektronicky poskytovaných služeb ne vždy respektuje úroveň digitálních kompetencí občanů a potřeby vyplývající z konkrétních životních situací, které musí občan ve vztahu k veřejné správě řešit. Je tedy nezbytné posílit opatření proti vyloučení některých skupin občanů z využívání elektronicky poskytovaných veřejných služeb. Problémem je rovněž malá intuitivnost webových stránek českého eGovernmentu (např. ve srovnání s internetovým bankovníctvím) a s tím související nevědomost, kde na webové stránce lze službu najít, anebo neschopnost nalézt samotnou stránku. Nízkou spokojenost občanů ČR s těmito službami potvrzuje mezinárodní srovnání Eurostatu⁸⁸. Ve spokojenosti občanů s dostupností a užitečností informací poskytovaných prostřednictvím webových stránek eGovernmentu je ČR na 28. místě z 34 porovnávaných evropských států. V dalším rozvoji elektronické veřejné správy je potřeba klást důraz na uživatelsky přívětivý a snadný přístup pro občany, zajištění dostupnosti a jednotného standardu služeb veřejné správy bez ohledu na místní příslušnost a úřední hodiny (v souladu s příslušnou legislativou) a v neposlední řadě využít již vzniklá kontaktní místa veřejné správy k rozšíření nabídky asistovaných služeb.

Zavádění elektronických veřejných služeb je rovněž podmíněno přístupem úředníků a zaměstnanců veřejné správy. Pro využívání ICT prostředků je nezbytná určitá míra přenositelných i specifických digitálních kompetencí. S touto oblastí se doposud ve veřejné správě cíleně nepracovalo – proběhla řada izolovaných projektů na úrovni ústředních správních úřadů a samosprávných úřadů. Ze systémovějších projektů se jedná např. o projekt Ministerstva vnitra České republiky „Zvyšování počítačové gramotnosti zaměstnanců správních úřadů“ a o projekt „Vzdělávání úředníků a zaměstnanců veřejné správy, metodiků a školitelů a politiků v oblasti zavádění eGovernmentu do veřejné správy“. Oblast digitální gramotnosti ve vzdělávání úředníků a zaměstnanců veřejné správy je pak legislativně upravena pouze okrajově. V zákoně č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, se hovoří v § 19, který upravuje oblast vstupního

88 Eurostat, 2014: User satisfaction about use of e-government websites. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=isoc_ciegi_pb&lang=en

vzdělávání, o tom, že vstupní vzdělávání zahrnuje „znalosti základů užívání informačních technologií“. V Usnesení vlády České Republiky o Pravidlech vzdělávání zaměstnanců ve správních úřadech pak bylo vzdělávání v oblasti ICT upraveno v rámci čl. 5 – Vstupní vzdělávání úvodní: „seznámení se základy práce s informačními technologiemi v daném správním úřadu a se zdroji elektronických informací“.

Velkou příležitostí, jak do oblasti veřejné správy zavést určité standardy digitální gramotnosti, je pak zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, v rámci kterého budou v roce 2014 Ministerstvem vnitra nově koncipovány obsahy a pravidla pro vzdělávání zaměstnanců veřejné správy, kteří pod tento zákon spadají.

Obrázek 16: Příčiny nevyužitého potenciálu elektronických služeb veřejného sektoru pro zvyšování motivace jednotlivců k využívání digitálních technologií

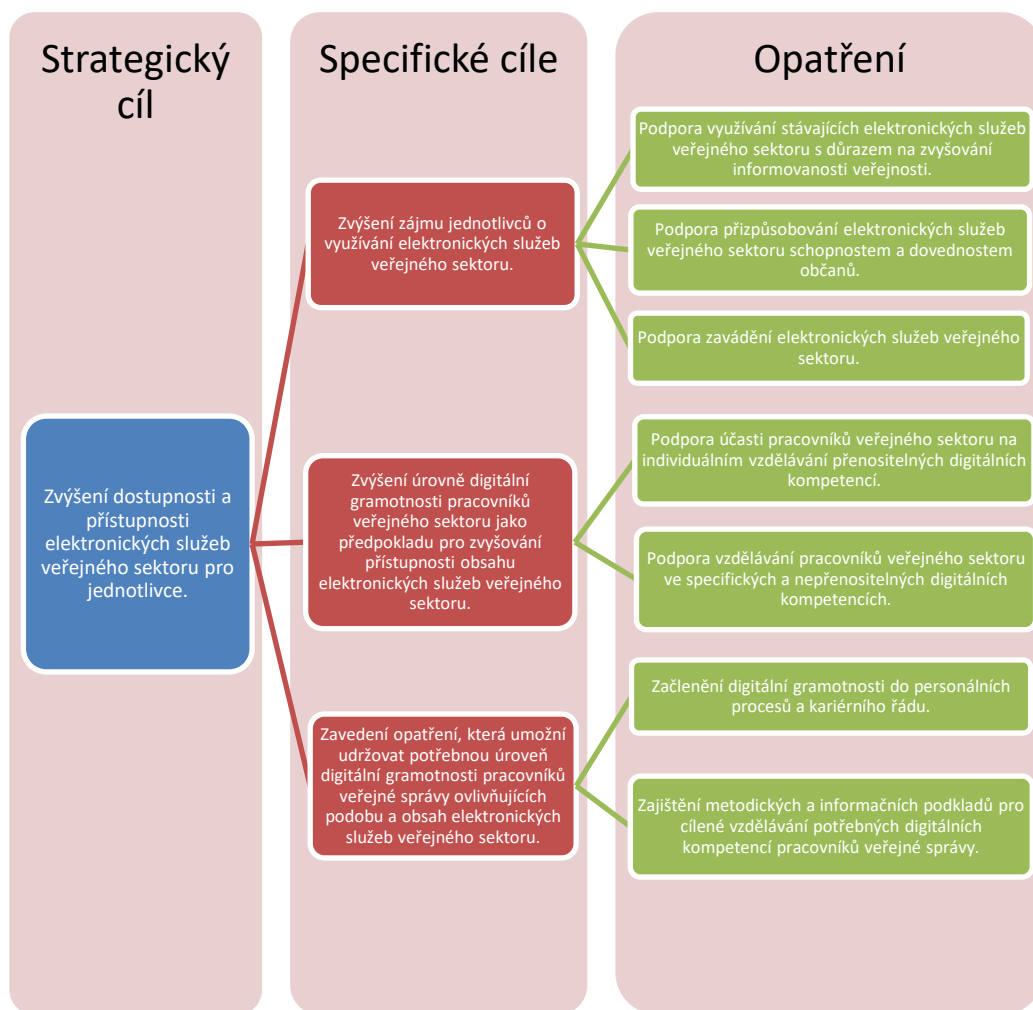
Stanovení cílů a opatření v oblasti elektronických služeb veřejného sektoru

Využití digitálních technologií v oblasti poskytování elektronických veřejných služeb je z pohledu efektivity a dostupnosti služeb nezbytným krokem. Aby byla implementace nástrojů elektronické veřejné správy efektivní, předpokládá určitou úroveň všech složek digitální gramotnosti úředníků a zaměstnanců veřejné správy. Úředník/zaměstnanec veřejné správy musí být schopen nejen ovládat digitální technologie v návaznosti na výkon své agendy, ale musí být rovněž celkově orientován v ostatních nástrojích eGovernmentu a schopen přenést základní informace příjemcům služeb veřejné správy.

Prioritním cílem této strategie v oblasti veřejné správy je proto zvýšit dostupnost a přístupnost elektronických služeb veřejného sektoru občanům a podnikatelům, a přispět tak k zefektivnění výkonu veřejné správy, v důsledku pak usnadnit další rozvoj eGovernmentu a zlepšit použitelnost a přístupnost zveřejňovaných informací právě prostřednictvím rozvoje digitální gramotnosti pracovníků veřejné správy a poskytnutím informací veřejných služeb.

Specifické cíle:

- **Specifický cíl 1:** Zvýšení zájmu jednotlivců o využívání elektronických služeb veřejného sektoru.
- **Specifický cíl 2:** Zavedení opatření, která umožní udržovat potřebnou úroveň digitální gramotnosti pracovníků veřejné správy ovlivňujících podobu a obsah elektronických služeb veřejného sektoru.
- **Specifický cíl 3:** Zvýšení úrovně digitální gramotnosti pracovníků veřejného sektoru jako předpokladu pro zvyšování přístupnosti obsahu elektronických služeb veřejného sektoru.

Obrázek 17: Cíle a opatření pro oblast elektronických služeb veřejného sektoru

Opatření pro realizaci strategického cíle elektronické služby veřejného sektoru

Opatření 5.1 Podpora využívání stávajících elektronických služeb veřejného sektoru s důrazem na zvyšování informovanosti veřejnosti

Cíle opatření: Cílem opatření je podpořit využívání elektronických veřejných služeb občany ČR. Veřejnost bude informována prostřednictvím co nejširší palety komunikačních nástrojů, bude využito stávajících kontaktních míst veřejné správy. Úředníci/zaměstnanci veřejné správy budou systematicky proškolení a motivováni, aby byli orientováni ve všech nástrojích elektronické veřejné správy, aby dokázali podat občanům validní informace a aby byli schopni poskytnout asistenci při využívání služeb eGovernmentu.

Indikátory úspěšné realizace⁸⁹:

- Každoročně je realizována informační kampaň nástrojů eGovernmentu.
- Jsou vytvořeny, zveřejněny a realizovány kurzy pro úředníky/zaměstnance veřejné správy směřující ke znalosti nástrojů eGovernmentu.
- Meziročně se zvyšuje počet účastníků kurzů pro úředníky/zaměstnance veřejné správy směřující ke znalosti nástrojů eGovernmentu.
- U realizovaných aktivit je prováděno stanovování a ověřování zvýšení, prohloubení nebo obnovení úrovně kompetencí účastníků.

Aktivity:

- Komunikační aktivity pro veřejnost.
- Komunikační a vzdělávací aktivity pro úředníky/zaměstnance veřejné správy směřující ke znalosti nástrojů eGovernmentu a znalosti bezpečného používání prostředků ICT a Internetu včetně dopadů Zákona o kybernetické bezpečnosti.

Opatření 5.2 Podpora přizpůsobování elektronických služeb veřejného sektoru schopnostem a dovednostem občanů

Cíle opatření: Podpořit využívání elektronických veřejných služeb prostřednictvím jejich dostupnosti a uživatelské přístupnosti pro občany. Posílit opatření proti vyloučení některých skupin občanů z využívání elektronicky poskytovaných veřejných služeb, zjednodušit přístup veřejnosti, včetně osob se specifickými potřebami, ke službám a informacím veřejné správy.

Indikátory úspěšné realizace⁹⁰:

⁸⁹ Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

⁹⁰ Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

- Každoročně je prováděna analýza přístupnosti, včetně uživatelského testování elektronických služeb veřejného sektoru.
- Meziročně se zvyšuje využívanost elektronických služeb veřejného sektoru.
- Jsou vytvořeny, zveřejněny a realizovány kurzy pro úředníky/zaměstnance veřejné správy v oblasti uživatelsky přístupných elektronických služeb.
- Meziročně se zvyšuje počet účastníků kurzů pro úředníky/zaměstnance veřejné správy v oblasti uživatelsky přístupných elektronických služeb.
- U realizovaných aktivit je prováděno stanovování a ověřování zvýšení, prohloubení nebo obnovení úrovně kompetencí účastníků.

Aktivity:

- Analýzy přístupnosti a použitelnosti elektronických služeb veřejného sektoru, včetně jejich uživatelského testování.
- Komunikační aktivity a školení pracovníků veřejné správy zapojených do celého životního cyklu zveřejňování informací.

Opatření 5.3 Podpora zavádění elektronických služeb veřejného sektoru

Cíle opatření: Orientace služeb elektronické veřejné správy na příjemce těchto služeb, zvyšování standardu dostupnosti a kvality elektronických veřejných služeb, pro-klientská orientace veřejného sektoru. Zvyšování komfortu občanů v komunikaci s veřejnou správou. Zapojení institucí veřejného sektoru do procesu monitorování potřeb klientů v oblasti elektronických veřejných služeb a zlepšení spolupráce těchto institucí s architektem eGovernmentu.

Indikátory úspěšné realizace:

- Jsou monitorovány a zjišťovány potřeby příjemců služeb veřejné správy.
- Poskytovatelé služeb veřejné správy identifikují příležitosti pro zavedení elektronických služeb a předávají své návrhy architektovi eGovernmentu.
- Jsou realizována opatření pro zavedení nových elektronických služeb veřejného sektoru.

Aktivity:

- Monitoring potřeb, zjišťování a sdílení dobré praxe, komunikační aktivity směrem ke klíčovým aktérům a pracovníkům veřejné správy.

Opatření 5.4 Začlenění digitální gramotnosti do personálních procesů a kariérního řádu

Cíle opatření: V rámci nově nastavovaných personálních procesů – v souvislosti s implementací zákona o státní službě – zohlednit potřebu určité míry digitálních kompetencí úředníků/zaměstnanců veřejné správy, nezbytnou pro kvalitní výkon veřejné služby. Zahrnout požadavky na digitální gramotnost do kvalifikačních požadavků na úředníky/ /zaměstnance státní správy a do oblasti prohlubování kvalifikace těchto pracovníků.

Indikátory úspěšné realizace:

- Je zpracován, schválen a zveřejněn vzorový kompetenční model pracovníků veřejné správy v oblasti digitální gramotnosti.
- Meziročně se zvyšuje počet organizací veřejné správy s implementovaným kompetenčním modelem pracovníků veřejné správy v oblasti digitální gramotnosti.
- Je zprovozněn, trvale aktualizován a propagován kvalitní informační a metodický zdroj/nástroj pro personalisty veřejné správy v oblasti digitální gramotnosti.

Aktivity:

- Zpracování minimálních požadavků na digitální gramotnost pracovníků veřejné správy do rámcových pravidel pro průběžné vzdělávání a do kvalifikačních požadavků.
- Zahrnutí digitální gramotnosti úředníků/zaměstnanců veřejné správy do procesu hodnocení pracovníků.
- Zvýšení informovanosti personalistů veřejné správy o významu digitální gramotnosti pro výkon pracovních činností zaměstnanců, o vhodných formách rozvoje digitálních kompetencí, o možnostech dokládání a prokazování digitálních kompetencí u zájemců o zaměstnání a o existujících metodických a informačních podkladech pro cílené vzdělávání v oblasti digitálních kompetencí.

Opatření 5.5 Zajištění metodických a informačních podkladů pro cílené vzdělávání pracovníků veřejné správy v oblasti potřebných digitálních kompetencí

Cíle opatření: Zlepšení dostupnosti a kvality metodických a informačních podkladů, které podpoří cílené profesní vzdělávání pracovníků veřejné správy v oblasti digitálních kompetencí.

Opatření je směřováno především na personalisty a pracovníky zodpovědné za HR ve veřejné správě. Tito pracovníci mají možnost uplatnit vliv na výběr zaměstnanců, jejich školení a hodnocení. Pro mnoho personalistů a HR pracovníků je obtížné sledovat vývoj v požadavcích na digitální kompetence potřebné pro výkon pracovních činností, proto není mnohdy zajištěno dostatečné stanovení požadavků na tyto kompetence u nově přijímaných pracovníků a při stanovování rozvojových cílů stávajících pracovníků. Pomůckou, která má sloužit personalistům při stanovování požadovaných kompetencí je Národní soustava povolání. Požadavky na digitální kompetence se však mění spolu s rychlým rozvojem digitálních technologií a v důsledku toho zastarávají také popisy požadovaných digitálních kompetencí v NSP. V souvislosti s rozvojem e-Governmentu a elektronických služeb veřejného sektoru je proto vhodné aktualizovat jednotky práce v NSP, aby personalisté měli k dispozici aktuální zdroj informací o požadavcích na digitální kompetence pro výkon povolání ovlivňujících podobu elektronických služeb veřejného sektoru.

Zavedení metodických doporučení a informačních produktů má personalistům a pracovníkům HR veřejné správy poskytnout kvalitní informace o stanovování vstupních požadavků na digitální kompetence ve výběrových řízeních, měření jejich úrovně a stanovování rozvojových cílů v oblasti digitálních kompetencí.

Podpora personalistů je cestou ke zvyšování digitální gramotnosti pracovníků veřejné správy. Opatření 5.5 tak přispívá k naplnění specifického cíle č. 2 – Konkurenceschopnost“.

Indikátory úspěšné realizace:

- Je dosaženo stanoveného počtu revidovaných jednotek práce v Národní soustavě povolání.
- Je vytvořeno metodické doporučení/informační produkt poskytující personalistům a pracovníkům HR veřejné správy informace o stanovování vstupních požadavků na digitální kompetence úředníků nebo zaměstnanců veřejné správy, měření jejich úrovně a stanovování rozvojových cílů v oblasti digitálních kompetencí.

Aktivity:

- Doplnění a aktualizace požadavků na specifické digitální kompetence v Národní soustavě povolání.
- Zpracování metodického doporučení a informačních produktů pro personalisty a pracovníky HR veřejné správy, zaměřených na oblast základních digitálních kompetencí úředníků a zaměstnanců veřejné správy, jejich měření a rozvoje.

Opatření 5.6 Podpora vzdělávání pracovníků veřejného sektoru v oblasti specifických a nepřenositelných digitálních kompetencí

Cíle opatření: Doplnění, obnovení nebo prohloubení znalostí úředníků a zaměstnanců veřejné správy v oblasti specifických a nepřenositelných digitálních kompetencí prostřednictvím vzdělávacích a výcvikových programů, propojení těchto aktivit s identifikací nedostatečných přenositelných digitálních kompetencí a motivací pracovníků k jejich rozvoji.

Indikátory úspěšné realizace⁹¹:

- Jsou vytvořena, zveřejněna a realizována školení pracovníků veřejného sektoru v oblasti specifických a nepřenositelných digitálních kompetencí.
- Je proškoleno 80 % pracovníků veřejného sektoru v oblasti specifických a nepřenositelných digitálních kompetencí.
- U realizovaných aktivit je prováděno stanovování a ověřování zvýšení, prohloubení nebo obnovení úrovně kompetencí účastníků.

⁹¹ Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

Aktivity:

- Realizace specifických vzdělávacích a výcvikových programů podporujících rozvoj specifických a nepřenositelných digitálních kompetencí, které obsahují aktivity pro identifikaci nedostatků v oblasti přenositelných digitálních kompetencí a motivaci pracovníků k jejich rozvoji.

Opatření 5.7 Podpora účasti úředníků a zaměstnanců veřejné správy na individuálním vzdělávání v oblasti přenositelných digitálních kompetencí

Cíle opatření: Informovat pracovníky veřejné správy zodpovědné za rozvoj lidských zdrojů o možnostech účasti úředníků/zaměstnanců veřejné správy na individuálním vzdělávání v oblasti přenositelných digitálních kompetencí. Motivovat úředníky/zaměstnance veřejné správy k účasti na individuálním vzdělávání v oblasti přenositelných digitálních kompetencí. (Individuální rozvoj bude probíhat v rámci opatření strategického cíle 1 – zde je cílem pouze podpora účasti.)

Indikátory úspěšné realizace⁹²:

- Je proškolen 40 % pracovníků veřejného sektoru v oblasti přenositelných digitálních kompetencí.
- U realizovaných aktivit je prováděno stanovování a ověřování zvýšení, prohloubení nebo obnovení úrovně kompetencí účastníků.

Aktivity:

- Spolupráce s pracovníky veřejné správy zodpovědnými za rozvoj lidských zdrojů na oslovování zaměstnanců k účasti na individuálním rozvoji přenositelných digitálních kompetencí.
- Realizace cílených motivačních aktivit.

4.6 Strategický cíl 6 – Podpora systému vzdělávání a učení prostřednictvím digitálních technologií

Význam systému vzdělávání a učení pro digitální gramotnost

Rychlý vývoj v oblasti digitálních technologií s sebou přináší také značné nároky na vzdělávací systém. MŠMT na tento vývoj reaguje prostřednictvím navržených opatření ve Strategii digitálního vzdělávání, kde řeší především problematiku systému počátečního vzdělávání. Pro zvyšování úrovně digitální gramotnosti dospělých je však neméně významná oblast dalšího vzdělávání a celoživotního učení. Způsoby získávání digitální gramotnosti⁹³ jsou

⁹² Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

⁹³ Jednotlivé formy získávání digitální gramotnosti podrobně uvádí kapitola 2.3 této strategie.

totiž současně jedním z klíčových nástrojů pro dosažení hlavního cíle této strategie. Způsob, jakým je organizováno další vzdělávání nebo podporováno celoživotní učení, přímo ovlivňuje efektivitu transferu a využitelnosti digitálních kompetencí. Úspěch či neúspěch této strategie se odvíjí od toho, zda se podaří vytvořit motivující prostředí a nabídnout vzdělávací aktivity cílené na skutečné potřeby jednotlivců či institucí. Vhodné využití formálních kurzů dalšího vzdělávání má potenciál k tomu, aby přispělo k odstranění bariér pro přijetí digitálních technologií do života jednotlivců a institucí. To však samo o sobě nestačí – získávání digitálních kompetencí by mělo být podporováno v takové podobě, která povede k využití digitálních kompetencí a pochopení jejich významu v životě jednotlivce, v ideálním případě i k nastartování jeho celoživotního učení. Další vzdělávání v oblasti digitální gramotnosti je účelné podporovat tehdy, pokud bude založeno na podpoře motivační, kompetenční i strategické složky digitální gramotnosti a současně bude vhodně přizpůsobeno skutečným potřebám jednotlivců či specifických skupin jednotlivců. Podpora systému vzdělávání a učení má nezastupitelnou roli při naplňování principů této strategie. Systém vzdělávání by měl poskytnout všem účastníkům podporu při stanovování relevantních vzdělávacích cílů a obsahu vzdělávání a při výběru vzdělávacích aktivit, zároveň by měl poskytovat garanci využitelnosti obsahu a kvality vzdělávací nabídky. Podpora celoživotního učení by měla přispět k udržitelnosti digitální gramotnosti a ke zvýšení užítku z přijetí digitálních technologií do života jednotlivců.

Analýza potřeb podpory systému vzdělávání a učení pro zvyšování úrovně digitální gramotnosti občanů ČR

Hlavním problémem identifikovaným pro tento strategický cíl jsou nedostatečné a neefektivní možnosti celoživotního učení pro získávání digitálních kompetencí. Nedostatečná efektivita se týká především dalšího vzdělávání, kde není zaveden systém pro přizpůsobování vzdělávacích cílů potřebám a možnostem jednotlivců. V oblasti vzdělávání a učení dospělých jsou nedostatečné možnosti získání komplexních kompetencí potřebných pro uplatnění v tzv. *digital jobs* a nedostatečná je taktéž podpora využívání digitálních technologií pro rozvoj celoživotního individuálního učení.

Dynamika vývoje v oblasti digitálních technologií neumožňuje pro digitální gramotnost stanovit dlouhodobě platné vzdělávací cíle dalšího vzdělávání. Změny v oblasti digitálních technologií se projevují v měnících se nárocích trhu práce i společnosti – pro jednotlivce i vzdělavatele je obtížné a kapacitně náročné sledovat a reflektovat měnící se požadavky na digitální dovednosti. Pro podporu vzdělavatelů, zadavatelů i jednotlivců vznikají nové nástroje, které mají za cíl usnadnit orientaci v požadovaných dovednostech. Pro oblast přenositelných digitálních kompetencí je nejrozšířenější koncept ECDL, na oblast specifických kompetencí se zaměřují Národní soustava kvalifikací (NSK) a Národní soustava povolání (NSP). Motivační ani strategická dimenze digitální gramotnosti zatím nejsou systematicky podporovány, co se týká stanovování vzdělávacích cílů či obsahu kurzů a doprovodných aktivit. Pro podporu motivační a strategické dimenze digitální gramotnosti se realizují jednotlivé aktivity (např. kampaň Jak na internet nebo počítačové motivační kurzy pro nezaměstnané), které nejsou strategicky, metodicky ani obsahově podpořené z centrální úrovně.

Nabídka kurzů v oblasti digitálních technologií je velmi široká, přičemž zásadním problémem pro jednotlivce i zadavatele je orientace v této nabídce. Doposud chybí přijetí společného rámce, který by usnadnil orientaci v nabídce vzdělávání a zjednodušil stanovování

vzdělávacích cílů. Ačkoliv existují dílčí snahy⁹⁴ o jeho stanovení a vytvoření uceleného systému vzdělávání v oblasti digitálních kompetencí, žádný ze systémů dosud není v dostatečné míře aplikován. V důsledku toho je obtížné zajistit, aby digitální vzdělávání odpovídalo aktuálnímu vývoji a skutečným potřebám účastníků, což vede ke snížení účinnosti vzdělávání v oblasti digitálních kompetencí.

Specifickou oblastí, ve které se projevují nedostatky systému dalšího vzdělávání, je příprava lidských zdrojů pro uplatnění v tzv. *digital jobs*. Tyto pracovní pozice vyžadují vysokou míru úrovně a rozsahu digitálních dovedností a jsou nejpřístupnější pro jednotlivce, kteří prošli vhodným studiem v počátečním vzdělávání. Již nyní je však zřejmé, že předpokládané budoucí požadavky na počet zaměstnanců v *digital jobs* nebude jednoduše možné pokrýt pouze dalšími absolventy počátečního vzdělávání. Odhady Evropské komise hovoří o tom, že pro *digital jobs* bude v Evropě do roku 2020 chybět až 900 000 pracovníků. Paradoxem však je, že velké množství dospělých (stávajících zaměstnanců) velmi obtížně hledá vhodné uplatnění na trhu práce. Využití potenciálu této skupiny pro obsazování *digital jobs* je bezesporu obtížnou a komplikovanou úlohou, avšak zejména u osob s dostatečně rozvinutými kognitivními předpoklady by se mohlo jednat o řešení jejich obtížné situace na trhu práce. Současné organizační formy dalšího vzdělávání jsou však pro rozvoj potenciálu této skupiny spíše nedostačující. Potřebný rozsah znalostí a dovedností k doplnění je pro uplatnění těchto osob v *digital jobs* mnohdy příliš velký. Důsledkem je, že zaměstnavatelé jen obtížně využívají potenciál dospělých, kteří neprošli počátečním vzděláváním vhodným pro uplatnění v *digital jobs*. Dle prognóz vývoje v počtech absolventů počátečního vzdělávání a požadavků zaměstnavatelů na *digital jobs*, nebude počáteční vzdělávání generovat takový počet absolventů, kteří by tato místa obsadili. Spoléhat se nadále pouze na počáteční vzdělávání a stávající možnosti dalšího vzdělávání zvyšuje riziko, že na českém trhu práce budou chybět kvalifikované pracovní síly. Potenciál pro rozvoj ekonomiky a pro tvorbu pracovních míst tak může být ohrožen – dostupná kvalifikovaná pracovní síla je totiž pro zaměstnavatele jedním z faktorů, které vyhodnocují, když zvažují své investiční záměry a růst podnikání.

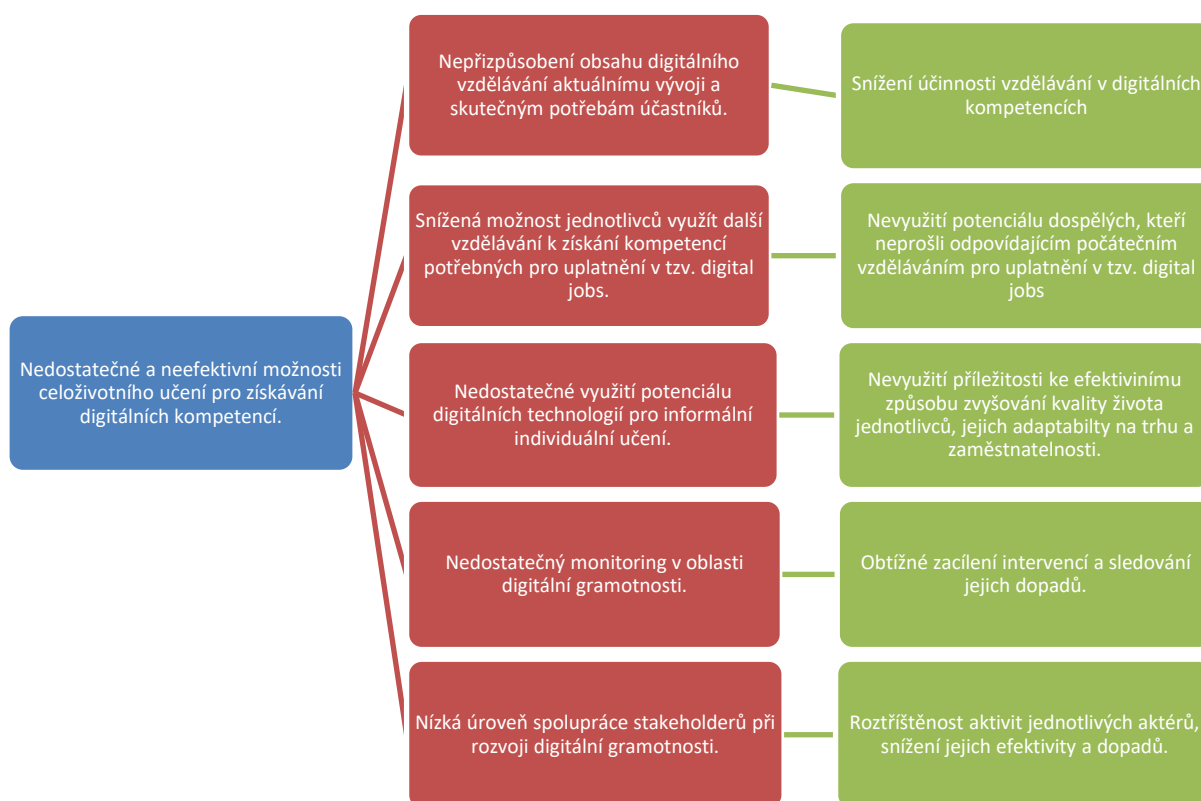
Z hlediska společenského významu je důležité využít potenciál digitálních technologií také pro rozvoj informálního individuálního učení. Jedná se o velmi efektivní a udržitelný způsob, kterým lze podpořit zvyšování kvality života jednotlivců, jejich adaptabilitu na trhu práce a zaměstnatelnost. Informální učení patří k nejčastějším formám rozvoje znalostí a dovedností dospělých a výrazně ho ovlivňuje kvalita i dostupnost zdrojů informací. Online zdroje informací nabývají pro informální učení stále většího významu. Kromě dostatečné digitální gramotnosti, potřebné k přístupu jednotlivce k online zdrojům informací pro informální učení, je důležité zajištění jejich samotné existence v digitální podobě, otevřenosti a přístupnosti.

Zacílení intervencí a sledování jejich dopadů v oblasti digitální gramotnosti je značně limitováno dostupností reprezentativních kvantitativních a kvalitativních dat. Digitální technologie mají významné společenské dopady, například mění způsoby komunikace ve společnosti, ovlivňují procesy učení, vzdělávání a výchovy, ovlivňují také naše zdraví a práci. K dispozici máme statistická data, která sleduje ČSÚ, dále jsou prováděna šetření úrovně dovedností dospělých PIAAC, šetření stavu dovedností dětí ICILS, účastníme se mezinárodního šetření EU Kids Online, Světového projektu o internetu, ale také jsou sbírána

94 Například systém profilů ECDL. Dostupné z: <http://www.ecdl.cz/profil.php>

data ze zkoušek ECDL, probíhají průzkumy Net Monitor atd. Šíře dopadů digitálních technologií, hloubka a rychlost jejich integrace do celé společnosti přináší otázky, které nám však stávající zdroje informací nemohou plně zodpovědět. Pro motivační nebo strategickou dimenzi digitální gramotnosti nejsou stávající šetření uzpůsobena, neposkytují ani data potřebná ke sledování stavu sociálního začleňování, procesů učení, vzdělávání a výchovy, změn na trhu práce i v oblasti zdraví, včetně zdraví duševního.

Pro zvyšování efektivity a dopadů aktivit v oblasti zvyšování úrovně digitální gramotnosti je důležitá podpora spolupráce stakeholderů, která pomůže propojovat zájmy veřejného, podnikatelského a občanského sektoru. Naléhavost vzájemné spolupráce a komunikace ve specifické oblasti, kterou jsou digital jobs, potvrzuje například probíhající snaha o ustavování Velké koalice pro digitální pracovní místa. Potřebou rozvoje lidských zdrojů v oblasti IT se zabývá také Sektorová rada pro IT. Z pohledu veřejné politiky má digitální gramotnost nadresortní charakter – vyjasnění odpovědnosti a lepší komunikace mezi institucemi veřejné správy jsou proto žádoucí, současně jsou předpokladem pro zapojení veřejného sektoru do platforem typu Velká koalice pro digitální pracovní místa.

Obrázek 18: Důsledky nedostatečných a neefektivních možností celoživotního učení pro získávání digitálních kompetencí

Za obtížemi spojenými se stanovováním vzdělávacích cílů v oblasti digitální gramotnosti stojí především nerozvinutá podpora vzdělavatelů, zadavatelů a účastníků digitálního vzdělávání, která by jim umožnila reagovat na změny v oblasti digitálních technologií a stanovit relevantní kompetence jednotlivců ve vazbě na jejich skutečné potřeby. Chybí zde společný rámec digitálních kompetencí a nejsou k dispozici vhodné profily digitálních kompetencí, které by pokrývaly oblasti, jako je sociální začleňování, rodina nebo trh práce. Nejsou v dostatečné

míře aplikovány standardy, které by zaručovaly správné párování nabídky vzdělávacích kurzů s potřebami a možnostmi jednotlivců, není dostatečně ošetřena ochrana v oblasti kvality vzdělávání.

Hlavním problémem současných forem dalšího vzdělávání je jejich poměrně nízká časová dotace, převážně prezenční forma a vysoká cena. Komerční kurzy dalšího vzdělávání, rekvalifikační kurzy i kombinované studium při zaměstnání mají své limity, pokud jde o řešení problematiky přípravy dospělých pro uplatnění v digital jobs. U těchto vzdělávacích forem může být limitující jejich snížená dostupnost, nedostatečná nízkoprahovost, malá otevřenost nebo nedostatečná komplexnost. Dobrá dostupnost, nízkoprahovost a otevřenost jsou důležité pro využitelnost potenciálu dospělých jednotlivců, kteří již opustili vzdělávací systém a kteří jsou v přístupu k dalšímu vzdělávání limitováni svým zaměstnáním, péčí o člena rodiny či různými typy handicapů (často v kombinaci s limity finančními, časovými či geografickými). Tito lidé přitom mohou být motivováni ke změně a k osobnímu rozvoji nejistým uplatněním ve svém stávajícím oboru, nevyužitím svého potenciálu ve stávajícím zaměstnání, nízkým finančním ohodnocením nebo obavami z návratu na trh práce po rodičovské dovolené.

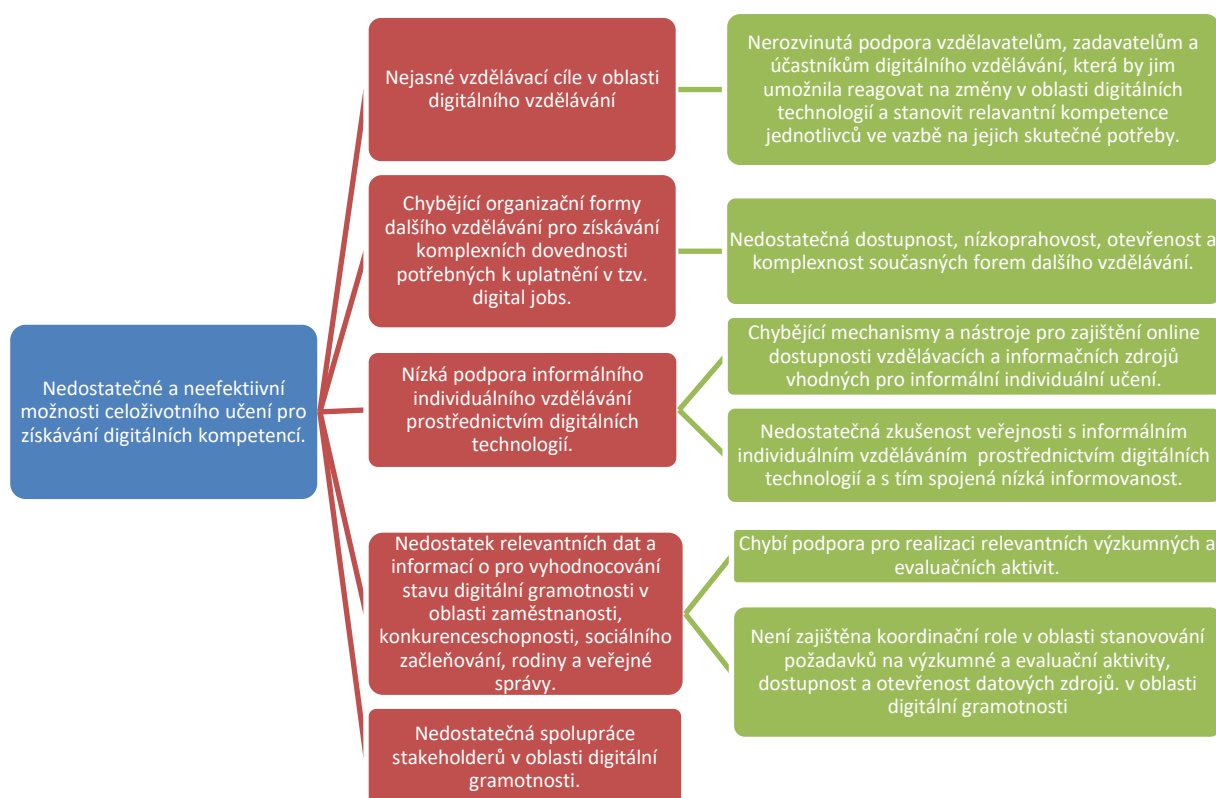
Požadavek na komplexnost v dalším vzdělávání je zase předpokladem k tomu, že jednotlivec bude vybaven potřebnými kompetencemi, které mu umožní vykonávat náročnější pozice v oblasti digital jobs. Již nyní lze nalézt jednotlivé prvky, které by mohly být v případě digital jobs použity pro zvýšení potenciálu oblasti dalšího vzdělávání pro řešení přípravy dospělých: otevřený a online přístupný vzdělávací obsah, existence ECDL sylabů (modulů), profesních kvalifikací NSK a zákona č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání), aktivní zapojení zaměstnavatelů do problematiky přípravy lidských zdrojů (firemní programy zasahující do vzdělávací oblasti, spolupráce v rámci sektorových rad na tvorbě NSK, NSP a sektorových dohodách) a další. Pro potřeby řešení problematiky digital jobs je potřeba tyto prvky propojit tak, aby v dalším vzdělávání vytvořily funkční, dostupný, otevřený, nízkoprahový a komplexní systém, který bude respektovat limity vzdělávání dospělých a pro zaměstnavatele bude akceptovatelnou alternativou k počátečnímu vzdělávání.

Pro podporu informálního individuálního vzdělávání prostřednictvím digitálních technologií chybí mechanismy a nástroje, které by zvýšily online dostupnost vzdělávacích a informačních zdrojů vhodných pro informální individuální učení. Svůj vliv zde má také nedostatečná zkušenost veřejnosti s informálním individuálním vzděláváním prostřednictvím digitálních technologií a s tím spojená nízká informovanost.

Online dostupný vzdělávací obsah může vznikat na bázi komerčních mechanismů, za přispění veřejných prostředků nebo na nekomerční dobrovolnické bázi. Obsah vznikající z veřejných prostředků je v převážné míře směřován k řešení potřeb ve společenském zájmu. Nejvýznamnější, avšak ne jedinou podporu tvorby digitálního obsahu z veřejných prostředků představují projekty financované z ESF. Díky veřejným prostředkům vzniklo rozsáhlé množství materiálů, které mají potenciál pro využití při informálním učení jednotlivců. Pro produkty ESF vznikla Databáze produktů Evropského sociálního fondu v ČR, která však není primárně určena pro podporu informálního vzdělávání. To se projevuje jak na technickém řešení, struktuře dat a formě jejich prezentace, tak na informovanosti o tomto nástroji mezi širokou veřejností. Problematika je zde navíc omezena pouze na výstupy projektů a nezabývá se dalšími informačními zdroji vznikajícími mimo ESF.

Investice do tvorby online dostupného obsahu z veřejných prostředků nejsou dostatečně zúročeny při rozvoji informálního vzdělávání. Vzniká velké množství informačních zdrojů vhodných pro informální učení, které se však jen obtížně dostávají k široké veřejnosti nebo k možným cílovým skupinám. Výstupy, které mohou sloužit jako vzdělávací zdroje, nejsou při poskytování veřejných prostředků systematicky identifikovány. Chybí účinný, obecně akceptovaný mechanismus pro zajištění zveřejňování vzdělávacích zdrojů v online přístupné podobě. Stávající výstupy pokrývají především ty oblasti, kterými se příjemci projektů a dotací zabývají, nebo je považují za důležité. Systematická podpora vzniku online informačních zdrojů z veřejných prostředků a jejich zveřejňování v otevřené a dostupné podobě mají potenciál pozitivně ovlivňovat informovanost a znalosti veřejnosti v mnoha oblastech, majících celospolečenský význam.

Pro zvýšení dostupnosti relevantních dat a informací pro vyhodnocování stavu digitální gramotnosti v oblasti zaměstnanosti, konkurenceschopnosti, sociálního začleňování, rodiny a veřejné správy chybí především podpora pro realizaci relevantních výzkumných a evaluačních aktivit a není zajištěna koordinační role v oblasti stanovování požadavků na výzkumné a evaluační aktivity, dostupnost a otevřenost datových zdrojů v oblasti digitální gramotnosti.

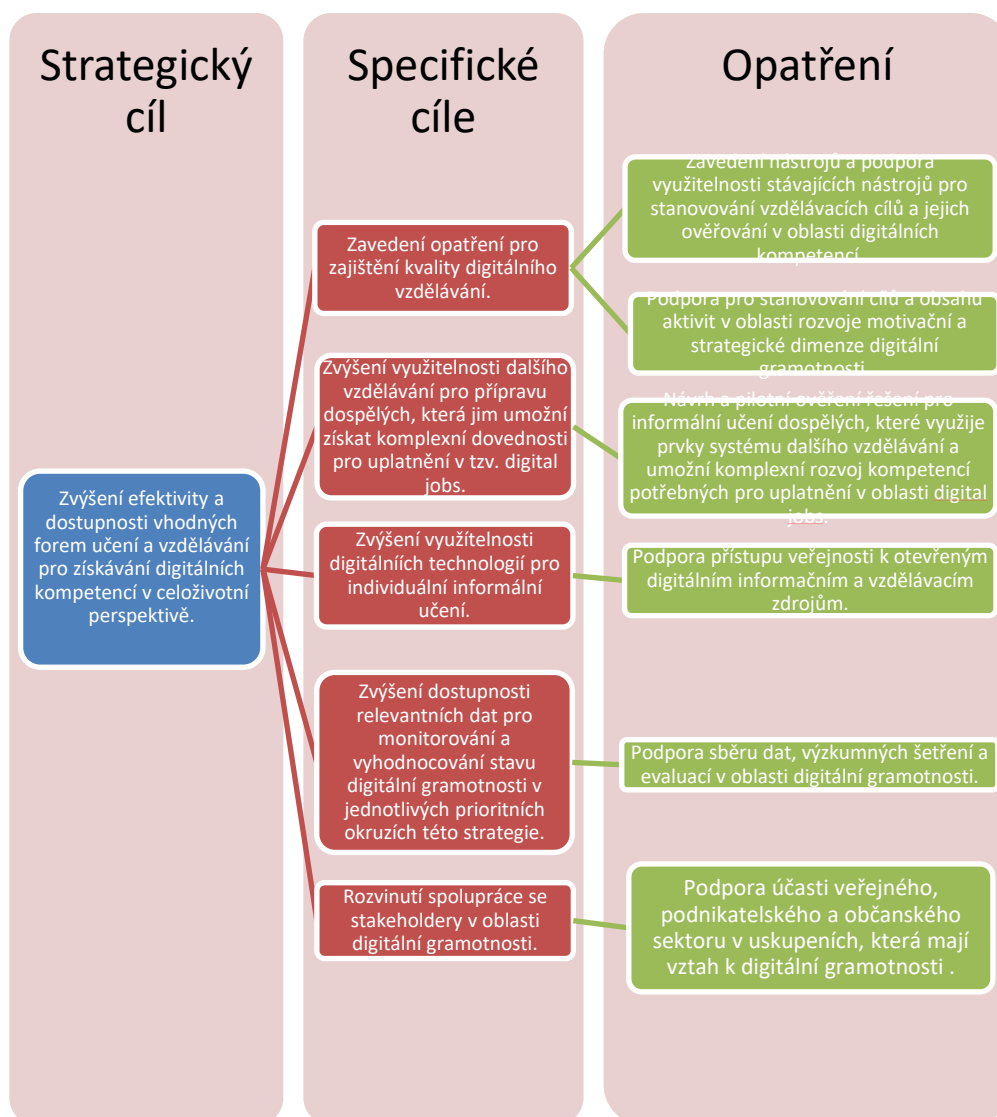
Obrázek 19: Příčiny nedostatečných a neefektivních možností celoživotního učení pro získávání digitálních kompetencí

Stanovení cílů a opatření v oblasti podpory systému vzdělávání a učení prostřednictvím digitálních technologií

Hlavním cílem v oblasti podpory systému vzdělávání a učení je zvýšení efektivity a dostupnosti vhodných forem učení a vzdělávání prostřednictvím digitálních technologií v celoživotní perspektivě. Naplnění tohoto cíle je významné z hlediska eliminace nedostatečnosti či neefektivity současných možností celoživotního učení.

Díličními cíli v oblasti podpory systému vzdělávání a učení pro získávání digitálních kompetencí jsou:

- Zavedení opatření pro zajištění kvality digitálního vzdělávání.
- Zvýšení využitelnosti dalšího vzdělávání pro přípravu dospělých, která jim umožní získat komplexní dovednosti pro uplatnění v digital jobs.
- Zvýšení využitelnosti digitálních technologií pro individuální informální učení.
- Zvýšení dostupnosti relevantních dat pro monitorování a vyhodnocování stavu digitální gramotnosti v jednotlivých prioritních okruzích této strategie.
- Rozvinutí spolupráce se stakeholdery v oblasti digitální gramotnosti.

Obrázek 20: Cíle a opatření pro oblast podpory systému vzdělávání a učení prostřednictvím digitálních technologií

Opatření pro realizaci strategického cíle podpora systému vzdělávání a učení pro získávání digitálních kompetencí

Opatření 6.1 Zavedení nástrojů a podpora využitelnosti stávajících nástrojů pro stanovování vzdělávacích cílů v oblasti digitálních kompetencí a jejich ověřování

Cíle opatření: Zavedení systému, který usnadní jednotlivcům i zadavatelům vzdělávání stanovovat vzdělávací cíle v oblasti digitálních kompetencí. Vznikne společný rámec digitálních kompetencí, který bude rozčleněn do profilů, odpovídajících využívání digitálních technologií pro potřeby sociálního začleňování, života rodiny a trhu práce⁹⁵. Dále budou přijaty standardy, které zaručí vhodné využití nabídky vzdělávacích kurzů a podpoří jednotlivce i zadavatele v tom, aby splnění těchto standardů zvýšilo jejich ochranu v oblasti kvality a cílení vzdělávání. Cílem tohoto opatření je definovat rámcové okruhy a pravidla pro další vzdělávání v oblasti digitálních kompetencí – rozhodně se nejedná o náhradu stávajících funkčních mechanismů⁹⁶, ale o zajištění možnosti tyto a případně další mechanismy správně aplikovat pro potřeby jednotlivců a zadavatelů.

Indikátory úspěšné realizace⁹⁷:

- Jsou vytvořeny, zveřejněny a implementovány profily digitálních kompetencí a standardů poskytovatelů vzdělávání v oblasti digitálních kompetencí.
- Jsou zavedeny normy/standardy umožňující aplikovat principy kvality v oblasti digitálních kompetencí.
- Akreditace vzdělávacích kurzů v oblasti digitálních kompetencí – školitelé a účastníci těchto kurzů naplňují profily digitálních kompetencí a standardů.
- U akreditovaných vzdělávacích kurzů je prováděno stanovování a ověřování zvýšení, prohloubení nebo obnovení úrovně kompetencí účastníků.

Aktivity:

- Vytvoření systému profilů digitálních kompetencí a standardů poskytovatelů vzdělávání v oblasti digitálních kompetencí.
- Podpora využívání systému profilů digitálních kompetencí a standardů poskytovatelů vzdělávání v oblasti digitálních kompetencí.

Opatření 6.2 Podpora pro stanovování cílů a obsahu aktivit v oblasti rozvoje motivační a strategické dimenze digitální gramotnosti

⁹⁵ Včetně výchovy k bezpečnému užívání prostředků ICT a Internetu.

⁹⁶ Například Národní soustava kvalifikací nebo ECDL - European Computer Driving Licence.

⁹⁷ Konkrétní počáteční a cílové hodnoty indikátorů úspěšné realizace, včetně stanovení očekávaného meziročního nárůstu těchto hodnot, budou stanoveny v iniciační fázi implementace strategie, po provedení úvodního sběru dat a hlubších vstupních analýz, viz kap. 5 – Implementace strategie.

Cíle opatření: Zajištění metodické podpory pro zadavatele a realizátory aktivit v oblasti rozvoje motivační a strategické dimenze digitální gramotnosti.

Indikátory úspěšné realizace:

- Jsou vytvořeny a využívány kvalitní informační a metodické produkty a nástroje podporující možnosti rozvoje motivační a strategické složky digitální gramotnosti.

Aktivity:

- Zpracování metodických a podpůrných produktů určených zadavatelům a poskytovatelům aktivit v oblasti rozvoje motivační a strategické složky digitální gramotnosti.

Opatření 6.3 Návrh a pilotní ověření řešení pro informální učení dospělých, které využije prvky systému dalšího vzdělávání a umožní komplexní rozvoj kompetencí potřebných pro uplatnění v oblasti digital jobs

Cíle opatření: Zavedení řešení vhodného pro oblast vzdělávání dospělých, které umožní propojit prvky systému dalšího vzdělávání a poskytne příležitost dospělým jednotlivcům rozvíjet prostřednictvím informálního učení kompetence potřebné pro uplatnění v oblasti digital jobs. Řešení bude založené na dálkové online přístupné formě učení, která bude organizována způsobem umožňujícím eliminaci bariér dospělých jednotlivců v účasti na dlouhodobém vzdělávání. Návrh i realizace řešení budou vytvářeny tak, aby vzniklé řešení bylo akceptovatelné také pro případné zaměstnavatele. Zavedení tohoto řešení má umožnit zlepšení situace jednotlivců ohrožených strukturálními změnami trhu práce a zvýšit dostupnost pracovníků v oblasti digital jobs.

Indikátory úspěšné realizace:

- Ve spolupráci se zástupci zaměstnavatelů je vytvořen a pilotně ověřen nástroj pro informální učení dospělých umožňující komplexní rozvoj kompetencí potřebných pro uplatnění v digital jobs.
- Je vyhodnoceno pilotní ověření a jsou zpracována doporučení pro další rozvoj řešení pro informální vzdělávání dospělých

Aktivity:

- Návrh a pilotní ověření řešení pro informální učení dospělých umožňující komplexní rozvoj kompetencí potřebných pro uplatnění v digital jobs.

Opatření 6.4 Podpora přístupu veřejnosti k otevřeným digitálním informačním a vzdělávacím zdrojům

Cíle opatření: Zlepšení online dostupnosti informačních a vzdělávacích zdrojů pro širokou veřejnost v elektronické podobě.

Indikátory úspěšné realizace:

- Je zpracován, zveřejněn a plošně implementován standard (jednotné postupy) pro zajištění zveřejňování výstupů financovaných z veřejných prostředků v online dostupné elektronické podobě.
- Ve spolupráci státní správy a poskytovatelů dotačních prostředků bude zajištěna podpora online dohledatelnosti výstupů financovaných z veřejných prostředků.
- Meziročně se zvyšuje počet poskytovatelů dotačních prostředků, kteří uplatňují jednotné postupy.
- Jsou evidovány a vyhodnocovány případy opakovaného využívání výstupů financovaných z veřejných prostředků.

Aktivity:

- Zavedení povinnosti příjemců dotačních prostředků zajistit zveřejnění informačních a vzdělávacích výstupů podpořených z dotačních prostředků v otevřené a online dostupné podobě.
- Zlepšení dohledatelnosti informačních a vzdělávacích zdrojů financovaných z veřejných prostředků zavedením technických opatření pro jejich snadné vyhledávání a kategorizaci.

Opatření 6.5 Podpora sběru dat, výzkumných šetření a evaluací v oblasti digitální gramotnosti

Cíle opatření: Zvýšení dostupnosti dat vhodných pro vyhodnocování stavu a potřeb digitální gramotnosti v oblasti zaměstnanosti, konkurenceschopnosti, sociálního začleňování a rodiny. Vytvoření přehledu datových zdrojů, zajištění jejich průběžné dostupnosti a zpracování návrhu na jejich doplnění.

Indikátory úspěšné realizace:

- Je prováděno mapování stávajících datových zdrojů, včetně doporučení na jejich využití, případně doplnění.
- Jsou realizovány kvalitativní a kvantitativní výzkumy v oblasti digitální gramotnosti v rozsahu strategických cílů Strategie digitální gramotnosti.
- Je sestaven, zprovozněn a trvale naplňován systém sběru a zpracování věrohodných datových a analytických podkladů k problematice digitální gramotnosti.
- Je zavedena povinnost sběru a zveřejňování evaluačních dat u projektů zaměřených na rozvoj digitální gramotnosti.

Aktivity:

- Zmapování stávajících datových zdrojů, včetně doporučení na jejich využití, případně doplnění.
- Realizace kvalitativních a kvantitativních výzkumů v oblasti digitální gramotnosti.
- Stanovení požadovaných evaluačních dat, povinnosti jejich sběru a zveřejňování v anonymizované podobě u projektů zaměřených na rozvoj digitální gramotnosti.

Opatření 6.6 Podpora účasti veřejného, podnikatelského a občanského sektoru v uskupeních, která mají vztah k digitální gramotnosti

Cíle opatření: Zlepšení spolupráce institucí veřejného, podnikatelského a občanského sektoru při realizaci aktivit směřujících ke zvyšování úrovně digitální gramotnosti, zvyšování využitelnosti elektronických služeb veřejného sektoru a podpoře systému vzdělávání a učení v oblasti digitálních kompetencí.

Indikátory úspěšné realizace:

- Problematika digitální gramotnosti je začleněna do agendy Rady vlády pro konkurenceschopnost.
- Je sestavena odborná rada pro implementaci Strategie digitální gramotnosti.
- Jsou k dispozici podpůrné nástroje pro působení velké koalice pro digital jobs v ČR.
- Meziročně se zvyšuje počet aktivních účastníků v uskupeních, která mají vztah k digitální gramotnosti.

Aktivita:

- Začlenění problematiky digitální gramotnosti a doprovodných opatření do agendy Rady vlády pro konkurenceschopnost.
- Sestavení odborné rady pro implementaci Strategie digitální gramotnosti.
- Podpora vzniku a činnosti velké koalice pro digital jobs v ČR.

5 IMPLEMENTACE STRATEGIE

5.1 Řízení strategie a její implementace

Nositel implementace strategie je FDV, gestorem implementace strategie je MPSV. Při řízení implementace strategie bude garantována mezirezortní koordinace a zajištění synergických vazeb Strategie na další aktivity zaměřené na podporu hospodářského růstu, konkurenceschopnosti, rozvoje digitální ekonomiky a rozvoje lidských zdrojů.

Dohled nad implementací strategie a koordinační platformu pro oblast počátečního a dalšího vzdělávání bude zajišťovat Rada vlády pro konkurenceschopnost a hospodářský růst (dále jen „RVKHR“). Relevantní výbory RVKHR se budou vyjadřovat k zaměření výzev a projektů strategie a zajistí tak akcentaci potřebných sektorových a regionálních priorit Strategie inteligentní specializace (dále jen „RIS3“) a dohlížet na nezbytnou provázanost s Digitálním Českem a dalšími dílčími strategiemi obsahujícími problematiku digitální gramotnosti.

Řídící struktura implementace strategie bude tvořena:

- Řídícím výborem strategie, který bude schvalovat průběžné výstupy implementace strategie a rozhodovat o dalším postupu,
- Projektovým týmem strategie, který bude koordinovat aktivity zapojených subjektů (včetně například dodavatelů) a bude řízen Projektovým manažerem strategie,
- Pracovními týmy strategie, které budou odpovědné za výkon dílčích kroků implementace strategie.

Do implementace strategie budou zapojeny tyto subjekty:

- AIVD
- centra pro rodinu a sociální péči
- centra pro sociálně znevýhodněné
- centra volného času
- ČSÚ
- ČTÚ
- FDV
- HK ČR
- knihovny
- komunitní centra
- centra pro sociálně znevýhodněné
- MF ČR
- MPO ČR
- MPSV ČR
- MŠMT ČR
- MV – NM pro státní službu
- MV ČR
- Národní centrum pro rodinu
- neziskové organizace
- NIDM
- NUV
- OSS
- pedagogicko-psychologické poradny
- poskytovatelé dotačních prostředků
- poskytovatelé stáží a praxí
- poskytovatelé telekomunikačních služeb
- realizátoři vzdělávacích a motivačních aktivit
- rodinné poradny
- RV KIS
- Rada vlády pro konkurenceschopnost a hospodářský růst
- sdružení zaměstnavatelů
- sociální partneři zastupující zaměstnavatele
- státní i nestátní instituce volného

času ▪ střediska výchovné péče ▪ školy ▪ ÚP ČR ▪ Úřad vlády ČR ▪ vědecké a výzkumné instituce ▪ vyhledávatelé výzev a dotačních	titulů ▪ zadavatelé a poskytovatelé sociálních a komunitních služeb ▪ zaměstnavatelské svazy a komory ▪ neziskové osvětové organizace působící v oblasti kybernetické bezpečnosti

5.2 Iniciační fáze strategie

Implementace strategie bude vycházet z Akčního plánu implementace strategie, který bude zpracován v iniciační fázi realizace po schválení strategie vládou ČR. Akční plán bude zahrnovat SWOT analýzu provedenou v souladu se srovnávacím přehledem Digitální agendy pro Evropu a na jejím základě bude rozpracovávat jednotlivé prioritní oblasti do strukturované dokumentace, popisovat dílčí kroky realizace každé prioritní oblasti a jejich harmonogram, organizační zajištění řízení i realizace prioritní oblasti a bude mít stanoveny počáteční, postupné a cílové hodnoty jednotlivých indikátorů úspěšné realizace.

Pro naplnění cílů strategie je nutné provést na počátku její realizace sběr dat o stávajícím stavu digitální gramotnosti v ČR a počátečních hodnotách indikátorů úspěšné realizace jednotlivých opatření. Získaná počáteční data poslouží také jako podklad pro provedení hlubších vstupních analýz socioekonomického zázemí, dopadů a rizik pro každý prioritní okruh s cílem zajistit optimální formu realizace strategie DG.

Zároveň budou na počátku realizace strategie vypracovány metodiky a nástroje průběžného sběru a vyhodnocování dat o přínosech realizace strategie. Metodika současně popíše mechanismy změnového řízení v případě, že navržené aktivity nebudou dostatečně naplňovat cíle strategie.

5.3 Monitoring a hodnocení strategie

Strategie obsahuje 6 strategických cílů a 36 opatření. U každého opatření je popsán indikátor jeho úspěšné realizace (viz kapitola 4 – Návrh cílů a opatření pro zvýšení digitální gramotnosti), včetně termínu jeho dosažení. Podle těchto indikátorů je možné sledovat, jak se daří strategické cíle a opatření definované ve strategii naplňovat. Stanovené indikátory úspěchu předpokládají, že v průběhu naplňování cílů strategie vzniknou metodiky a nástroje pro sběr dat, které umožní průběžně/meziročně vyhodnocovat naplňování jednotlivých indikátorů.

Každoročně bude vyhodnocováno plnění strategie, bude zpracována zpráva o průběžném plnění, případně budou navrženy změny a projednána aktualizace strategie. Na závěr bude zpracována souhrnná zpráva o vyhodnocení celé strategie s doporučením návrhu dalšího postupu.

Vzhledem k aktuálnímu, ne dostatečně poznanému stavu digitální gramotnosti je u všech opatření kladen velký důraz na sběr a vyhodnocování dat potřebných pro mapování.

Do evaluačního plánu strategie jsou proto začleněny hodnoticí/evaluační aktivity zaměřené na řízení implementace a evaluace strategie DG. Sběr a evaluace dat je předmětem Opatření 6.5 – Podpora sběru dat, výzkumných šetření a evaluací v oblasti digitální gramotnosti této strategie.

1. Průběžná evaluace strategie bude zaměřena na:

- funkčnost procesů implementace,
- relevanci specifických cílů a opatření,
- dosahování specifických cílů a opatření,
- vývoj indikátorů výsledku,
- efektivnost vynakládaných prostředků.

2. Závěrečná evaluace strategie bude zaměřena na:

- relevanci specifických cílů,
- efektivnost naplňování specifických cílů a opatření,
- výsledky realizace specifických cílů a opatření.

Dohled nad implementací strategie bude zajišťovat Rada vlády pro konkurenceschopnost a hospodářský růst.

5.4 Reporting a řízení změn

Změny ve strategii (tj. například změny cílů či opatření) nebo ve způsobu její implementace mohou být vynuceny vnějším okolím strategie, nebo mohou být realizovány na základě podnětu některého z aktérů implementace strategie. Vnějšími zdroji změn mohou být například rozhodnutí vlády, nové požadavky Evropské unie apod. Vnitřními zdroji změn mohou být výstupy některých procesů řízení implementace strategie – potřeba realizace změn může být identifikována například při průběžném monitorování plnění cílů strategie, na základě výsledků evaluací, jako výstup řízení rizik implementace strategie apod. Subjekty odpovědné za uvedené procesy řízení implementace strategie budou odpovědné také za identifikaci potřeby změny strategie nebo jejího plánu implementace a za upozornění nositele implementace strategie, že je strategii nebo její Akční plán potřeba změnit. Dohled nad implementací strategie bude zajišťovat Rada vlády pro konkurenceschopnost a hospodářský růst (dále jen „RVKHR“).

Kroky pro jednání a schválení změn jsou:

- popsání změny a jejího zdroje,
- identifikace potřebných úprav strategie nebo Akčního plánu,
- identifikace dopadů navrhovaných změn na strategii a Akční plán,
- rozhodnutí o potřebě zpracování podkladových analýz,
- projednání a schválení navrhované změny,
- zapracování schválených změn do strategie nebo Akčního plánu.

Tato kapitola bude dále rozpracována v přípravné fázi implementace strategie.

5.5 Řízení rizik

Bude zpracován Registr rizik, který pro každé identifikované riziko definuje:

- skupinu rizik,
- pravděpodobnost výskytu rizika,
- dopad rizika,
- významnost rizika jako součin pravděpodobnosti a dopadu rizika,
- opatření ke snížení významnosti rizika,
- vlastníka rizika.

Budou definovány postupy monitorování a průběžné kontroly rizik, tj. postupy zejména pro pravidelné sledování vývoje identifikovaných rizik, identifikaci nových rizik, podněty pro změnu v plánu implementace strategie apod. Za aktuálnost Registru rizik bude odpovídat Projektový manažer strategie.

Tato kapitola bude dále rozpracována v přípravné fázi implementace strategie.

5.6 Realizace strategie

V této kapitole jsou uvedena opatření uspořádaná podle strategických cílů strategie. U každého opatření je uveden seznam subjektů, které se budou podílet na jeho realizaci, dále odhad finančních nákladů, způsob zajištění jejich financování a termín realizace.

Opatření strategie budou zohledněna v rámci připravovaných výzev a v rámci projektů, které budou na základě těchto výzev předkládat příslušné oprávněné subjekty. Opatření, resp. aktivity, které navazují na strategii digitální gramotnosti, budou nastaveny v projektech tak, aby odpovídali potřebám příslušné cílové skupiny a navazovali na další aktivity v projektech pro danou cílovou skupinu. Dohled nad implementací strategie bude zajišťovat Rada vlády pro konkurenceschopnost a hospodářský růst (dále jen „RVKHR“).

Přehled opatření uspořádaný podle strategických cílů

Strategický cíl 1 – Zaměstnanost

Opatření	Realizace	Odhad finančních nákladů	Zdroje	Termín
Specifický cíl: Zvýšení úrovně přenositelných digitálních kompetencí zaměstnaných a nezaměstnaných osob v ČR prostřednictvím individuálního vzdělávání				
1.1 Podpora individuálního vzdělávání zaměstnaných a nezaměstnaných osob v oblasti přenositelných digitálních kompetencí	FDV, zaměstnavatelské svazy a komory, ÚP ČR, MPSV	2,616 mld.	interní činnost úřadů, OP Z, státní rozpočet	31. 12. 2018 průběžně
Specifický cíl: Zvýšení motivace zaměstnaných a nezaměstnaných osob k využívání digitálních technologií pro zvyšování své adaptability a zaměstnatelnosti.				

1.2 Identifikace nezaměstnaných osob ohrožených digitálním vyloučením na motivačních aktivitách	ÚP ČR, MPSV, FDV	5 mil.	interní činnost úřadů, OP Z, státní rozpočet	31. 12. 2016 průběžně
1.3 Podpora fyzického přístupu k digitálním technologiím	MPSV, ÚP ČR, FDV, realizátoři vzdělávacích a motivačních aktivit, MK v oblasti knihoven	503 mil.	OP Z, státní rozpočet	31. 12. 2016 průběžně
Specifický cíl: Zvýšení úrovně digitálních kompetencí nezaměstnaných osob v ČR prostřednictvím rekvalifikačních kurzů, praxí a stáží.				
1.4 Realizace doplňkových rekvalifikačních kurzů zaměřených na přenositelné digitální kompetence	MPSV, ÚP ČR, realizátoři vzdělávacích a motivačních aktivit	363 mil.	OP Z, státní rozpočet	31. 12. 2018 průběžně
1.5 Realizace kurzů zaměřených na specifické digitální kompetence	ÚP ČR, FDV, realizátoři vzdělávacích a motivačních aktivit	610 mil.	interní činnost úřadů, OP Z, státní rozpočet	31. 12. 2018 průběžně
1.6 Podpora účasti osob ohrožených nezaměstnaností na praxích a odborných stážích	ÚP ČR, FDV, poskytovatelé stáží a praxí	807 mil.	interní činnost úřadů, OP Z, státní rozpočet	31. 12. 2018 průběžně
Specifický cíl: Přizpůsobení poskytování rekvalifikačních kurzů možnostem nezaměstnaných a potřebám nezaměstnaných.				
1.7 Rozvoj digitálních kompetencí pracovníků institucí služeb zaměstnanosti	ÚP ČR, FDV	51 mil.	interní činnost úřadů, OP Z	31. 12. 2017 průběžně
1.8 Zavedení nástroje pro podporu cíleného rozvoje digitální gramotnosti	ÚP ČR, MŠMT, FDV, realizátor opatření 6.1	20 mil.	státní rozpočet	31. 12. 2017
Celkem za strategický cíl – 4,975 mld. Kč				

Strategický cíl 2 – Konkurenceschopnost

Opatření	Realizace / spolupráce	Odhad finančních nákladů	Zdroje	Termín
Specifický cíl: Zvýšení úrovně specifických a nepřenositelných digitálních kompetencí pracovníků MSP a OSVČ.				
2.1 Podpora vzdělávání zaměstnanců MSP a OSVČ v oblasti specifických	sociální partneři zastupující zaměstnavatele, MPO, MPSV	648 mil.	OP Z, státní rozpočet	31. 12. 2018

a nepřenositelných digitálních kompetencí				
Specifický cíl: Zvýšení motivace MSP a OSVČ k využívání digitálních technologií.				
2.2 Zlepšení informovanosti vedoucích pracovníků MSP a OSVČ o možnostech využívání digitálních technologií v podnikání s důrazem na dobrou praxi	sociální partneři zastupující zaměstnavatele, FDV, vědecké a výzkumné instituce, ČSÚ	35,5 mil.	OP Z, OP VVV, vlastní zdroje MSP	31. 12. 2016 průběžně
2.3 Rozvoj pracovníků IT podpory MSP a OSVČ za účelem zlepšení schopnosti podporovat rozvoj digitálních kompetencí pracovníků	sociální partneři zastupující zaměstnavatele	38 mil.	OP Z	31. 12. 2017 průběžně
Specifický cíl: Zvýšení počtu pracovních míst, která využívají digitální technologie pro práci z domova a na dálku.				
2.4 Podpora zaměstnavatelů při zavádění práce z domova a na dálku prostřednictvím digitálních technologií	MPSV, sociální partneři zastupující zaměstnavatele, FDV	353 mil.	interní činnost úřadů, OP Z, OP PIK	31. 12. 2019 průběžně
2.5 Motivační aktivity zaměřené na zvýšení povědomí zaměstnavatelů o možnostech využití digitálních technologií při práci z domova a na dálku	sociální partneři zastupující zaměstnavatele	8 mil.	OP Z	30. 6. 2017
Celkem za strategický cíl – 1,08 mld. Kč				

Strategický cíl 3 – Sociální začleňování

Opatření	Realizace	Odhad finančních nákladů	Zdroje	Termín
Specifický cíl: Zvýšit dostupnost digitálních technologií osobám s nízkým sociálním statutem.				
3.1 Zajištění ekonomických nástrojů na podporu fyzického přístupu osob s nízkým sociálním statutem k digitálním technologiím	MPSV, MF, ČTÚ, ÚP ČR, FDV, poskytovatelé telekomunikačních služeb	414 mil.	státní rozpočet	31. 12. 2017 průběžně
3.2 Podpora dostupnosti digitálních center v bezprostředním životním prostoru jednotlivce	MPSV, poskytovatelé sociálních služeb pro danou cílovou	78 mil.	OP Z, IROP	31. 12. 2017 průběžně

	skupinu, NGO, knihovny			
Specifický cíl: Zvýšit motivaci osob s nízkým sociálním statutem, sociálně nebo digitálně vyloučených k využívání digitálních technologií pro zlepšování jejich postavení ve společnosti.				
3.3 Identifikace jednotlivců nebo skupin obyvatel digitálně vyloučených či digitálně negramotných	MPSV, FDV, ÚP ČR, zadavatelé a poskytovatelé sociálních a komunitních služeb, další	18 mil.	OP Z, státní rozpočet	30. 6. 2016
3.4 Cílené informační a motivační kampaně přizpůsobené charakteristice osob či skupin osob digitálně vyloučených nebo negramotných	MPSV, poskytovatelé sociálních služeb	10 mil.	OP Z, IROP	31. 12. 2016 průběžně
3.5 Podpora zavádění a využívání komunitně orientovaných elektronických služeb přizpůsobených osobám s nízkou úrovní digitální gramotnosti	komunitní centra, centra pro sociálně znevýhodněné, knihovny, MŠMT	30 mil.	OP Z	31. 12. 2018 průběžně
Specifický cíl: Snížit podíl digitálně vyloučených a digitálně negramotných osob v populaci.				
3.6 Realizace digitálního vzdělávání v sociálně relevantních vzdělávacích kurzech	komunitní centra, centra pro sociálně znevýhodněné, poskytovatelé sociálních služeb	55 mil.	OP Z	31. 12. 2018 průběžně
Celkem za strategický cíl – 605 mil. Kč				

Strategický cíl 4 – Podpora rodiny

Opatření	Realizace	Odhad finančních nákladů	Zdroje	Termín
Specifický cíl: Zvýšení informovanosti a digitální gramotnosti rodinných příslušníků za účelem zvýšení schopnosti rodiny využívat příležitosti a čelit rizikům spojeným s digitálními technologiemi.				
4.1 Zvýšení informovanosti rodičů i prarodičů o účinných strategiích mediace	centra pro rodinu a sociální péči, Národní centrum pro rodinu, FDV	120,5 mil.	OP Z	31. 12. 2018 průběžně
4.2 Zavedení mezigeneračních programů a komunitního učení	školy, knihovny, centra volného času,	58,9 mil.	OP VVV	31. 12. 2018 průběžně

pro zlepšení dostupnosti digitálního vzdělávání	poskytovatelé sociálních služeb, MŠMT/NUV, MK ČR pro oblast knihoven, RVKHR			
4.3 Zajištění dostupného poradenství v otázkách bezpečnosti a příležitostí včetně internetového poradenství	rodinné poradny, pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, MŠMT	33 mil.	OP VVV	31. 12. 2018 průběžně
Specifický cíl: Zvýšení úrovně spolupráce mezi rodinou, školou a volnočasovými institucemi za účelem eliminace rizik a využíváním příležitostí spojených s digitálními technologiemi.				
4.4 Podpora zavádění a využívání digitálních technologií pro posilování spolupráce a otevřené oboustranné komunikace rodiny, školy a volnočasových institucí	školy, státní i nestátní instituce volného času, MŠMT, NUV, NIDM, MK pro oblast knihoven	43 mil.	OP VVV	31. 12. 2018 průběžně
4.5 Zvýšení digitální gramotnosti pracovníků institucí volného času	NIDV, MK ČR pro oblast knihoven	19 mil.	OP VVV	31. 12. 2018 průběžně
Celkem za strategický cíl – 274 mil. Kč				

Strategický cíl 5 – Elektronické služby veřejné správy

Opatření	Realizace / spolupráce	Odhad finančních nákladů	Zdroje	Termín
Specifický cíl: Zvýšení zájmu jednotlivců o využívání elektronických služeb veřejného sektoru.				
5.1 Podpora využívání stávajících elektronických služeb veřejného sektoru s důrazem na zvyšování informovanosti veřejnosti	MV, OSS	83 mil.	OP Z, interní činnost úřadů	31. 12. 2017 průběžně
5.2 Podpora přizpůsobování elektronických služeb veřejného sektoru schopnostem a dovednostem občanů	MV, MPSV, FDV, OSS	16 mil.	OP Z, interní činnost úřadů	31. 12. 2017 průběžně
5.3 Podpora zavádění elektronických služeb veřejného sektoru	MV, OSS	18 mil.	OP Z, OP VVV	31. 12. 2016 průběžně
Specifický cíl: Zavedení opatření, která umožní udržovat potřebnou úroveň digitální gramotnosti pracovníků veřejné správy ovlivňujících podobu a obsah elektronických služeb veřejného sektoru.				

5.4 Začlenění digitální gramotnosti do personálních procesů a kariérního řádu	MV – NM pro státní službu, OSS, FDV, sociální partneři, HK ČR	10 mil.	interní činnost úřadů, OP Z	31. 12. 2016 průběžně
5.5 Zajištění metodických a informačních podkladů pro cílené vzdělávání pracovníků veřejné správy v oblasti potřebných digitálních kompetencí	MPSV, OSS	8 mil.	státní rozpočet, OP Z	31. 12. 2016 průběžně
Specifický cíl: Zvýšení úrovně digitální gramotnosti pracovníků veřejného sektoru jako předpokladu pro zvyšování přístupnosti obsahu elektronických služeb veřejného sektoru.				
5.6 Podpora vzdělávání pracovníků veřejného sektoru v oblasti specifických a nepřenositelných digitálních kompetencí	OSS	8 mil.	interní činnost úřadů, OP Z	31. 12. 2017 průběžně
5.7 Podpora účasti úředníků a zaměstnanců veřejné správy na individuálním vzdělávání v oblasti přenositelných digitálních kompetencí	MV – NM pro státní službu, OSS	8 mil.	interní činnost úřadů, OP Z	31. 12. 2016 průběžně
Celkem za strategický cíl – 151 mil. Kč				

Strategický cíl 6 – Podpora systému vzdělávání a učení prostřednictvím digitálních technologií

Opatření	Realizace / spolupráce	Odhad finančních nákladů	Zdroje	Termín
Specifický cíl: Zavedení opatření pro zajištění kvality digitálního vzdělávání.				
6.1 Zavedení nástrojů a podpora využitelnosti stávajících nástrojů pro stanovování vzdělávacích cílů v oblasti digitálních kompetencí a jejich ověřování	MPSV, MŠMT, FDV, NÚV, AIVD, RVKHR	21 mil.	OP Z, OP VVV	30. 6. 2017
6.2 Podpora pro stanovování cílů a obsahu aktivit v oblasti rozvoje motivační a strategické dimenze digitální gramotnosti	MPSV, MŠMT, FDV, NÚV, AIVD, RVKHR	13 mil.	OP Z, OP VVV	31. 12. 2017
Specifický cíl: Zvýšení využitelnosti dalšího vzdělávání pro přípravu dospělých, která jim umožní získat komplexní dovednosti pro uplatnění v tzv. digital jobs.				

6.3 Návrh a pilotní ověření řešení pro informální učení dospělých, které využije prvky systému dalšího vzdělávání a umožní komplexní rozvoj kompetencí potřebných pro uplatnění v oblasti digital jobs	sdružení zaměstnavatelů, MŠMT, MPSV, MPO, RVKHR	28 mil.	OP Z, OP VVV	31. 12. 2017
Specifický cíl: Zvýšení využitelnosti digitálních technologií pro individuální informální učení.				
6.4 Podpora přístupu veřejnosti k otevřeným digitálním informačním a vzdělávacím zdrojům	poskytovatelé dotačních prostředků	11 mil.	IROP	30. 6. 2016 Průběžně
Specifický cíl: Zvýšení dostupnosti relevantních dat pro monitorování a vyhodnocování stavu digitální gramotnosti v jednotlivých prioritních okruzích této strategie.				
6.5 Podpora sběru dat, výzkumných šetření a evaluací v oblasti digitální gramotnosti	ČSÚ, výzkumné instituce, MPSV, MŠMT, MPO, vyhlašovatelé výzev a dotačních titulů, RVKHR	56 mil.	OP Z, OP VVV	Průběžně
Specifický cíl: Rozvinutí spolupráce se stakeholdery v oblasti digitální gramotnosti.				
6.6 Podpora účasti veřejného, podnikatelského a občanského sektoru v uskupeních, která mají vztah k digitální gramotnosti	Úřad vlády ČR, MPSV, MŠMT, RV KIS, RVKHR	8 mil.	státní rozpočet	Průběžně
Celkem za strategický cíl – 137 mil. Kč				

Přehled celkových finančních nákladů

Strategický cíl	Odhad finančních nákladů	Z toho vzdělávání
1 – Zaměstnanost	4 975 000 000 Kč	4 048 000 000 Kč
2 – Konkurenceschopnost	1 082 500 000 Kč	910 000 000 Kč
3 – Sociální začleňování	605 000 000 Kč	55 000 000 Kč
4 – Podpora rodiny	274 425 000 Kč	199 425 000 Kč

5 – Elektronické služby veřejné správy	151 000 000 Kč	28 000 000 Kč
6 – Podpora systému vzdělávání a učení prostřednictvím digitálních technologií	137 000 000 Kč	78 000 000 Kč
Náklady na řízení implementace, monitoring a evaluaci Strategie digitální gramotnosti	70 000 000 Kč	
Celkové náklady	7 294 925 000 Kč	5 318 425 000 Kč

6 SEZNAM ZKRATEK

AIVD	Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR, o.s
CRP	Capacity Requirements Planning
ČR	Česká republika
ČSKI	Česká společnost pro kybernetiku a informatiku
ČSÚ	Český statistický úřad
ČŠI	Česká školní inspekce
ČTÚ	Český telekomunikační úřad
DG	Digitální gramotnost
DK	Digitální kompetence
DT	Digitální technologie
ECDL	European Computer Driving Licence
ERP	Enterprise Resource Planning
EU	Evropská unie
ESF	Evropský sociální fond
EUROSTAT	Statistický úřad Evropské unie
FDV	Fond dalšího vzdělávání
HK	Hospodářská komora
ICT	Informační a komunikační technologie
ICILS	International Computer and Information Literacy Study
IROP	Integrovaný regionální operační program
IT	Informační technologie
ITU	International Telecommunication Union
MF	Ministerstvo financí ČR
MK	Ministerstvo kultury ČR
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
MSP	Malé a střední podniky

MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
MV	Ministerstvo vnitra ČR
NIDV	Národní institut pro další vzdělávání
NM	Náměstek ministra
NSK	Národní soustava kvalifikací
NSP	Národní soustava povolání
NÚOV	Národní ústav odborného vzdělávání
NÚV	Národní ústav pro vzdělávání
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OP	Operační program
OP PIK	Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost
OP VVV	Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání
OP Z	Operační program Zaměstnanost
OSŘ	Občanský soudní řád
OSS	Organizační složka státu
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PAC	Public Access Computer
PIAAC	Programme for International Assessment of Adult Competencies
RVKHR	Rada vlády pro konkurenceschopnost a hospodářský růst
RV KIS	Rada vlády pro informační společnost
SC	Specifický cíl
SES	Socioekonomický status
UNESCO	Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu
ÚP	Úřad práce
USA	United States of America
WIP	World Internet Project
ZŠ	Základní škola